

בעזרי

איש ההלכה והמעשה

הגאון האדיר אביר הדושים

רבי אליעזר סילבר שליט"א

נשיא אנדרת הרבנים בארצות-הברית וקנדה

הרב הראשי לעיר רבתי סינסינטי אהיו.

תרמ"ב – תש"ז

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

ביוגרפיה מתוך יומניו ורשימותיו

ערון וסוגש ע"י מנחם גליסמן-פרוש וחבר ידידים – לאות הוקרה

במלאת ארבעים שנה לעבודתו הצבורית באמריקה.

ייתכן שיהיה זה הסוף למסעו של רבי אליעזר סילבר שליט"א

הגאון רבי אליעזר סילבר שליט"א

1. *Chlorophyll a* and *Chlorophyll b* were determined by the method of Arar and Collins (1971) using a Shimadzu 1601 UV-Visible Spectrophotometer. The concentration of chlorophyll was expressed in mg g⁻¹ of dry weight.

[illegible]

Journal of Management Studies, 19(6), 701-718.

Journal of Management Studies, 19(6), 701-718.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

2. $\alpha = 0.05$ (one-tailed test)

• **Prüfung:** 1. Klausur (20.01.2020), 2. Klausur (17.02.2020), 3. Klausur (17.03.2020), 4. Klausur (17.04.2020), 5. Klausur (17.05.2020), 6. Klausur (17.06.2020), 7. Klausur (17.07.2020), 8. Klausur (17.08.2020), 9. Klausur (17.09.2020), 10. Klausur (17.10.2020), 11. Klausur (17.11.2020), 12. Klausur (17.12.2020), 13. Klausur (17.01.2021), 14. Klausur (17.02.2021), 15. Klausur (17.03.2021), 16. Klausur (17.04.2021), 17. Klausur (17.05.2021), 18. Klausur (17.06.2021), 19. Klausur (17.07.2021), 20. Klausur (17.08.2021), 21. Klausur (17.09.2021), 22. Klausur (17.10.2021), 23. Klausur (17.11.2021), 24. Klausur (17.12.2021), 25. Klausur (17.01.2022), 26. Klausur (17.02.2022), 27. Klausur (17.03.2022), 28. Klausur (17.04.2022), 29. Klausur (17.05.2022), 30. Klausur (17.06.2022), 31. Klausur (17.07.2022), 32. Klausur (17.08.2022), 33. Klausur (17.09.2022), 34. Klausur (17.10.2022), 35. Klausur (17.11.2022), 36. Klausur (17.12.2022), 37. Klausur (17.01.2023), 38. Klausur (17.02.2023), 39. Klausur (17.03.2023), 40. Klausur (17.04.2023), 41. Klausur (17.05.2023), 42. Klausur (17.06.2023), 43. Klausur (17.07.2023), 44. Klausur (17.08.2023), 45. Klausur (17.09.2023), 46. Klausur (17.10.2023), 47. Klausur (17.11.2023), 48. Klausur (17.12.2023), 49. Klausur (17.01.2024), 50. Klausur (17.02.2024), 51. Klausur (17.03.2024), 52. Klausur (17.04.2024), 53. Klausur (17.05.2024), 54. Klausur (17.06.2024), 55. Klausur (17.07.2024), 56. Klausur (17.08.2024), 57. Klausur (17.09.2024), 58. Klausur (17.10.2024), 59. Klausur (17.11.2024), 60. Klausur (17.12.2024), 61. Klausur (17.01.2025), 62. Klausur (17.02.2025), 63. Klausur (17.03.2025), 64. Klausur (17.04.2025), 65. Klausur (17.05.2025), 66. Klausur (17.06.2025), 67. Klausur (17.07.2025), 68. Klausur (17.08.2025), 69. Klausur (17.09.2025), 70. Klausur (17.10.2025), 71. Klausur (17.11.2025), 72. Klausur (17.12.2025), 73. Klausur (17.01.2026), 74. Klausur (17.02.2026), 75. Klausur (17.03.2026), 76. Klausur (17.04.2026), 77. Klausur (17.05.2026), 78. Klausur (17.06.2026), 79. Klausur (17.07.2026), 80. Klausur (17.08.2026), 81. Klausur (17.09.2026), 82. Klausur (17.10.2026), 83. Klausur (17.11.2026), 84. Klausur (17.12.2026), 85. Klausur (17.01.2027), 86. Klausur (17.02.2027), 87. Klausur (17.03.2027), 88. Klausur (17.04.2027), 89. Klausur (17.05.2027), 90. Klausur (17.06.2027), 91. Klausur (17.07.2027), 92. Klausur (17.08.2027), 93. Klausur (17.09.2027), 94. Klausur (17.10.2027), 95. Klausur (17.11.2027), 96. Klausur (17.12.2027), 97. Klausur (17.01.2028), 98. Klausur (17.02.2028), 99. Klausur (17.03.2028), 100. Klausur (17.04.2028), 101. Klausur (17.05.2028), 102. Klausur (17.06.2028), 103. Klausur (17.07.2028), 104. Klausur (17.08.2028), 105. Klausur (17.09.2028), 106. Klausur (17.10.2028), 107. Klausur (17.11.2028), 108. Klausur (17.12.2028), 109. Klausur (17.01.2029), 110. Klausur (17.02.2029), 111. Klausur (17.03.2029), 112. Klausur (17.04.2029), 113. Klausur (17.05.2029), 114. Klausur (17.06.2029), 115. Klausur (17.07.2029), 116. Klausur (17.08.2029), 117. Klausur (17.09.2029), 118. Klausur (17.10.2029), 119. Klausur (17.11.2029), 120. Klausur (17.12.2029), 121. Klausur (17.01.2030), 122. Klausur (17.02.2030), 123. Klausur (17.03.2030), 124. Klausur (17.04.2030), 125. Klausur (17.05.2030), 126. Klausur (17.06.2030), 127. Klausur (17.07.2030), 128. Klausur (17.08.2030), 129. Klausur (17.09.2030), 130. Klausur (17.10.2030), 131. Klausur (17.11.2030), 132. Klausur (17.12.2030), 133. Klausur (17.01.2031), 134. Klausur (17.02.2031), 135. Klausur (17.03.2031), 136. Klausur (17.04.2031), 137. Klausur (17.05.2031), 138. Klausur (17.06.2031), 139. Klausur (17.07.2031), 140. Klausur (17.08.2031), 141. Klausur (17.09.2031), 142. Klausur (17.10.2031), 143. Klausur (17.11.2031), 144. Klausur (17.12.2031), 145. Klausur (17.01.2032), 146. Klausur (17.02.2032), 147. Klausur (17.03.2032), 148. Klausur (17.04.2032), 149. Klausur (17.05.2032), 150. Klausur (17.06.2032), 151. Klausur (17.07.2032), 152. Klausur (17.08.2032), 153. Klausur (17.09.2032), 154. Klausur (17.10.2032), 155. Klausur (17.11.2032), 156. Klausur (17.12.2032), 157. Klausur (17.01.2033), 158. Klausur (17.02.2033), 159. Klausur (17.03.2033), 160. Klausur (17.04.2033), 161. Klausur (17.05.2033), 162. Klausur (17.06.2033), 163. Klausur (17.07.2033), 164. Klausur (17.08.2033), 165. Klausur (17.09.2033), 166. Klausur (17.10.2033), 167. Klausur (17.11.2033), 168. Klausur (17.12.2033), 169. Klausur (17.01.2034), 170. Klausur (17.02.2034), 171. Klausur (17.03.2034), 172. Klausur (17.04.2034), 173. Klausur (17.05.2034), 174. Klausur (17.06.2034), 175. Klausur (17.07.2034), 176. Klausur (17.08.2034), 177. Klausur (17.09.2034), 178. Klausur (17.10.2034), 179. Klausur (17.11.2034), 180. Klausur (17.12.2034), 181. Klausur (17.01.2035), 182. Klausur (17.02.2035), 183. Klausur (17.03.2035), 184. Klausur (17.04.2035), 185. Klausur (17.05.2035), 186. Klausur (17.06.2035), 187. Klausur (17.07.2035), 188. Klausur (17.08.2035), 189. Klausur (17.09.2035), 190. Klausur (17.10.2035), 191. Klausur (17.11.2035), 192. Klausur (17.12.2035), 193. Klausur (17.01.2036), 194. Klausur (17.02.2036), 195. Klausur (17.03.2036), 196. Klausur (17.04.2036), 197. Klausur (17.05.2036), 198. Klausur (17.06.2036), 199. Klausur (17.07.2036), 200. Klausur (17.08.2036), 201. Klausur (17.09.2036), 202. Klausur (17.10.2036), 203. Klausur (17.11.2036), 204. Klausur (17.12.2036), 205. Klausur (17.01.2037), 206. Klausur (17.02.2037), 207. Klausur (17.03.2037), 208. Klausur (17.04.2037), 209. Klausur (17.05.2037), 210. Klausur (17.06.2037), 211. Klausur (17.07.2037), 212. Klausur (17.08.2037), 213. Klausur (17.09.2037), 214. Klausur (17.10.2037), 215. Klausur (17.11.2037), 216. Klausur (17.12.2037), 217. Klausur (17.01.2038), 218. Klausur (17.02.2038), 219. Klausur (17.03.2038), 220. Klausur (17.04.2038), 221. Klausur (17.0

1. *Chlorophyll a* and *Chlorophyll b* were determined by the method of Lichtenthaler and Whistler (1972).

דפוס הוצאת ספערט... בעיתון ירושלם ת"ו

בבקורי באמריקה לשם רכישת מכונות דפוס למסן יקול
 ישראל ולכונן הוצאת ספרים בא"י לי גם ענין רב ללמוד
 מסרוב את חיי היהודים באמריקה וביחוד את חיי היהדות
 החדידת. לא החמצתי כל הזמנות לעמוד מקרוב לכל הנעשה
 באמריקה. באתי כמנע קרוב עם האיש והעסקנים התופסים
 עמדות בחיים הצבוריים. בכתיבת פרסירשמי באמריקה שמתי לי
 לטו: וראה בטוב אמריקה לראות אותה מהצד המוכר ועלתה בירי.
 ששה חדשים שהיתי באמריקה. הרבה הספיקתי לראות
 והרבה הספקתי לשמוע. ביחוד השתרלתי לעמוד על טיבם של
 האישים המניעים את הצבוריות האמריקאית.

לבי משך אותי להמצא בקרבתו של הר"א סילבר
 שליט"א. הוא הנהו איש הפרץ והיומה. איש הרנימיקה.

כליל הושענא רבה מסתי בנויארק לסינסינטי כשאמתחתי
 מתחת לבית שחיי והלולכ והאתרוג בירי. עמדתי בשעת
 מאחרת כלילה בתחנת האוירונים לאנווארדיא. היתה זאת מיסה
 נעימה מאד. את תיקון ליל הויר אמרתי באוירון ובאשמורת
 הבקר הנעתי לסינסינטי. להנהג שהובילני מתחנת האוירונים
 בסינסינטי לא הי' נחוץ להגיד לו את כתבת הנריא סילבר כמפורס
 וכי מי אינו מכיר את "רחוב גלענווד" מקום מגורו של הרב.
 לא רציתי לדפוק על הדלת כדי לא להעיר מהשינה את בני
 הבית, ישבתי במרפסת. ראיתי כי בקומה השני' דולסת מנורה
 והרגשתי בקול דממה דקה כאדם המשוחר לעצמו. לחגם חששתי
 בהפרעה בשינה כי זה שעה מרובה והנרא"ס יושב ולומד וערימות
 ערימות ספרים מסלאות את השלחן. מולם מוצב ארצה ומניעה
 עד התקרה והוא מעלה ומוריד ספרים.

שלשה שבועות שהיתי בסינסינטי. מי עונג היו לי
 שבועות אלה. מיטמתי לנמרי לדבר, תמיד שמעתי חסיד
 הקשכתי. עקבתי והשתוממתי מאד.

הוא הנהו אמנם מניע. מעטים כדומה לו. מביתו כאן
 הוא מניע לא רק את עניני מהלחג. כי אם עניני הכלל כלו.
 יום יום מניעות אליו עשרות סכתכים ותלגרמות. התלפון
 אינו חודל לצלצל. עקבתי שעה אחת והנה טלגרמה משנחי.
 ארבעה סכתכים אכספרם אחד מכוסטון השני משיקאגו ושנים
 האחרים כנויארק. והתלפון מצלצל והנה שיחה טלפונית עם
 פראג. כשנינות תכופה בלי השחיות הוא גוסר ומסדר. עונה
 טלפונים. טלגרמות ומכתבים. הופתעתי הרבה גם מהעזרה של
 אשתו הרבנית הכבודה תח"י היא אשה רמת מעלה מיניה
 טובות לאורחים מקיימת זאת מתוך מסירות ועל אף טרדות
 הביתיות היא ממלאת גם תפקיד פסידותי. סכתיבה הטלגרמות
 ועוקבת אחרי סדרי הענינים.

והוא אינו יודע ליאות מהי, ה' יחזקהו. מיניו מטייפין.
הנה הנהו במסערה הכשרה שהקים, והנה הנהו בבתי
המטבחים, אין רץ להעיק מן על סדרי הכשרות בבית
החולים היהודי, גם שם התקין מטבח כשר, בכל ענפי החיים
היהודים תיכן תכנות ופעל פעולות נשגבות.

הוא אינו יודע ליאות ונסיגות, הוא התאבס מאבק קשה
מאד עם ראשי הרפורמים בדבר הקטת מקוה עד שנצח.

הוא הנהו קל התנועה עם ונוסע בלי מטצר, הוא פעיל
בכל הענפים, וענפי פעולותיו מרוכים, משרתו הגדולה כאגדת
הרבנים הטילה עליו תפקידים רבים והוא מטלא אותם בלי ליאות.
כלו מסור, לכלל, כל העולם כלו ניוון בשביל חנינא בני
וחנינא בני די לו בקב חרובין.

הוא שומר לו בחייו הפרטיים חומרות רבות, בדרך
כלל אינו אוכל זולת כביתו, וכשהוא נודד למסעיו הוא לוקח
אתו צידה לדרך מכיתה.

גדולה עד מאד היא השפעתו על אנשי סהלתו ועל הנדיבים
האמידים, למרות אמיצותו ואופיו החזק הם נכנעים לפניו מתוך
הוקרת יסר מרכו, הרבה מאד הצלחתו בעוה"צ בתפקידו
המיוחד בשלש השבועות ששהיתי בסניסיטיו והו הודות להנ"א
מילבר שליט"א, גם כאן לא ידע ליאות, תמיד אזכור את
מסירותו הגדולה ביצר הניע את כל הפעולה.

במסכת ידידים מתוך שיחה על ארכיונו הגדול והמענין
של הגר"א מילבר הן חליפת המכתבים עם כל גדולי ישראל
והן אוסף דשימותיו נמרנו אוסר לדכ"א את החומר הרב הזה
ויהא לפחות מעין ראשי פוקים, לפעולותיו הכבירות.

והשנה במלאות ארבעים שנה לעבודתו הצבורית מוגשה
בזה המנחה המטנה לאות הוקרה ואהדה.

החותם ביקרא דאורייתא

מנחם גליקמן-פרוש

ח מ ש ה פ ר ק י ם

1. ימי נעוריו
2. ארבעים שנות פעולותיו באמריקה.
3. יסוד אגדת ישראל.
4. ועד ההצלה והמלחמה העולמית השניה.
5. מסעו הגדול לאירופה וארץ ישראל.

של הנריא סילבר שליטיא

הגים שמחה הכתן רים סחוראדנא ולכוב. בכית רבי דוד זקנו, גדל הנריא, וחוא בן זקנו הגאון ר' יחזקאל בעל כנסת יחזקאל וסים יחזקאל חתן ר' שלום אב"ד בירז גיסו של החכם צבי חתני הקדוש ר' ישראל טראווינאי. וגיסו של ר' אשר אבי השאנת אריז.

זקני הכנסת יחזקאל בן הגים אברהם קצינגן חתן ר' שלמה זלמן בן ר' יואל אב"ד בריסק חתן החתופות יום-טוב ונכד ר' יואל סירקיס בעל הבית, חותן חסידי. זקנו ר' אברהם אבי הכניס, בן ר' יעקב אב"ד פיורדא, חתן ר' בצלאל אשכנזי, בן ר' בנימין אהרן, בעל שו"ת ששאת בנימין, בן אברהם אב"ד לעסכער, בן הגים ר' שמואל יהודא קצנלנבגן ספארווי, אבי השר הנודע ר' שאול וואהל, בן מהר"ם פארווי, חתן מהרי"א סינץ, בן מהרי"א סינץ בן מהר"ש ונכד מהר"ם סינץ. זקנו מהר"ם פארווי, בן ר' יצחק קצינגן חתן ר' יחיאל לוריא, זקנו של מהרש"ל ורמ"א, בן ר' אהרן לוריא מה"לבראון, בן ר' נתנאל אב"ד אנשיכין, בן ר' יחיאל לוריא סעחרסורף, בן ר' שמשון לוריא סווירימיווא, בן סרים, שחיחה ראש סחיבתא לפני תלמידים כסבואר בהקדמה ברש"ל, בת ר' שלמה שאפירא אב"ד הילבראון, בן ר' שמואל שפירא, חתן הגים מתתיהו פרייטש סווירימיווא, בן ר' יוחנן אשכנזי, בן ר' יהודא פארווי, בעל החתופות, בן ר' יום-טוב, בן דיבין חתן רש"י, בן רמ"א, בן ר' שלמה, נכד הגאון ר' אליקים, בן ר' אהרן הרופא בן ר' אברהם, בן הגאון ר' יוסי טקאספאנשינא, נכד ר' סניוסי גאון, בן יוחנן, בן אב"י, בן אלעזר, בן ינאי, בן ר' יוסי, בעל לולאות השיר, בן נחמן, נכד יוחנן, בן אליקים, בן יהושע, בן חתנא ר' יוחנן הסנדלר, בן נכד ר' גמליאל חוקן, בן הנשיא ר' שפעון, בן הלל חוקן, סכני שפטי' בן רוד מלך ישראל חי וקים. ניו דורות עד הלל.

אביו הרחיג הצ' ר' בונם צמח, ספולס, סתמיר נפלא, הניח כתבי יד וחזרות בכל מקצועות הש"ס וחפוסקים, בן הרחיג ר' נשעלע סרוסאם, בקי נפלא, חתן ר' שמעולע אב"ד בירז, חותן הגים ר' שמואל סלנץ סירושלם ור' אשר גיסן בעל גן נעול, אביו העלוי הכי גדול ברוד החוא, הבירוי וחזקן הרש"ל אב"ד סאסקווא. זקנו ח"י אחי ר' ששעלע קראור ור"ש דרוער וגיסו של ר' יורל פאקראער. זקנו ר' נשעלע אחי ר' יאסעלע סקריסלאווע חותן ר' יצחק ציוני בעל עולת יצחק סרעווצא בני ר' שלמה זלמן בן ר' בונם אב"ד ססלוצק. אחי ר' גרשון שקלאווער, נכדו גאוני קדמאי: ר' משה קריינעס ור' משה דבש בעל באר הגולת, זקני הנריא סווינא ואחיו ר' זלמעלע. ועוד גאוני ישראל י"ד דורות.

אביו רבויצ גיסו של הרחיג ר' אלי' בער אב"ד סקארוויל. חתני זקנו ר' אליעזר בן ר' אבאלע סזאנער בן ר' ליב סקראפינגא' שחי' דיון בדית עיד שכירות חגריא, אב"ד ר' אייויק, חותן ר' אלי' ניוסמארסער בן אחי הנריא וחזקן ר' יחיאל העלער, בעל עסודי מור, ואביו ר' אלי' קראשינער, החכם וחצריק וזקנו של ר' ליב ליפקין חתוכן אב"ד וועקסנא ביא חנאון ר' ישראל סלאנפער.

זקנו ר' אליעזר חתן ר' מאשל יאנישקער חותן הרב ר' רוד פעביל אב"ד סוכאלק ופעספירבורג ור' אברהם העלער סכאווינפוס, ובן הרב ר' משולם קצנעלנבאגן אב"ד יאנישקי נכד הגאון ר' ארי' ליב קצינגן סבריסק אחי חגים שאול קציב, בעל הגחות על ש"ס ראם, והסקובל משולם זלמן סלובלין ור' שסחה אב"ד זבלודאווא. בני ר' יוסף קציב אב"ד בריסק. אחי ר' נחום אב"ד בירז גיסו של הגאון ר' משולם איגרא ספרעסבורג בני ר' אברהם קציב בן הגים רוד אב"ד קייראן גיסו של הגאון ר' חיים הכתן ראפאראם וחתנו של

פרק א

ימי נעוריו

ביום העשרים ושלשה לחודש שבט, שנת ה'תרס"ב נולד הגאון רבי אליעזר סילבר שליט"א בעיר אבעל אשר בליטא, לאביו הרב רבי בונם צמח זצ"ל ולאמו הצדקנית חכבורה מרת חי' מלכה גי'ע.

אביו רבי בונם צמח זצ"ל היה חריף עצום בכל סקצויות התלמוד והפוסקים. הניח אחריו כתבי יד של שמנה ספרים רבי הכמות והאיכות. הוא לא רצה מעולם להנות' מכתרה של תורה. פתח בית מסחר לכלכלת בני ביתו ועסק בו רק שעות מצומצמות ביום. את כל הלילות הקדיש ללימוד התורה. היה נוהג לקום בשעה 2,30 בלילה ולסד בשקידה עצומה. וח' ברוך אותו בכל. נחשב היה לתלמיד חכם ועשיר כאחד, אבל כל סעינותיו היו נתונים רק בתורה.

אביו־זקנו, אבי אביו, היה הרב הגה"צ בקי נפלא ר' נטע, ידוע בשם ר' נטעלי מדוסיאט שהיה שם רב. חתן הגאון ר' שבעון (ר' שמעולע) מכירז, חותנו הראשון של הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל רבה של ירושלים, זקנו של העלוי הכי גדול הנודע הנודע בליטא, העלוי מכירז, ר' נחום נתן בעל ספר „גן נעול" (ראשי תיבות — גיאון ג'חום ג'יתן ע'לה ו'נתעלה ל'סרומים) הוא נפטר בהיותו בן י"ח, בעודו חתן עם בת הרב הגה"צ והחכם ר' אלי קראטינגא. מצד זקן־זקנו ארבע עשרה דורות רבנים נאוני תורה. רבי משה קרעמער, רבי משה רבקש בעל „באר־הגולה" רבי בונם סלוצקער, אחי רבי גרשון סקלאווער.

זקנו ר' שמעולע היה שקרן נפלא, בלכתו לישן, ובחששו פן

לא יתעורר בזמן שקבע לו, היה תוחב נר דלוק בחור כסא שהחזיק אותו סמוך לסיטתו, ואת ידו קשר צמוד אל הנר בלסטמה. אחרי שלש שעות בערך כשהנר עמד לכבות והפתילה הבעורת היתה למטת, הרגישת ידו והקיץ משנתו. בעת לסרו החזיק את רגליו במים קרים שלא תאחזו חנומה.

על אחי זקנו ר' משחליע קראוער מספרים כי מעודו לא אכל שום דבר שיש עליו חשש אימור אפילו של דעה אחת. ותוא לא אכל דבש-דבורים מהחשש של רגלי הדבורים.

פעם ישב במסבחה של גדולי תורה. וישב שם גם אחיו, (זקנו של הרב מילכר וסרא דאתרא). תובא לפניו עוגה של דבש, ותוא, אחי זקנו לא אכל כמנהגו. אז הוכיח לו אחיו שזה "מחוי כיומרא", כהיות אחיו רב העיר שמע להוראתו ופרס חתיכת עוגה על סנת לאכלה, אך חנה נמצאה בה רגל של דבורה, ויחי הדבר לפלא. אחיו אמר לו: "מן השמים מראים כי אתך הצדק". אבו נ"ע היתה שמשפחה קצנלנבויגן חסידות, גאוי בריסק, סתרים פדוכא, סתריי מינק, ר' שאול וואאל (הידוע ל"מלך פולין") השאגה אריה, תוספות יו"ט, הבית. וכצאצאי בעל כגלה עמוקות, מהריי לוריא, משאת בנימין, נכדי הריב"ן חתן רש"י שמשפחתו בן אחר בן גדולי ישראל דור אחר דור, מ"ו דורות עד הלל תוקן הכא סלכי בית דוד, כמבואר בספרים. העתקנו לוח היחס ואנו נותנים אותו לחור בספר זה.

על זקנתו, מצד אמו, הרבנית מרים בת הגאון רבי שלמה שפירא זקנו של הסתרישיל וחרס"א נכדת רש"י, מספרים שחיתה כסח שנים, ראש ישיבה ולימוד הלכה מאחורי וילון לפני סופלגי תורה. דבר זה מובא בהקדמה של שו"ת רש"י.

זקנו מצד אמו, הכעל תוס' יוס"טוב נחצב לו קבר ליד גדר בית הקברות שבקרקא. מפני מעשה שחית. בעיר קרקא חי עשיר קצצן אשר ככל העיר ידעו לספר על קמצנותו המזורה. לא נרב לאף אחר סעניי העיר. לא שם לב גם להוכחת החוס' יוס"טוב. כשחט אותו עשיר צות בעל תוס' יוס"טוב שיקברוהו סמוך

לגדר בית הקברות, אות לבני סרי. כי ליד הגדר קברו אנשים שלא התנהגו כהוגן. באותה עיר קרקא חי איש שלא הרויח הרבה בעסקיו אבל ענה לכל הפונים אליו בתרומות חשובות. הדבר עורר תמחון, כי מאין לוקח העני הלזה לפזר סמון. הדבר נחלחל כשמת אותו עשיר, העני ספר שכל פזרון צדקתו היה מכספי העשיר, הקסצ'ן שנחן לו בחשאי והזהירו לכל יגלה את הדבר לרבים. הקסצ'ן הלזה קבל עליו את הבזיון וכלבד להצניע במעשיו וכצדקת פזרונו. גלוי זה הרחיס את לב בעל תתוס' יוסטוב. והוא צות לחצוב לעצמו קבר סמוך לגדר בית הקברות על יד קברו של אותו קסצ'ן.

בביקורו של הרב מילכר בקרקא אחרי הטלחמה העולמית האחרונה (עיין בחלק האחרון) ראה את בית הקברות הנחרס, ציוה לחקים מצבות לקבר בעל תוס' יוסטוב וזקניו בעל כגלה עמוקות, הרמ"א והב"ח זיע"א.

על זקנו מצד אמו חרח"ג ר' ליב סקראטינגא שהיה דיין ברית עיר שבירות הגריא (כמבואר ב"עלית אליהו" נדפס ב, סכתב אליהו) והיה חכם גדול. פעם באו לפניו לרית שנים מהעירה הסמוכה דראביאן אורות בית שאחר קנה סחברו. אחרי שבעלי הדין טענו לפניו את דבריהם כשעה וחצי, סר לחדר שני כלי לענות להם ולסר כשעתיים. הם חשכו שזקנו סעיין ומתעסק ברינס. אחר סבעלי-הדין שכבר פקעה סבלנותו סחכיין ניגש לחדר. כשנוכח שהוא לומר בססכת סנחות שאין לה כל שייכות אל טענותיהם שאל אותו: מרוע אחם סעככים את פסק הדין? זקנו חרב ענה לו בסחינות: האם אחם סחכים לפסק דין, אני אבא לדראביאן ושם אשמע שוב את טענותיכם ואוציא את פסק הדין. הם, בעלי הדין התחילו לשדרלו לבל יבוא למקום, כי קשה הדבר לזקן שכמותו לנסוע עד לשם, אכל הוא עומד על דעתו. בעלי הדין פנו לנכבדי העיר שיסבירו לזקנו הרב את חזרות שבדבר, אולם הרב גילה לאחר סנכבדי העיר את נימוקו, כי אלה השנים אין להם זה על זה שום דין ודברים. רק לאחד סחם יש לו

מכסוך עם מישחו, והוא מסופק אם כדאי לו להוסיפו לדית, אם יצליח או לאו. ואחרי שיווכחו מפסק הדין שלי, כבר ידע מה לעשות עם זה שיש להם באמת דין ודברים. לכן אמרתי להם כי ברצוני לבוא לעירם, בבואי לשם יודע הדבר בעיר ותמסכל מוסיחם. נכבד העיר כששמע את נימוקו, חרף את בעלי-הדין על תרמיתם. תחלת העמידו פנים תסימות, אבל לבסוף חזרו וזהוהם כל העיר מחכמתו.

דודתו ניסת אמו נודעה בעיר נרמבין לבעלת צדקה. חסכה מלחמה לעניים. מספרים עליה, כשבקלת, דודו, היה מביא מלכושים חדשים או מתנות לבניו היו נעלמים. בבית לא ידעו פשר דבר. חשדו שגונבים אותם. אבל כעבור זמן נודע להם שהדודה, בחוסה על ילדי העניים היתה נותנת להם. באמרה, בשביל ילדי יש דואג לקנותם חדשים. היא המשיכה בטוב לבת משך שנים רבות.

אביו של הגריא סילבר הצמיין באומץ לב. כהגאון הגדול רבי מאיר שמחה זצ"ל, לא עזבו את קהלותיהם במלחמה העולמית הראשונה עם פלישת הצבא הגרמני. העיר דוסיאט נודעה לכך לעיר מקלט. כל בני העיר נשארו במקומם וניצולו אז מהחרב וחרקב.

ימי נעוריו

בחיות הגריא סילבר בן חמש כבר ידע להתפלל כל התפילות, עד תיוותו לבן תשע כבר למד חמשה חומשי תורה, וכל התנין מפרשים וכללי הרקדוק. בן היה תחוק לישראל, שגור בפיו בעליפה. כבן תשע התחיל ללמוד גמרא ובמשך שנה אחת כבר ידע ללמוד מעצמו עם כל התוספות.

הלמודים שהתחילם בילדותו, השפיעו על תכונה נפשו ופתחו את כשרונותיו וחברתו. הוא הסתכל על למוד התורה כעל תכלית האדם. לימודיו לא היו רק מטעמי ציות לחוריו כי אם מחוך חכרה שכלית עמוקה. בעודו בנעוריו שקד על התורה שמונת

עשרה שעות ביום. מאכיו לסד לקום בחצות הלילה ולהתעסק בלימודיו. גם רשם לעצמו חידושי תורה. כליל שבת היה לומר בעל-פה כאזהרת חז"ל: „לא ילמוד אדם לאור חנר, שמא ימח" (שבת י"ג).

בימי נעוריו קרה מקרה שנחרת בסתו ולקח חלק בעיצוב רמותו העסקנית.

במכיבת עירו נגנבה ילדה יהודית בת שמונה על ידי הנוצרים. חרודה של הילדה התחפשה כנוצריה וחלכה מבית לבית בכל כפרי המכיבת עד שמצאתה וחחירה אותה לביתה. אולם כעבור יומיים התנפלו אלפי נוצרים בליות כוסרים על בית אביה וחטפות משם בעצם היום ולנוכה כל חושכי המקום. רק אחרי חצי שנה הצליחו בני המשפחה להצילה ולהחביאה בוויילנא.

מקרה זה שקרה בחיותו בן עשר, עשה עליו רושם עז. בלבו גמלה אז ההכרת שקמו הוא אוסלל ונדרף, ויש צורך לבוא לעזרתו.

בחיותו בן אחת עשרה לסר אתו אכיו, בשלש שנים גמר שלשה „סדרים" עז ידיעה רחבת בחוספות ומפרשים ושמו יצא לתהלה בין חוגי הלטרנים. בשנת תרנ"ז בחיותו בן ט"ו נסע לרווינסק, עירם של הגאונים המפורסמים רבי מאיר שמתח ורבי יוסף רוזין וצ"ל. בתור ידידי בית אכיו שמו לב להעלם הצעיר הלזה. שם קנת ראשית חכמה וידיעה יסודית בכל השיס, רמכים, רא"ש ויתר המפרשים.

ברווינסק היה מנהגם של הכתורים המצוינים לאכול ביחד ששה או שבעת. וכל יום היה אחד מהם מרצה בשיעור תורני. הארוחת תונבלה לרבע שעה. ובתוך הזמן המצומצם הזה היה עליהם גם לאכול וגם להרצות חידושיהם, והרב מילבראם כי היה הצעיר כחבורה נתכבד גם הוא להרצות מחדושו שהפליאו תמיד.

בקבוצ רבי חיים עוזר

מדויינסק הלך אל חקבון של רבי חיים עוזר, בוויילנא.
חקבון התורני הספורסם הלוח נוסר שנים אחרות אחרי
סגירת ישיבת וולוז'ין המהוללה שלפני מאה וששים שנה יסדה
הגאון רבי חיים טוואלדזין תלמידו של הגריא בוויילנא. כה לסדר
ומסנה יצאו לגדולה רוב גאוני ישראל הנעלים. אך בגזירת
מלכות הצאר נסגרה הישיבה. אז הלך רבי חיים עוזר לוויילנא,
אסף את בחירי התלמידים העליונים ובעלי הכשרונות ויסד את
חקבון. רבי חיים עוזר לא שלח שרירים לאסוף כספים להחזקת
חקבון, הוא קבל כסתר מנדיבים אחדים כדי סיפוקם של הלומדים.
מפתח המסעלה, פיזור ר' חיים עוזר את התלמידים בין ארבעה
בתי כנסיות. חקשישים מהם לסדר בביהמ"ד בעליסבורג, התחמידים
מהם לסדר בבית המדרש כשניפישוק, הבינונים, בקלויזדחורש,
ובחברת פועלים, קבוצ קטן מזה בשם, חברת תורה נוסר
במקום אחר. תלמידים שם זכו לכבוד גדול ולשם כגדולי תורה.
חקבון ריכוז את טובי ראשי הישיבות וגדולי התורה, ביניהם,
רבי דוד פרידמן, רבי זלמן סנדר מקריניק אבי הרב שפירא
סקאוונא, רבי איצלה בעל, פחד יצחק, רבי שמואל לופיצר,
רבי מאיר מיכל שאטער וכו', כן בקרו בקבוצ זה הגאונים
הנודעים רבי צבי הירש מקובנא, הרידב"ז ומהריא סטלו. מטרת
חקבון היתה להקנות השתלמות תורנית לאברכים המצוינים בעלי
הכשרונות.

לקבוצ זה הוזמן הגריא מילכר בשנת תרנ"ח בחינתו בן מ"ז.
משבא לשם, נשאל ע"י רבי חיים עוזר, לאיזה חוג של לומדים
ברעתו להצטרף. הוא ענהו: בין התחמידים חלקי. כי מאז ומתמיד
היה לומר מ"ז שקות במעתי-לעת, ושלשה לילות בשבוע היה ניעור

כל הלילה, בוילגה היה לומר י"ח שקות במעת-לעת.
 פעם שאלו רבי חיים עוזר סתוך חבתי: "תאמת הרבר
 ששעמתי כי כיום לומר הנך רק י"ב שקות במקום י"ח שהיית
 נוחג מקודם?" כשענהו: "אמנם כן, הרי מר הוא שאמר לי כי
 עלי ללמוד פחות, האין די ב"ב שקות?" חשיבו כי חיים עוזר:
 "אכן י"ב שקות הן מספיקות, אחת הנך המחסיד הגדול ביותר, אלא
 שכל זאת רצוני. לרעת מאיות מעט שנית את דרכך." אז סיפר
 לו הרב סילבר כי שקות אחדות הוא לומר עברית ורוסית ועוד,
 חצי שנה די לו לעבור על לימודים. אלה ואז ישוב להתמדתו
 של מ"ו שקות ביום. ואמנם שב להתמדתו הקודמת, ולסרות שר'
 חיים עוזר אמר לו כי די ב"ב שקות, לא שמע לו בזאת ולמר
 מ"ו ויזן שקות בכל יום. והתמדתו השפיעה על כל סביביו.

בין המחסידים שהיו שם, הצטיינו ביותר, ר' מאיר, חתנו
 של הרב דשם, ר' ליב ראשקעס. הוא למד י"ב שקות. כן הצטיין
 שם בהתמדתו תלמיד אחר, כשם מ. ק. שחית לומר י"ג שקות
 במעת-לעת. אך הוא חוצא מהקבוץ מכיון שחשדו בו כעובר
 עבירות. הרב סילבר למד אמנם עליו סניגוריא ותירץ את מעשיו,
 אך הלקיזו עליו ביותר בקניני שבת ותפלה, והגאון רבי חיים עוזר
 דחתו. אז הפך למזרחי ושמו נתפרסם כרב. שאין רוח הכמים
 נוחח היבנו.

כן היה שם בקבוץ ר' שלמה העלוי המייצייטי, בחיר עלוי
 לימא. רבי חיים סולובייציג התפאר וחשבו ליחיד בדורו בשכלו
 חזק, חקמק וחזק. אך לא היה מתמיד גדול. כי חסיד החקמק
 בתורת והוגה כחידושים. אולם אחרי שהרב סילבר התרועע אתו
 השפיע עליו מתמדתו והיה למתמיד לתסחוף חכל.

על העלוי המייצייטי מסופר כי בכואו בן י"ב אל הנצי"ב
 מוואלזין ובקשו לקבלו כתלמיד כישיבת, וכשסירב הנצי"ב, שנה
 ושלוש את בקשתו וחזק כפי דיבור בקשתו תירץ בחריפות קושיא
 עצומה. כשרחה הנצי"ב את דבריו שנה ושלוש המייצייטי את
 תירוצו וכל הדיחויים נשלו מעליהם, משראה הנצי"ב את מכתב

המלצתו שכידו, בו כותב הרב הסמלין כי מובטח הוא כי אין דוגסתו בישיבת וואלזוין, נתרשם עד מאד ושלחו אל הגאון ר' חיים מכריסק שיתחה על קנקנו. ר' חיים ערך אז את שיעורו שהיה צריך להגיד בפני התלמידים כמסכת זכחים. כשהגיע אליו הנער העלוי להבחן, שאלו רבי חיים מה שלמד בשנה האחרונה. אמר לו: „בשנה שלא למדתי כלום, מיום שנשרף בית אבי, כי חלוש חיתי וחולתי.“ — „ומה דרעי“ — שאלו ר' חיים. „לא כלום“ — ענה הנער. אמר לו ר' חיים: „אם כן במה מבחנך? השיבו כי הוא יקח איזה מסכת ויתבונן בה מה שיש להקשות ולתרוץ.“ „אם כן“ — אמר לו ר' חיים — קח מסכת זכחים דף לו עיין בת, ואסור לי מה שחעלה בעיונך.“ הוא לקח את הגמרא וחלץ לחדר אחר וכעבור עשרה רגעים חזר והעלה לפניו קושיא אחת שבדיוק לה נתכוון ר' חיים להעמידה כיסוד לשיעורו של היום. שאל מסנו גם לתרוץ את הקושיא. והנה העלה הנער גם אותו התירוץ שר' חיים העלה בחידושו. וכך המשיך העלוי ר' שלמה המייצייטי לבנות ולסתור עד שחעלה את כל שיעורו המוכן של ר' חיים וגם הוסיף חרושים שלא היו ברעתו. הדברים היו יקרים מאד בעיני ר' חיים והוא לקחו וחוליו אל הנצי"ב ואמר לו: „בחר שכזה לא היה כאמת עד כה בישיבת. למדתי מסנו בשעה אחת מה שלא חירשתי במשך יום חמים“.

כשסיפר הרב סילבר את הדברים בפני רבי יוסף רוזין אמר לו הרונצובי בתנועת של בטול בדרכו: „מר' חיים אתה מביא ראיה, את מי אינו משבת, גם את בני ביתו וסקורביו הוא מעלה תמיד לשבת...“

בקבוץ היו מופיעות חוברות תורניות. בחוברת הראשונה פרסם פלפול עמוק בדבר קושית הנפש חי'י כזכחים דף ע"ג וגרולי ווילנא קלסיתו.

כך חילק הרב סילבר את שבע עשרה שקותיו: שלש שקות היה לומר בכלל. שלש — ירושלמי. שקתים — טור חושן משפט עם השו"ע והמפרשים. שקתים — אבן-העזר. שקתים — יורה דעה.

שעתיים — אורח-חיים. השאר היה מוקדש לרמבים, ריף וראיש.
 ר' חיים עוזר היה חמה על כך, איך אפשר ללמוד ביום ענינים
 רבים ושונים כל-כך וגם לא להתבלבל. פעם שאלו ר' חיים,
 בכמה ימים אפשר לו ללמוד ולעבור על כל השי"ס בכלי עם
 התוס'. הרב סילבר קבל עליו את הדבר ועבר על השי"ס במשך
 ששים יום. י"ח שקות ליום. בכל יום היה בא לשם אחיו של ר'
 חיים עוזר לראות את המקום בו עומד. פעם כשהציע הרב סילבר
 חידוש בפני ר' חיים עוזר, בנוכחות למדני וזילנא ועשיריה, נפל
 ר' חיים עוזר על צואר הקלם בן חטי' ונשקו בחכה, כפני כל
 הנוכחים, דבר שהשאיר רושם קו על הרב סילבר.

גם הגאון הרונצ'ובי שהיה יחיד כדורו בכיקאות ולא קם
 כמוהו בתקופת מאת השנים האחרונות. גאון ללא דוגמא כמסקל
 ראשון ובהניון, החשיב טאר את הרב סילבר. פעם מלפל אתו
 בביתו של הרונצ'ובי, חתנו ר' אבא דוד שהיה ידוע כעלוי וגאון,
 והשיב נגד הרב סילבר מתוך ריתחא. אמר הרונצ'ובי לחתנו:
 "בביתי אתה שוכן ומסני אתה לומד בחילותי עד שגדלה עלי
 כזה, אך בתורה אתה פוחת והולך מיום ליום ולא תדע מה
 שתרוסיאמי הזה (חיינו הרב סילבר) מדבר..."

רושם קו השאיר עליו ר' חיים עוזר במתינותו הנפלאה
 ובישוב דעתו שלא עזבוהו ככל עת. כשעה שקרה האסון לבתו,
 שנפלה בסתלת השתוק והרופאים התיאשו לרפאה, ראהו הרב
 סילבר יושב ועומק בעניניו הרבים כאלו לא קרה דבר. לזה ענה
 שאלה בהלכה, לזה נחן עצה ופסק דין וישוב דעתו לא עזבו.
 בשנת תר"ס צוה עליו אביו, אחרי שהתראה עם הגאון
 רבי חיים מולוכבייצ'ג לנסוע אליו. מצויד במכתב המלצה מהגאון
 ר' חיים עוזר נתקבל בכריסק ויצק מים על ירי הגאון המהולל
 רבי חיים, שם למד ביחד עם העלוי המייצ'יטי בשקידה עצומה
 זנהנו עם חבורת התלמידים המצוינים והמופלגים מזיו תורת רבי
 חיים שפ"ס להם נתיבים חדשים בים התלמוד.
 יחד עם רעו העלוי המייצ'יטי שב אל הקבוץ של רבי חיים עוזר

והמשיך שם את לימודיו. היה נוסע משם לפרקים אל גאוני
 דווינסק ופוניבז' כדי לתרצות בפניהם את חידושיו.
 עם העלויו המייצימי היה בידדות כל ימיו. הוא אשר
 הביאו לאמריקה ונתסנה שם לראש מתיבתא בישיבת „רי יצחק
 אלחנן". היה חביב על תרכנים. ביוסותו נוסדה חבורה של כעשרים
 רבנים מגדולי ומופלני התורה כארמ"ב, עם הסטרה להתכנס מוסן
 לזמן להשתקשע בדברי תורה בפלפול ובעסקות, ולכא בחליפת
 מכתבים ידירותיים ללא הוספת כל חואר. הדבר נמשך עד יום
 פטירתו של המייצימי שבא כאסון פחאוס, ואז נתפרדה החבילה.
 בשנת תרס"ו נקרא הגריא מילכר לעבודת הצבא, אולם בהשתדלות
 ר' חיים עוזר השיג תקודת שחרור. באותה שנה בחיותו בן כ"ד בא
 בברית הנשואין עם אשה יריש משכלת ובעלת מדות נאצלות.
 מרת בתי בת ר' אברהם אבא נכדת פרנס ווילנא ר' סנדר וואלק
 מסשפת וואלק שלה נכנו תרכנים וואלק מפינסק וואלקאביר ור'
 בצלאל ור' שלמה הכהנים דייני ווילנא וחרשיש.

פרק ב

בואו לארצות הברית

היהדות האמריקאית בהקופה זו עמדה במימין עליה. אלפי מחגרים יהודים זרמו לארצה"ב בנוסם מארצות השונות והגנישות. ואמנם השינוי שם תנאי חיים יותר טובים, אולם מצבם הרוחני נמצא במדרון קיצום. דרוש היה כח תורני כעל שארירות ומרץ שיקום את הריסות הדת ויתווך את הקטרה ליושנה.

בעצת הרבנים ובהסכמת אכיו נסע הרב הליטאי ששמו כבר הלך לפניו, הגאון רבי אליעזר סילבר לארצות הברית, הוא הגיע שם ביום הולדתו כיג שבט תרס"ז והוא בן כ"ה שנה.

בבואו לארצות הברית נתקל עם תתומו וכוהו השוררים בשטח היהדות המסורתית, הכורות והעם-הארצות האוכלות כל חלקה טובה; שם הרבנות מחולל באופן מכהיל, ורבים הרחוקים מתורת משתמשים בכתר הרבנות, ה"ראבי"י הרפורמיים משכיחים כל זכר ליהדות מקורית ותורתית. ודמותה של היהדות האמתית הולכת ומיטשטשת בכלי שהרבנים מתי מספר יוכלו לפקול משהו. מענינים הם ספוריו של הרב סילבר המגלים לנו מעט מאותה כורות בין כמה תקראים לעצמם רבנים.

רבי אחד, באה לפניו שאלת של מציאות מחט בחלל הגוף של עוף. ה"רבי" הכשיר. כששאל אותו הרב סילבר: מדוע חכשרת את הטריפה? ענתו: המחט היתה מוטלת ישרה בחוך השוכן ומה היא אשמה, מדוע אמריך את המחט לחנם?...

אותו רב סירר פעם חופה והחסיר רק את ה... קרושין. כן התפאר בפני רבני עירו כשחל עצרת ביום א' זב, כי רק הוא בקי בריני, עירוב תכשילין' והא ראיח. כי כולם שכחו להניח את העירוב. כשהעיר לו אחד מבעלי הכתים הפשוטים

שדומה לו שנותנים להניח עירוב תכשילין רק כשחל יום-טוב
בערב שבת. על זה עתה ת"ר: הדין: אני נוחג כהגריא להניח
עירוב תכשילין בכל יום-טוב...

אחר חרבנים מתטיפוס הנזכר מידר פעם קידושין
ועל הכתובה באו על חתום הרב ורעיתו חרבנית...

רב"א אחר וכתן נשא גרושה, אחרי שחקר ונודע לו בבירור
שהבעל הראשון כבר מת אחר שנידשה...

אחר ת"ר, רבנים פסק לשיטתו לישא את כלתו אחר שמת בנו.
לשאלת מוכיחו, השיב לו: הלא יהודה לקח את חסר כלתו.
כשהלח העיר לו כי זה היה לפני סתף-חורף ועדיין לא נאסר
הרב, ענה לו: עס-תארץ שכמותך! וכי לא למד בן יעקב נסרא?...
כן כתב רב אחר גם לאשה אחת סכלי לשאול את פי
הבעל, וכשתרב ססרו לבעל וזה זרקו על הארץ, נטל הרב את חמט
וססרה לאשה וחתימה להנשא...

אחר הלמנים למד פעם בגמרא בסוגיא אחת, תלך בה
שתי וערב"י ופירשה כך: שחג כשכור וערכב את הכל...

למרות זה שאגדת חרבנים כבר נתיסדה בשנת תרס"ב להרים
את קרן התורה בארמ"ב ולבער את החפירות והאנדרלמוסיה משרה
חרבנות, עדיין לא עלת בידה לשפר את המצב ביסודו. או התרכזו
מסביב לאגדת חרבנים גדולי תורה, ורבנים מפורסמים כמו
הרבנים הגאונים רבי פיינברג, רבי אפרשטיין, רבי יפה,
ויבדלי"ה הרבנים הגאונים הרב ישראל רוזנברג והרב לעווניטאטל
ועוד, ביניהם, הרבה בקיאים בשים ופוסקים. — ככל זאת זקוקה
היתה חשפעתם על החיים הצבוריים של היהדות האמריקאית.
כמעט שלא נמצאת עיר אחת שתכשרות תהא ססודרת כיאות. כבתי
המטבחים — קוזבת והפקרות. קולו של הרב אינו נשמע. היהודים
ילדי הארץ ולומדים נסרא — נער יספרם. הישיבה האחת שמצא
הרב סילבר היתה ישיבת רבי יצחק אלחנן אבל תלמידים היו
מתוך לארץ. בתי חתית מתנהלו עיי חפשים גסורים, למדו שם
ילדים וילדות. הסורים, מחללי שבתות. נשיאי (פרזידנט) בתי

הכנסיות רחוקים מתורה ומדת. רבים מהרבנים הנאמנים, גם הם נמצאים תחת מרותם של נשיאים אלו וכעכרים היו לסו. בחירת הנשיא נערכת ע"י אנשים פשוטים שאין להם כל מושג בקנייני דת ומצוות. נשואי תערובת היו לחזון נפרץ, וחברת ערים בלי מקואות כשרות.

נוכח עובדה זו בחיית חרתיים של היחידות האמריקאית, תקף היאוש את טרביט הרבנים שלא ראו כל תועלת בהפעלת כחם נגד זרם הכפירות, הבערות וההתרחקות מהסמורה. וכך, ע"י האדישות, חדר הזרם והתפרץ גם לבתי הרבה רבנים ועשה שמות בבתיים חרדיים.

הרב מילבר אחרי שראה את כל האנדרלמוסיה בשטח הדת, התעורר לפעול, להשפיע ולהתגבר על כל הקשיים, ויהי מה. הוא עורר את הרבנים לפעול בכחות מאוחדים להרס קרן התורה, השבת הכשרות והחנוך המקורי, אולם רובם של הרבנים, אכולי היאוש לא האמינו כבר באפשרות זו.

בינתיים אירע מקרה בחיי הרבנות שעורר את הרוחות. וסמן תקופה חדשה של פעילות רבנית וצבורית בשטחים רוחניים ודתיים.

בשנת תרס"ז נערכה אספת אנגרת הרבנים בה נתקבלה בין השאר, החלטה לצאת במלחמה נגד הקתון, ווארתייט המורפס גם בשבת קודש. מטעם הרבנים יצא איסור עליו. נשיא אנגרת הרבנים בתקופה זו הרב לעווינטאהל השקיע את מרצו וחכמתו במלחמתו נגד הקתון הנ"ל. לא נרתע נוכח התקפותיהם הנמרצות של ה"ווארתייט" וחברו ה"פארווערטס" שיצאו בזעם נגד הרב לעווינטאהל ואנגרת הרבנים, (לצדם עמדו ה"מורגן" ו"זשורנאל" וה"טאנבלאט") בעלילות שוא ואיומים. הם שלחו להרב לעווינטאהל מכתב-איום שאם לא יחדל מלהלחם את מלחמתו יפציצו את ביתו. כן הסיתו את הפועלים שיערכו שביתה בבית המסבחים שעמד תחת הסותו. הם ארגנו את הנשים הלקוחות לבל יקנו בשר כשר שתחת השגחתו, ולא חסכו כל פעולה נגדו, אולם הרב לעווינטאהל

לא הניח את נשקו, לא נכנע ולא נרתע. עמד על דעתו ונחל את המלחמה למעלה משנת ער שנמתיימה בנצחון חרב לעווינטאהל. ות'ווארהייט' הוציא את נשסתו וגסגר לחלוטין. מעשה זה עשה רושם כביר על תרכ סילבר שראה בזה אות כי יש מקום לפעולות וכי אגדת הרבנים תופסת מקום חשוב בחיי היהדות האמריקאית. העיקר הוא, לעמוד על המשטר באומץ ולנצל את כל האפשרויות.

רבנותו בעיר האריסבורג

חרב סילבר נבחר לרב בעיר תריסבורג אשר בפנסילבניא. כהפגשו עם החיים הדתיים של העיר ראה: עיר פרוצת מבלי כל נדר, העקרות בכשרות ובדרך ארץ. כלשונו של חרב סילבר. ליצים מושחתים גרו בה. נוכלים וערמומים להרע. רב אחד שגר בעיר זו, הפצירו בו אנשים רבים שיבא להם יין לפסח. כשחביא להם את מבוקשם, הלשינו עליו כפני המשטרה שהביא יין בלי רשיון, והלה נאסר, רק בהתערבות כומר אחד שהכיר בצדקתו ברח מבית-הסוהר. כן הלשינו על חזן אחד ערב יום הכפורים, ותוא נלקח לבית הסוהר בעת אמירת כל-נדריו. אחרי ימים אחדים נודעה העלילה וחמלשין נעלם.

בעיר זו נמצא רב ועוד אחד שלמד תורה ותמיסר כלסרן וחם תחויקו בתי-קלון.

הרבנים האסתיים פחרו לחכנס לעיר זו. וכך שקעת שם היהדות ואכרת את דמותה.

חרב סילבר לא שח לכו לכל הסתרחש בעיר. את ביתו פתח לאורחים ורעיתו הרבנית תתקסקת עטתם, והוא למד בבית-הכנסת שבעיר יומם ולילה, וקול התורה נשמע בחוץ. אולם נשיא בית הכנסת וסגנו לא יכלו לסכול, מנהגים משונים אלו והם פנו אל חרב, ואסרו לו: חרפה אחת סגולל עלינו, לא נוכל

לחשות למקשיך, כפרט במקום קדוש. כששאל הרב: „מה פשעי ומה חטאתי כי הבאתי עליכם חרפה? ענו לו: „אנו מתפללים עליך שלא תבין את הדבר, הלא רב בישראל הנך ואיך לא תדע כי לא ראוי שביחכנ' יהא פתוח יומם ולילה, יהא סואר והקול נשמע משם כמו, להבריל, בתלמוד תורה... הנוצרים כשעוברים על יר בית הכנסת שומעים את הקול וכל העיר כמרקחה. אם אתה צריך ללמוד, משמע שעדיין לא למדת דין, ואמנם צעיר אתה לימים, אבל מרוע תבחר את מקומך דוקא בבית הכנסת, כפרהטיא, ותחא ללקג ולקלם בעיני התושבים והאורחים?...

הרב מילבר לא נפלה רוחו נוכח טיטטום והדיוטות כזו, ובסאנו להתקומט אתם התחיל ללמוד בביתו. הוא ארגן חברה שם, ולמד כל יום עם תלמידי החכמים המקטים שמצאם בעיר ושביניהם אחרים שלמדו בישיבות וואלוויץ ומיר. לא ארכו חימים ובעלי חכמים חכירו באולתם שנחגו בה נגד הרב. גם תלמידיו שכבר רכש לו בשיעוריו ושמהם היו כמה מעשירי ונכבדי העיר, סילקו את הנכאים הקדומים מבית הכנסת ובחרו באחרים למי רוחם.

הרב מילבר התאושש והתקורד, ונהג את רבנותו כיד רמה. נשיא לשעבר מאחד בתי הכנסיות שהיה ידוע לשונא תלמידי חכמים, נכנס פעם לבית הכנסת ומצא שם רב אורה יושב ולומד, הוא כבה את הנרות וחרב לא היה יכול להמשיך בלמודיו, הרב האורה התרים אותו. וכשמת אותו איש, לבש הרב מילבר עוז וציוות לשים אבן על ארונו כדיון מנודה שמת. גבאי חברא קדישא הוסיפו על ציוויו ושמו אבן גדולה על ארונו, וחוליכותו בחוצות העיר ונחית לבו ולקלם. הרב מילבר דימה שקרובי חמת יהפכו לשונאים, אולם, אחרי שהוא ביאר להם את שיבת האבן ככפרת, נתרצו לו וחיו לידיריו.

בשבתו על כסא חרבות בהאריסכורג שם אל לבו ההפקרות השוררת בשדה הכשרות, בבתי המטבחים ובאימליזים. הוא קרא לאספת את כל השוחטים, הקצבים והעסקנים ותיקן להם חקנות שיש בהן משום העמדת ענין הכשרות על כנו. אולם פתאום יצא

נגדו אחד מעשירי העיר, חומר לצון, שהצליח מאד בעסקיו ודאגות אחרות לא היו לו. ופעם פגש את הרב ברחוב ואמר לו: רבי אני מסור לו מאד אבל עצבות מורגשת בעיר, יש צורך לשמח את בני העיר. במה נשמח? שאל אותו הרב. — שמעתי כי הרב הפך לתקן תקנות לכשרות ואני אצא לריב איתו ונחלה העיר מאד. הלח רצה שהעיר תהא צהלה ושמחה עיי. יצירת שני צדדים. הוא הקציב אלף דולאר לתוצאות הריב.

וכן קשה, הביא שוחט אחד חדש. השיג בערו כמה תעודות סמיכה מכמה רבני ניוארק, והוא התחיל לשחוט בלי השגחת הרב. אולם דעתו של העשיר לא נתקרה עדיין, עד אשר הביא סניר אחד שידרוש נגד הרב, וכשגם זה לא חוקל ללכות את אש המחלוקת, הזמין שני רבנים, אחד מהם גדול בתורה, שלא הכירו את הרב מילבר. העשיר פזר על זה סמונו וחדשים סודעות נגד הרב מילבר, וכך עלה בידו והצליח להבעיר בעיר את ברורת המחלוקת שהקיפה חוגים רבים שנתפלגו ל"צדדים" והעיר סוערת כמרקחה, לשמחה לבו של העשיר שהשיג את מברתו... הרב מילבר עמד בתוקף על תקנותיו ולחם באומץ ובסרץ בעד גישומו. פעם דרש הרב מילבר בהתלהבות נגד מהרמז הכשרות בעיר. הוא הזכיר בתוך דרשתו מעשה אחת שקרה בעיר בידו שבליטא: בתקופה אחת אירעו דליות בכל מוצאי שבת. אחרי שהעמדו שומרים בכל פנות העיר, נתפס ה"מזיק" והובא למשמרת. שם נשאל על מיכת הרב של הדליות התדירות בכל מוצאי-שבת. הוא השיב לשואליו ואמר להם, כי כי בכל יום ראשון מורגש שעמום בעיר ותונה נמוכה על פני כל החנויות סגורות ושבתה העבודה. לפיכך הוא "מדליק" בכל מוצאי-שבת, מכבי האש אצוסי-רצים וכל המכיבה מוארת... לסחרת מתארגנת העזרה לנגועי הדליקה והדליקה עצמה נעשית לשיחת היום, והעיר רועשת וצוחלת, וכינתיים שעמומה מר מעליה... וכן פה, תדעו שאחד מדליק בחוככם לשמחת לבו כדי

להתקנב מהתבטחה.

הקשיר נכנס אל הרב אחרי דרשתו ואמר לו: "ישת דרשת רבי! יישר כחך! אני מודה לך מעומק לבי על ההנאה והשטחה שגרמת לי ולעיר. ה"עסק" עלה כפי שקצבתי תחלה על זה לסך אלף ומאתיים דולר. העסק הצליח וסתיוס והלאה אני נשאר ידיך ויחדל הריב!..."

הקשיר שלח להרב סילבר טאה דולר בעד חלק מהוצאותיו למען הכשרות. ונודע אח"כ שגם בעת ה"ריב" היה הקשיר זורק מפעם לפעם אל בית הרב, בלי ידיעת הרב סילבר, סכומי כסף להוצאות הבחלוקת...

הרב סילבר הוציא מסקרה משונה זה את מסקנתו כי אמנם יש כר נרחב לפעולות דתיות פוריות – אין כאן כוון אנטי-דתי מסוים. הכורות והעם-האדצות של אנשי ה"כיונס" הן הן שגרמו לכל אותה עזובה סבחילה.

הרב סילבר הוסיף עז ועצבה במעשיו להביא רוח יתרות מקורית לתוך העיר. הוא ארגן חכרות לשים, עין יעקב, משניות וכו'. הוא "הוציא יקר מזולל" הצית אשדות בלבנות אנשי העיר. הוא גילה מ"מחבואים" את אותם ששכחו, בחוף הרעש הסטאריאליסטי, כי למדו בימי נעוריהם בשיכות אירופאיות. הרב סילבר נפח בהם רוח חיים וחזקרים נשכחות. הסיר מהם את האבק שהצטבר עליהם משך שנים. וכך אסף לו במרוצת הימים תלמידים חכמים מופלגים שאלמלא הוא היתה תורתם משתכחת מלבם. הוא הצילם לתורה וליתדות אמתית. הרצה לפני עשרות כאלה שיעורים בפלפול ובהלכה.

כן בנה תלמוד תורה בלימודי הגמרא. הקים בית טכילת והכנים מדרים בכל עניני הכשרות. כן הנהיג בהרבה בתי כנסיות שלא היתה בהם בימה, כמנהג הריפורטים, להעמיד את הבימה באמצע. גם בבית הכנסת הגדול של האדיסבורג, לא התפלל בו אף פעם עד שנאלצו להכניס שם בימה באמצע. עד היום אינו נכנס לבית כנסת שהבימה אינה באמצע. כמו כן הקפיד לא

לסרר קידושין כשהחופה נערכת בכית הכנסת. כאשר נאמר הרב
עיי' גאוני ליטא.

פעם נודע לו כי שוחט אחד בהאריסבורג מחזיק בתיקלון.
הלך שיהיה את השוטרים שיגיננו עליו. הרב ערך אתו מלחמה
ויצא נגדו בתקיפות עד שנאמר. אולם נמצאו רבנים שסיהרו
אותו מהתועבה ושלחכת הסתלוקת התלקחה בעיר ותהי מהומה
בכל הסביבה. לבסוף נצח הרב סילבר וגלה הרפה מהעיר.

לא רק בעיר רכנותו חכנים שכלולים דתיים ורוחניים. הוא
סייר תמיד בעשרים כפרי ועיירות הסביבה להנהיג שם אותן
התקנות של עירו. סירר שם מוסדות תורניים מקואות וכו'.

ובתוך עסקנותו המסועפת לא פסק פומיה מגירסא. שקד
על התורה יומם ולילה. להחמדתו יצאה שם בין כל חוגי הרבנים.
אחרים מהם באו להאריסבורג לראות בפלא הזה, כי רב שקד היה
לחזון כלתי נפרץ במדינת ארצות הברית.

הרב סילבר סבורך בכל ארבעת הסגולות המיוחדות הדרושות
לרב, לרכוש לכבות ולהשפיע על המונים מרוח התורה והמסורה
— ארבעה תנאים יסודיים התווה לו:

(א) ויגבה לבו בדרכי ה' הרב צריך לרוסם את ערכו
ושמו. רב ששמו הולך לפניו בתור גדול בתורה ובמעשים —
השפעתו כבירה.

(ב) התעסקות בדברי תורה מתוך שקידה כלתי פוסקת. כך
יעריצו אותו כל מכיריו ודבריו יהיו נשמעים.

(ג) אסור שיהא על הרב רכב של מרטה, בכל דרכיו. האמת
המוחלטת צריכה להיות נר לרגליו. איש אמת דעתו מתקבלת.

(ד) שונא בצע בתכלית. כהיותו בלתי-משוחד, מחכבים אותו
ומתחשבים עם השקפותיו המקוריות.

הרב סילבר הלוח פעם לאחד סך אחד עשר אלף דולר.
הלך לא רצה להתחיר לו את הלואתו והיו דין ודברים ביניהם,
לבסוף נתפשרו... בדרך נפגש עם הרב הרב רוזנברג, ידירו הנאמן,
ואמר לו: היום אערך משתה לכבודו, כי ביה נתפשרתי בכספי

שהלויתיי. הרב רוזנברג שמח על הדבר, ושאל: „מתי תפשרה“? ענהו הרב סילבר: „שבעת אלפים דולאר מחלתי לו ועל ארבעת האלפים יכתוב לי שטריי“. ולשמחה מה זו עושה? — שאל הרב רוזנברג, — יודע אני כי לא נשאר לך עכשיו כי אם מעט ואת הכל מסרת במתנה. הרב סילבר השיב לו על כך. כי לדעתו על כל רב לפזר את כספו ולהשאיר לעצמו רק כרי מחיתו, והוא שמח כי עתה אין לו כסף שהטריד אותו. אולם מאשחו העלים את הדבר. היא ידעה ותתעצמה. היא חשבה שהפסיד חמש מאות דולר... ולא שבעת אלפים דולר.

ואמנם הרב סילבר נהג את רבנותו על יסודות אלו. ומכאן סוד הצלחתו לכל אשר יפנה. יתר עם חכריו מאגרת הרבנים פעל נצורות ונשנכות בחיי היהדות האמריקאית. האווירה של הרבנות טוהרת במרה גדולה מהקרפל שהשתרר עליה. הוכנסו סדרים בבתי המטבחיים. רבנים התחילו לבקר בכל עיר וכפר, בכל מקום בקירס היה רישום ניכר בשטחים הדתיים. הרבנות האמיתית השיגה את מקומה המגיע לה בחיים הצבוריים והכלכליים של יהודי ארצות הברית.

ביקורו באירופה

בשנת תרע"ד נסע הרב סילבר לאירופא. ביקר בארץ מולדתו וחתראה עם אביו זצ"ל וקיים לו בזה את גדרו שנדר כי אחרי ששיג את תעודת אזרחות אמריקאית יבקרו. עבר בערים, ווילנא פטרסבורג, דונינסק, ביאליסטוק, פוניבז', דוסיאט ועוד.

הוא נפגש עם רבותיו הגדולים דכי מאיר שמחה ורבי יוסף רוזין. השתקשע אתם בדברי תורה וחדושים. דרש בבית הכנסת הגדול בוויילנא לפני גדולי התורה.

בחינתו בליטא הציעו לו כמה קהלות חשובות משרת הרבנות. אולם הוא סירב, וכעבור שלשה חרשים אמר לשוב אל ביתו. אך, הנח פרצה המלחמה העולמית הראשונה ושמה לאל

את רצונו. הוא נאלץ להשאר בליטא עוד תשעה חרשים.
הרב סילבר מפליא מתוך רגשי השתוממות את עבודת
ההצלה של הגאון רבי חיים קוזר שדאג עבור הפליטים והנודדים.
הוא סידר פעם אחת אלפיים פליטים מרוששים והשיג בעדם תוך
זמן קצר טון ומקומות לינה.

בתיוחו בדווינסק אצל רבי יוסף רוזין, נוכח בחכמתו בקשר
עם ענין צבורי חשוב. הנח שלחו מוורשא לדווינסק כי יש לשלוח
סיד עשרת אלפים רובל עבור מאכל כשר לחיילים היהודים החונים
שם. עשירי העיר התאספו לרון על דבר מקורות הכסף שמהם יש להוציא
את הסכום הדרוש. הוחלט ביניהם לקחת את מטהבשר הצבורי,
בינתיים נכנס לשם הגאון רבי יוסף רוזין, וכשמעו את דבר
החלטתם, פנה אל הגדול שבקשרים ואמר לו: „כמה אתה לוקח
לעצמך מהמס הצבורי של הבשר? אותו עשיר ענה לו: „האם
יחשוד בי שאקח מכספים צבוריים אלו? רבי יוסף הוסיף לשאול
אותה השאלה לכל העשירים וכולם ענו לו מתוך רוגז עצור את
תשובת הראשון. „אם כן למי שייך הכסף? שאל רבי יוסף, מס
הבשר, העניים יתנו ממנו? ענו הם. „אם כך הדבר — קרא רבי
יוסף — מה לכם כי תחליטו על ממנום של העניים? קראו להם
והם יחוו את דעתם אם לקחת מכספי המס הצבורי? העשירים
הכירו כי הצדק את הגאון והם נתנו את הסכום הדרוש.
חכמת והשקפת רבי יוסף רוזין מצאת'הו בעתון רוסי
חשוב ששכח אותו על כך.

כשנכנס פעם הרב סילבר אל העילוי הרונוצ'ובי, קם והפסיק
סקירתו והחיל להתפלל עמו. יצאה אשתו, שהיתה השניה לו, ובקשה
מהרב סילבר לתת לו לגמור סקירתו. אך הרונוצ'ובי קם וצעק
אליו: אשתי הראשונה, היתה טובה אלי, הניחה לי להתפלל כל
היום, לא השגיחה בי אם אוכל ואם אישן. והיא, השניה לא
תתן לי לפלפל עד שלא אוכל ולא אישן. אכן, נלכדתי בחרטי
אשה רעה...

בפגישתו עם הגאון רבי מאיר שמהר, התפלל אתו בענין

קושייתו העצומה על תוס' הרא"ש במסכת נדה דף כ"ג במשנה אחת בכלים פרק י"ז שהיתה לשיחה כפי כל הגדולים. רבי מאיר שמחה, אחרי שהתעסק וחשב בדבר במשך רבע שעה, העלה לפניו תירוץ, אך הרב מילבר דחהו מיד. הרכנית, אשתו של רבי מאיר שמחה נשתוממה לראות רב צעיר שיחלפל כך, וידחה את דברו בעלת חנאון, דבר שלא היתה רגילה אליו, ותאמר רב כזה, למה נסע לאמריקא, האין ליטא חולסתו? חייך ר' מאיר שמחה ואמר: ודאי, שהוא בייש את אביו ורבותיו בלמדנותו כשם שקשה לו, ועברו עליו ושלחותו לארץ רחוקה..."

הרב מילבר נשאר תקוע בליטא מבלי יכולת להשיג רשיון יציאת. הממשלה הרוסית סרבה להכיר בתעודות אמריקאיות שבידי יהודי. פעמים רבות היה במכנה ובטלטולי דרכים. יום שלם שהחל על אם הדרך באין מרכבות-מסע. לא קבל כל ידיעה מביתו ושם לא ידעו משה. פעם רצה להודיע לאמריקא על הנקשה ברוסיה באופן שהצנזורה לא תכיר את הכוונה האמתית. הוא הקרים ושלח מכתב לאגדת הרבנים אמצעות העתון, טאגבלאט. עשה עצמו כמוכר ספרים ורשם את הספרים והגסרות שאפשר להשיג במקומות שונים! וכן ציין פסוקים מיוחדים. הוא הזכיר למשל את התוס' במסכת סוטה קטן. שם מובאת ארץ רומיאה. ואת הגמרא במגילה שם נזכרת גרמניה (גרמניה), פסוקי חרב ורעב. ספרי שמירת הלשון וחפץ חיים עד שבהצטרפותם יחד היה בהם מכתב שלם סבא את כל הנקשה ברוסיה. מצב המלחמה, התבוסה וחכריחה מהצבא, מצב הרבנים, הרעב וכו' הכל לכל הפרטים. באופן שיבינו כי הוא נמצא במכנה. בכוח המכתב אל ה, טאגבלאט. מיהר רב מופר מהמסערת אל הרב יפה, נשיא אגדת הרבנים בתקופה זו, ואמר: נראה כי אסון קרה להרב מילבר, מגדולי צרותיו נגיפה עליו דעתו, הנה מכתבו... הרב יפה והרבנים רחוקים וקורו שחיו שם עיינו יפה כל הספרים והפסוקים שהוא מציין ונמצא ביאור המכתב בשלמות. הם הדפיסו את האוריינל של המכתב והפירושו בעתון, תחת הכותרת: רב גדול הולך שולל את

הצנוורה הרוסית וחוליע על כל הסתרחש ברוסיא ויהי הרבר לפלא.

בשנה השניה של המלחמה שב לארצות הברית. הוא היה אז היהודי הראשון שהגיע בימי המלחמה לארצות הברית. הוא נחקל ככבוד רב עיי הרבנים ועיי תושבי האריסבורג.

הרב סילבר הביא אתו הצעה כמעט רבי חיים עוזר לייסד מוסד-עזרה עבור הרבנים שנעקרו מסקומותיהם ונשארו בלי כל מחסה. כך נוסד מוסד העזרה הגדול. עזרת תורה שהושיט יד רחבה לכל המוסדות התורניים והרבנים הפליטים. אשר בראשו עומד הרב רוזנברג ואתו הרב סילבר ועוד.

כן נוסדה בשנה זו חרעיה ה,סנטרל-דעליף עיי הרבנים חברי אגרת הרבנים, שהרב סילבר היה כה מעמודי התווך, ביחד עם כמה מחסמקנים והסופרים, במטרה לעזור לחרבנים וכני הישיבות בכל רחבי חבל ולקום את החרכות שהמלחמה הראשונה השאירה. מיליוני דולרים נאספו ורבים ניצלו כזה מחרפת רעב וכליה. ה,סנטרל-דעליף היה הראשון בפעולות העזרה. לאחריו באו ה,אמריקאן-גיוא-שרעליף וה,פיפלס-דעליף אך ה,סנטרל-דעליף עלה עליהם במידת פעילותיו. משהוחלשה העבודה הוזמנו לבא ולעזור, הרבנים: הרב משה מרדכי אפשטיין מסלבודקא, הרב שפירא מקובנא והרב קוק. תחלה החליטו רבני ומנחלי ה,סנטרל-דעליף לקרוא לאדמו"ר מגור, החפץ-חיים, רבי חיים עוזר והרב קוק באופן שההשפעה תהא כוללת ומקיפה את כל החוגים, החסידים, בעלי הבתים, לומדי התורה ומשכילים לאומיים. אך מכיון ששלשת הראשונים סירבו לגמק-הוזמנו השלשה הנזכרים. הרבנים באמריקה לא הבינו מירובם של החפץ-חיים ורבי חיים עוזר לבוא לאמריקא, היו שמענו אם קלימנסו בן השמונים לא היסס לכחת את רגליו ולכא לארחיב לשם הצלת צרפת — מדוע לא יקשה זאת, להכדיל, החפץ-חיים למקן הצלת התורה?

הרבנים השפיעו על יהדות אמריקא. ובחזירתם, נאסף סכום

של מיליון דולר. או נתאחרו שלשת מוסדות הקורות. הסכום נמסר בחתימת שלשתם לידו מר מרשל ונוצר או המוסר המאוחר של הג'וינט-דיסטריביושן. רק ה"סנטרל-רעליף" נשאר בלשכה מיוחדת לקורות בתי ח"ת ומוסדות חרדיים.

פעילותם הצבורית של הרבנים הכשירה את הקרקע לביקורם בארציב של הגאונים ראשי הישיבות, מיר, סלבורקת, מלז, ירושלים, אוסטרו, לובלין, וכו' שבאו לשם השגת מקורות כספיים לביסוס ישיבותיהם. גם הישיבות בארצות הברית הלכו והתרחבו. נוסדו חדשים והתבצרו הישנים. הוקמו בתי חנוך תורניים ומתחרות החרדית הוצבה על יסודות חזקים.

בשנת תרע"ט נדפס ע"י הרב מילבר ועוד שלשה מחברי הנהלת אגדת הרבנים, ש"ס בדוסה לש"ס של דפוס ראס הווילנא, דבר שרבים לא האמינו כי יוכל לצאת לפועל. הש"ס נשלח הנם לישיבות באירופא ולרבנים רבים. הש"ס הודפס אחרי שנים, פעם שניה.

הרב מילבר שמש כמה שנים גזבר אגדת הרבנים וסגן הנשיא. בשנת תרפ"ג נבחר לנשיא אגדת הרבנים של ארצות-הברית בכחונת נשיא יחידי שנמשכה אחת עשרה שנים עד תרצ"ד. מאחרי שמורדת חברי-נשיאות השמש הרב מילבר עד היום חבר הנשיאות של אגדת הרבנים לארצות הברית וקנדה.

הנשיא הראשון של אגדת הרבנים בארצות הברית וקנדה היה הרב מילבר.

הנשיא הראשון של אגדת הרבנים בארצות הברית וקנדה היה הרב מילבר.

הנשיא הראשון של אגדת הרבנים בארצות הברית וקנדה היה הרב מילבר.

הנשיא הראשון של אגדת הרבנים בארצות הברית וקנדה היה הרב מילבר.

הנשיא הראשון של אגדת הרבנים בארצות הברית וקנדה היה הרב מילבר.

הנשיא הראשון של אגדת הרבנים בארצות הברית וקנדה היה הרב מילבר.

ספרינגפילד.

בשנת תרפ"ה עזב הרב סילבר את האריסקורג אחרי ששמש כח
כבר 17 שנה ונבחר כרב לעיר ספרינגפילד.
גדולה היתה ההתלהבות בכוא הרב סילבר לספרינגפילד.
נערכה לו חג הכתרה שהשתתפו בה אלפי איש, ביניהם רבנים
גדולי התורה שכרחבי ארצות הכרית.

התכונה היא מיום חג הכתרה על סדרגות בית הכנסת, בית ישראל
בספרינגפילד.

בשורה הראשונה מימין לשמאל:

בעל תורה תמיסת, הרב ש. קרמר, הרב לוינסקי, הרב סילבר, הרב
דסיז מרגליות, הרב רוזנברג, הרב רעועל, הרב רובין, הרב פרידמן.

בשורה השניה מימין לשמאל: העוזר המייצג, הרב פדר, הרב
פרידמן, הרב לבוברג, הרב גודלק, הרב פייטלבוים, הרב ברלין, הרב שיינקאם.

גם שש כמו בהריסקורג השקיע את מרצו בקנינים הדתיים
שתיו מונחים. הרב סילבר התענין בכל שטחי הכשרות. מתוך
עבודתו נודקו לו הזיופים הנעשים בענף הבשר הכקושן. סנהל
אחד היו תחת הנהלתו כשר מקושן כשר וטריפת. אסנס הבשר
הכשר היה תחת השנחת הרבנים, אבל מכיון שמנהל אחד לשניהם

דבו חזיונים ונוטל ערכה של החשגות. הרבנים לא ידעו מזה
 לחזיון היה גדול. הרב סילבר קורר את הרבנים על זה. ויצא
 איסור גמור לחזיון בשר כשר ומריפה תחת הנחלה אחת. ואף
 על פי שמקורם תקנו הרבנים להרחיק את הכשר מהמריפה
 ולסמס כמסמכים מיוחדים מטעם הממשלה, אך מיד בפעם הראשונה
 כבר הובחן חזיון במספר, והוברר שהמספרים הוחלפו ואלה שהיו
 מסומנים בחותמי "כשר" היתה בהם תערוכה של שוטר וכשר חזיר
 ונבלה, הרב סילבר והרבנים אסרו בפומבי כל מיני כשר מעושן
 תבא ממקום שמחזיקים בו כשר ומריפה תחת שם בעלים אחר.
 אולם כאן התלקחה מלחמה גדולה נגד אגרת הרבנים ע"י רבנים
 אחרים שבניהם וקריבתם היו משגיחים ומפקחים באותן התעשיות
 שנאסרו. אולם אגרת הרבנים נצחה, אלא לאחר זה החלו כמה
 מחברי אגרת הרבנים להקל בכך ושוב היו הפרצות מרובות.

בשנת תרצ"ז כהיותו נשיא אגרת הרבנים; הוסקרה היהדות
 החרדית באר"ח לשם דברי הגידופין מפי הר"ר מסיפאן ווייז,
 הראבי הריפורמי ומטיף על ביטח כנסיה נוצרית, ויחד עם זה,
 סנתי ציוני וראש המנכיות של הקרנות הציוניות בתקופה הנזכרת.
 ווייז דרש אז כיום חג המולד הנוצרי ואמר בין השאר: "טעות
 היתה בידי היהודים שהרחיקו את ישו הנוצרי מנביאות. היום
 נמצאים רבנים מסכירים כבר כמעט זה, ולדידם, ישו הוא נביא
 כיתר הנביאים..." (עפרא לפומית)

הרב סילבר חודע מיד כדין-מחאה אל ראשי התנועות
 הכללית ששטיפאן ווייז הוא כעיני הרבנים לא פחות מסיפאן
 נוצרי ומרוחק מקהל ישראל. דבריו אלו השמיט הרב סילבר
 באזני העתונאים, בתור נשיא אגרת הרבנים באר"ח. והרגיש
 בפניהם כי מרכז בשם כל הרבנים האורטודוקסים המייצגים
 כשמונים אחוזים מהיהדות האמריקאית. חודקתו זו פורסמה באלפי
 עתונים באמריקה. התעוררה אז תסיסה בכל חוגי היהדות החרדית
 האמריקאית להחרים את ווייז וכל הנלוים אליו. נערכו אספות

מחאה רבות בכל רחבי המדינה. הרבנים אמרו לצאח בחוקף נגד ווייז. גם כמה מנהיגים ציוניים התסורו עליו על שדבר דברי שמצה כאלו.

אזנם נמצא לו גואל וחובע כבודו. הנריב הריפורמי חידוע מר נייטין שטראוס, שהצהיר בקשר עם הנטיה שהתכלטת בין כמה חוגים להרחיק את ווייז, כי במקרה של הרחקתו מההנהגה — הוא מפסיק את תמיכתו לקרנות, ואילו כשישאר על כנו, יחרום עבור הקרנות סך טאה וחמשים אלף דולאר.

הסיף היה שאחרים מחשובי המנהיגים הציוניים הביאו בפני הרבנים פתקא בחתימת ידי ווייז, בה הוא מבקש את חרטתו לרבני השמעה שלו. ומכיון שמעבדו כאותו זמן היה מסוכן, הוא שכב חולה רציני נחלשה המלחמה נגדו ושקטו הרוחות בחוגי היהדות החרדית.

הרב סילבר דרש אז בפני קהל עצום ואמר בין השאר: אין אנו דורשים מאת ווייז שיסבור את השבת ושלא יתנאל במריפות. ודאי שלא יקבל דברים כאלו — לא יוליד בנינו לבתי תפלות של נוצרים ולבתי אכידין לא יתנהג כמסיונר ולא יסית את בנינו לנצרות.

בכל זאת מר חנו של ווייז, הוא הודח זמנית מהמנהיגות הציונית אבל כעבור זמן קצר נבחר שוב למנהיגות הציונית אם כי לא היטיב מעשיו ושיטתו ביחס לנצרות. זה מציין סהות הציונות החילונית.

הרב סילבר מציין כי במלחמתו נגד ווייז נסתייע ע"י מברקיהם של הגאון רבי חיים עוזר והרב שפירא מקובנא. אנדת הרבנים מפולין ומליטא. — אולם לעומת זה הוא מבקש את תמחתו על אייתמיתתם של הרבנות הראשית באיי ובראשה הרב קוק, במלחמתו זו. וכך עלה שוב ווייז למנהיגות הציונות, הקונגרס היהודי האמריקאי והועד היהודי האמריקאי יחד עם הראב"י הריפורמי סילבר מקליבלאנד, זה היי בתמיכת המורחי, על אף התנגדות אנדת הרבנים.

פעם פרץ סכסוך חסור בין הועד היהודי האמריקאי לבין
 הקונגרס היהודי האמריקאי. הרב סילבר שלח את תוכחותיו לסנהדיני
 שני הצדדים ושניהם ענו לו מתוך דרך ארץ ונימוס. בקשר לזה
 הלך הרב סילבר אל בית ועידת הקונגרס היהודי האמריקאי.
 משראהו הדיר ווייז שעמד על הכסא, הכריז: "רואה אני כאן
 את נשיא אגודת הרבנים, והנם שלפני שנים חחרים אותי, אבקשהו
 לדבר אלינו, מפני הנימוס דברים אחרים". הרב סילבר קלה על
 הכסא ואמר מתוך לעג: "אם עומד אני בתוך ד' אמותיך סימן
 הדבר כי לא חחרטתי אותך. אף כי היית ראוי לכך, אלא שלא
 מצאתי מטה מתאימה כשכיל להשכיב שם את הדיר בחרס..."
 הוא חוסיף ללעוג על דרכיו וחשפיע עליו להשלים, נגר רצונו,
 עם אנשי הועד היהודי האמריקאי.

בשנת תרפ"ח התראת הרב סילבר ביחד עם ועדת של רבנים,
 עם הדיר ווייצמן, לשוחח אתו על דבר הסצב הדתי הפרוע של
 קבוצי החפשים בא"י הנתמכים בידי הקרנות הציוניות. כי אין
 שם סימן לדת, בלי רב ושוחט, בלי שבת ומועד. דיר ווייצמן
 אמר להם כי אין הוא מתנגד לחרדים, יבואו לארץ ישראל ויבנות
 ברוח הדת. הרב סילבר השיב לו בשמו הפרטי כי לבנות, דרוש
 עמל, סרך וזמן. אך לחרום, יש סיפק בידי כל הדיוט, תוך רגעים
 ספורים. בנינם של החפשים הוא הרס גמור, ומה תועלת אם
 החרדים יתחילו לבנות, לעובת המעט שהם יבנו. יחרסו החפשים
 הרבה. כאן הוכיח אותו הרב סילבר קשות על שהוא עצמו עובר
 על דת כפרהסיה ומשמש דוגמא להולכים אחריו לעשות דברים
 שהם למורת רוח לרובם של ישראל כמקום לעשות דברים
 שהיהדות תתפאר בו כיאות לסנחגי יהודי. ווייצמן לא ענהו על
 כך. אולם התנהג אל הרב סילבר ביתר כבוד ונמסר מאשר לחבריו
 הרבנים ששתקו מתוכחתם.

סינסינטי.

מספרינפילד נקרא לסינסינטי. למרות שהיתה קשה עליו
פרירתו מעיר זו, בה היה חביב וסרוצח על החושבים שהקריצו
אותו בשל תקנותיו החשובות לטובת העיר, שהנהיג בה. בכל זאת
נאות להצטרות כמה רבנים, ביניהם, רבי חיים עוזר ורבני דווינסק
שבקשונו לקבל את הרבנות בעיר סינסינטי שורוש היה לה רב
בעל סרץ שיוכל לתכנים תיקונים ושיפורים בשטחי הכשרות,
הרבנות והמוסדות השונים.

בעיר סינסינטי מצא הרב סילבר מצד אחד יראים ושלמים.
כאלה אשר לא פגש בערים אחרות, ומצד שני את המתקנים
הקיצוניים ביותר, עם בית מדרש לרבנים שמסנו יצאו הסמיתים
הרפורמים והראביים האפיקורסים. ולעומתם החרדים, היו חרדים
באמת. היו כאלה שכף רגלם לא דרכה גם על צרי הדרכים
שכסביבתם בתי התפילה של המתקמים והרפורמים. אך גם כאן
נתקל בפרצת גדולה. בבית הכנסת הגדול של החרדים היו מקדישים
להתפלל ערבית כמוצאי שבת לפני צאת הכוכבים, בעוד יום.
באופן שיצא מזה מכשול של חילול שבת. הרב סילבר בראותו
את הדבר לראשונה ובחשבו שלא יצייתו לו לזה, חיות שבקיר
זו שמשו ברבנות רבנים גדולי תורה כהרח"ג רבי א. י. לעסער
זקן הרבנים ונשיאת הראשון של אגדת הרבנים וכן הרח"ג רח"פ
אפשטיין שהיו מקצוני החרדים, ואם הם לא תקנו את הדבר,
ודאי שלא ישמעו לו לפיכך סירב לקבל את מינו הרבנות עד שתוסר
המכשלה. חושבי העיר החרדים קבלו את הוראחו מיד וחקנו את הדבר.
הוא נהג את רבנותו ברמה ובחכמה. הוא הוציא פסקדין
שמחלל שבת אינו יכול להיות נשיא בבית הכנסת. וכן כל
הנבחרים בוועד העיר מוכרחים להיות שומרי שבת ודת, גם בזה
נשמעו לו, וחתה העיר דונמא לכל אמריקא כחידותה, בהנהגתה.
היא מפורסמת גם בהכנסת-אורחים שלח המאכנסת עשרות יהודים.
בעקשנות ובעלל קלה לו להרב סילבר להשליט את הכשרות
בבית החולים היהודי, הנמצא תחת שלטון המתקנים, מתנגדי

הכשרות מאז. הוא בנה חררי בשול מיוחדים לחלב ולבשר לחבשיל כשר בשביל החולים, עם סכסלות חרדיות והשגחה מעולה. הוא הוציא על כך עשרות אלפים דולרים, כן הנהיג את הכשרות בכל מוסדות העיר, עליהם שלטו הריפורמים מנהיגי העיר. את התלמוד-תורה סצא בידי הריפורמים ופועלי-ציון, אך לאט לאט העביר אותו לידו ולידי אנשיו.

תלמידו, בית מדרש לרבנים היו באים אחת לחודש בבית, הכנסת אורחים ללמוד שם סררי הנהלת מוסדות, ובחרו לזוז את יום השבת. היו מביאים לשם את פנקסיהם ורושמים מאון מכל החודש וכדו'. כשנודע הרבר להרב סילבר, ציוות מיד לא לתת להם לדרוך על סף, הכנסת אורחים. לסרות מחאתו של ראש הריפורמים. וחרלו לבא לשם גם בימי חול, וכך סולקת השפעתם ממקום זה. בשיחה עמם אמר להם סילבר כי בעיניו הם נחשבים לבעלי אמונה אחרת ולכן אין להם להתערב במוסדות דתיים של ישראל. כנון: תלמוד תורה, בתי כנסת, הכנסת אורחים וכו'. לאחר ריב דברים הבינו והסתלקו משם, וגם התייחסו אליו בכבוד. רק בעניני צדקה נשאר האיחוד עמם.

כן השקיע מרץ רב במלחמתו בעד שמירת שבת באוניברסיטה של סינסינטי. אירגן לשם כך כמה אישים לא-יהודים בעלי השפעה בחוגים הגבוהים של הסרינה. וכעזרתם הוכנס באוניברסיטה סעיף הסתיר שמירת שבת לכל אשר רצונו בכך. חישג חשוב זה עורר תמהון בחוגים רחבים, היות והרבנים התיאשו מכבר לפעול למען השבת במקום הרחוק מכל השפעה דתית. בשנת תרצ"ג בהגיע ידיעות מארץ גרמניה על חרדיות והננישות הנקשות ע"י הנוער ההיטלראי ביהודים. התחילו כמה ארגונים יהודיים בתקטולת-חרם על תוצרת גרמניה.

הרב סילבר קבע את השקפתו התורנית נגד החרם. מלבד שתקטולת החרם נגד גרמניה מהווה כעין סרידה באחת האומות, וכבר הזכירו חז"ל (כתובות ק"א ע"א) את השבועה שחשבים הקב"ה את ישראל לכל ימדרו באומות. — הרי עלול החרם

להגביר את השנאה האנטישמית בגרמניה, ולהחיש את אשר הם הנאצים זומסים על היהדות. הרב סילבר התנגד בתוקף לתועמלני החרם שהתחילו להטיל את החרם בכפית.

אחד טרבני המזרחי השתדל שהרבנים יכריזו חרם על תוצרת גרמניה בבתי הכנסיות, כנרות שחורות וכו'. אולם, מפאת התנגדותו של הרב סילבר בטל הדבר.

בינתיים קבל הרב סילבר מלגרסה זאת הגאון רבי חיים עוזר, בה מובעת חרדתו של הגאון נוכח הכרזת-חרם מצד הרבנים שבטוח כסבנה לרבני גרמניה. הרב סילבר השיב לו כי הכרזת החרם נעשה ע"י רבנים שהשפעתם מועטת ושנסחפו עם הזרם. אולם, הרבנים לא יצאו בפומבי נגד תועמלני החרם בהסתמך על דברי רבי חיים עוזר שאמר להגאון רבי אלחנן ווסרמן שאם אסור לסווג באוסות — גם ישראל אוסות... וכרצות סר אונטרמאיר מנחל תעמולת החרם, לבא אל כנסית אגדת הרבנים להכריז את החרם, מנקוהו הרב סילבר עם הטענה שאין צורך להכרזת חרם על גרמניה הנאצית, כי זה דבר המובן מעצמו.

בימי הרדיפות על יהודי גרמניה סגר הנשיא פרנקלין ד. רוזבלט את דלתי ביתו בפני משלחת הקונגרס היהודי ולא נתן לשום שליח מיהודים להכנס אצלו בענין שנאת היהודים של הנאצים. הוא היה אז בקשרי ידידות עם צורך היהודים. הרב סילבר לקח אז בתור נשיא אגדת הרבנים קלף של עור וכחב אל הנשיא ככתב סופר מהיר בלשון הקודש, כדוגמת חקלף שכתבו עליו לפניו, אל הנשיא ווילסון ולראש סמסלת אנגליא מקרונלד. הם כתבו את הדברים דלקמן: „כחצרות הסלכים נתקבלנו חסיד, אנו הרבנים, לבקש על עטנו ולהשתדל אצל חסידיו אוסות העולם. אתה, בתור אוהב הארץ ואוהב ישראל, הננו פונים אליך, לקבל אותנו לשעה קלה כדי שנוכל למסור לך מה שקרה לעמנו ולבקש על נפשנו. לאחר שבועיים נתקבלה תשובה כי הקלף אבד... ובאמת לאות שונות דחו את הפגישה...“

באספת הרבנים שהתקיימה אז, הובא שם קטע של התמונות

בו נמצא הצלום מססיכת-ההיכרות שנערכה לכבוד הנשיא. בראש המסיכה ישנו השופטים הנבחרים, אולם במקום עשרה שזה מספרם, ישנו שארית השנים שתארו היו השופטים היהודים היתודים ברנדיס וקדרוו. כולם הביעו את תסהונם לדבר זה. הרב סילבר פתר להם את הרבר: "שני השופטים היתודים הלכו לדבר על עמם עם הנשיא וסגרו בפניהם את הדלת ולאחר מזה עזבו את המסיכה".

הרבנים התחילו כמרץ להרחיב את השפעתם. מוסדות תורניים הוקמו בכל רחבי המדינה. נוסרו ישיבות קטנות וגדולות. הונחגו לימודי הגמרא בכל בתי החינוך הרחיים. והוטל חוב על כל הרבנים לנהל שיעורי תורה בשביל בעלי-הבתים הפשוטים. הרב סילבר לקח לעצמו חבורת-נערים וליסדם תורה שעתיים בכל יום, כשגדלו, שלחם לישיבת "רבי יצחק אלחנן", שהיתה לאם הישיבות באמריקא. השם "ישיבה" התחבב על חוגים רחבים ובעלי בתים חשובים, לכבוד היה להם שבניהם ילמדו בישיבות. הרבנים הנחילו בינם לבין עצמם פגישות ושיחות תורניות שעשו פרי ורבנים רבים הוציא לאור ספרים וחבורות תורניים בהלכה-לכעשה וחידושי תורה. הרב סילבר עודד את בני הישיבות להתעסק בחידושים. זלזלו באו בקשרים עם גדולי הרבנים וכך גברה אהבת-התורה, זכבוד ליסדי התורה התרומם. משדי הרבנות בוערו ההפקריות, העזובה והעם-הארצות.

באותם הימים נודע להרבנים על "רבי אחר היושב בנויארק, במקום סבור ורחוק מעין רואים, ועוסק בליקוט, סקורים" כחלמוד ובפוסקים על... עלילת דם וכו'. הוא היה שולח את הפנינים לגרמניא, בחור חומר חשוב עבוד האנטישמיים. כשנחפס קיי הרבנים הוכא ללשכת הרבנים וצולם שם. ויצא שמו לרואון עולם. אחר כך נעלמו עקבותיו.

כן לחמו הרבנים עם מאכילי המריפה ועם מכשיריהם. אלה שעשו עצמם כרבנים וחיו נוחנים, הכשרים" על כל דבר איסור.

כיר אחדים מהם היו אפילו תקודות-סמיכה מזויפות של גאוני חדר. הללו הלכו ויסרו להם ארגונים-רבניים לעצמם, להרבות ערבוכיא ולסמא את העינים, שהמוני העם לא יבחינו בין רבנים אמתיים לבין רבנים מזויפים. אולם חברי אגדת הרבנים לחכו אחם זמן רב ולבסוף נצחו. הושבו רבנים חלסידי חכמים בערים ועיירות. הכשרות סודרה ותוקנו תקנות להסיר מכשול ולהרחיק איסורים. העבודה הזאת עלתה ביגיעה עצומה ובקושיים גדולים, ולא פעם הוזמנו הרבנים לערכאות ע"י מופקדים שונים. אך סוף סוף יצאו הרבנים בנצחון.

הרב מילבר ערך מסע-סיור מטעם אגדת הרבנים בערים ועיירות לחיזוק הדת, לחיקון תקנות לסירור תלמודי-תורה ולכריקת בתי המטבחיים והשוחרטים. הוא נפגש בהמון תקלות ופרצות מכישות שלא עלו דעתו.

בעיר אחת מצא שוחט שלא ידע מה זו "מפרקת". והיה אצלו ספר אחד של שחיטה כחוב בלשון אשכנז. ונמצאו שם בלשון קודש המלים, "שהיה בקנה". כששאלהו הרב מילבר על פירוש המלים לא ידע מה זה "שהיה", ועל "קנה" אמר לו כי זהו מלשון מקח... כשנשאל, אם שהה בין קנה לוושט איך הדין ענהו כי ודאי כשר, כי אין הסימן באמצע...

כן מצא אחד שהיה חסיד מכשיר בכריקה. הרב מילבר החל לחקור בדבר ושלח שוחט אחד להיות עמו יום אחד, וכן נודע לו כי סעודו לא היה איש זה פותח את חצר הכבד, לא ידע איך בודקין את הריאה ורק מחוץ לזרם היה בודק כי שם אין סכנות... ואחרי שנוכת הרב מילבר כי איש זה גם לא ירגיש ולא ידע להשחיו מכין, אמר עליו את השחיטה. כאן טען האיש הלא "הרב לעווינטאהל מכיר אותי היטב ואיך בא מר לאסרני". הרב מילבר נפגש עם הרב לעווינטאהל ושאלהו אם הוא מכיר את השוחט הלז. הרב לעווינטאהל ענהו, ודאי, אני מכירו כגוי גסור, לפני זמן מה גר בשכונתי והיתה חנותו פתוחה בשבתות ויו"ט כבחול, לרבות בראש השנה ויום-הכפורים".

מצא אחד שלא ידע להבחין בפנימות שבסכין, ואשתו חיתה בודקת את סכיננו. כשאמר לה שיש בסכין שלש פנימות דקות, הראתה לו מיד עליהן והוא השחיתו עוד פעם. משראה כי אשתו כבר מוחזקת בעיני הרב כמוסחית וכ"סרגשת" אמר לו: "יאיסין לי הרב כי מקודי לא שחטתי בטרם הראיתי סכיני לאשתי... כשבדק אותו הרב סילבר בתלכות שחיטה נחבלבל, אם כי ידע, חיה כחול. מרוב רוגז טען כי הלשינו עליו בפני הרב. ואיים כי יחרוג את המלשינים. הרב הרגיעו במקצת, אך לא ידע מה לעשות כאן, כי ששה ילדים היו לו, ושלחו ללמוד, הרגשתה. אך לאחרונה אסרוהו הרבנים.

עוד אחד מצא בדרכו, שהיו לו תעודות-שוחט מנאונים ידועים, אך מצאו כי אינו "סרגיש" כלל ואינו אומן במלאכת השחזות. כן נודע לו אחר כך כי הוא כובס בשבת. הוא לקח מסנו את סכיננו. אך בני עירו התקרבו ברבר ודרשו שיחזיר לו את סכיננו. הרב סילבר שלח אותו לפילדלפיה ללמוד הרגשה והשחזות. אך הוא לא למד והעתיק את מקום מגוריו מעירו למקום אחר. כעבור כחש שנים קבל מסנו הרב סילבר סכת ב' הוא שואל את עצתו, היות והוא גר במקום שאין שם בית טבילה, אמנם אשתו לא ילדה לו כל העת, ועתה יש עירה אחת ההפצה בו כשוחט, אלא שישנה שם שאלה של השנה גבול, אבל לעומת זה קיימת שם טקוה כשרה. הוא שואל, איפוא, אם כדאי לעבור על איסור השנה גבול ובלבר שלא לחיות חיים משפחתיים פגומים? הרב סילבר ענהו, שסקודם עליו לשלוח לו את סכיננו ולכא אל הרבנים לקבל דברי חברות. אז ברח האיש ולא נודעו עקבותיו. כעבור זמן מסוים נודע כי הוא בא לקיירה אחת וחשיג גבול וגרם למחלוקת עם הרב דשם ובירדו חיתה תעודה מאת ט. זה שהיה לסוסר ושמש כוסר בגליציא ונתחבר לשונאי ישראל ויצא בעלילות נגד עם ישראל ונגד תהלים ועתה נעשה לרב העיר ברונקס, עד שנחפס ונחפרסס כסוסר ונתגלה קלונו של השוחט הנזכר שקבל תעודה מסנו, עד שברח

גם משם, ולא גורע אית מקומו. ...
... בשוחט אחר נפגש, שהיה שוחט כלילי שבת מאות קופות
וטען שאלמלא זאת יהיו נכשלים חיו בכשר נכלה. שני מצא שהיה
פשוט מתעצל לשחוט: כדן והיה הורג את העופות שם עליהם
חותם, כשרי ומוכרם ליהודים, דק לעצמו שחט כהוגן... עוד אחד
היה שלא היה סתמים כלל ולאחר שנסכר היה טוען שחתם, עד
שנתפס בקלקלתו וחוקעם אחר על גבו לשחוט ולחתום.
... בעיר אחת מצא שוחט עם הארץ שהיה מסדר גיטין והיה
כותב את הגט שלשה ימים לפני ששאל את הבעל, וזמנו של
הגט היה ביום בו התחיל בכתיבה. הוא כתב את הגט ומסר
לאשה בשמו של הבעל שתסכים לו אחר הכתיבה. הרב מילבר
מצא כגם כוח עשרים פסולים מן התורה ומדרבנן. הרב אשר את הגט
וכפה את הבעל הזה לתת גט אחר במקום הפסול.
... כן מצא בדרכו מסדרי קידושין שסידרו קידושין לנשים
חזקיות לחליצה, לנשים מעוברות, גרושות לכהן, קרובי קריות ונשים
שנתגרשו בערכאות. אחר סידר קידושין ועשה הכל כרת, הברכות
של אירוסין ונשואין, גם שבירת כוס וזכויות ומנהגו הנאים
שקורם החופה, הכל כמנהג, רק שכה אמירת, הרי אתי ומסירת
המבעת... אחד מצא שקרא לקרי החופה את אחי החתן עם דוד
הכלה.
... גם בתעשית היין מצא קוובות וחלקות שונות בהרכב
מקומות, וגם בדבר שחיטת, גמותי, תלויות שרכנים רבים ראו
בזה חשש, דרסה, אמנם בכתי המטבחים הגדולים שבהשגחת
הרכנים המוכהקים שוחטים על הקרקע אבל ברוב המקומות רבה
ההפקרות.
... הרב מילבר הצליח למנוע קלקול חמור בריני שחיטה בסחור
פנסילבניה ובמאסס. חכרת, צער בעלי חיים השתדלה אצל המינט
להוציא חוק, להסם את תבהמה. אם בסכה על הראש ואם עי
חשמל, לפני שחיטה ולאחר שחיטתה, שיש כוח משום הכלעת דם
באברים וכדו. במאמציו הרבים קלה בידו לתפר את תכניתם.

בעת מלחמת העולם הראשונה. הית עליו חסיד לעמוד על הכשטר בשאלה זו.

פעם נודע לחרב סילבר כי ראש ישיבת רבי יצחק אלחנן רוצה להשתתף עם לואי מרשל על מנת לאחד את הישיבה עם סמינר שכטר. מנחל ישיבת רבי יצחק אלחנן אמר לפני הרב סילבר כי הסמינר יתבטל ויתמוזג עם הישיבה, אך הרב סילבר אמר לו: "חדל מזת, לא להם ולנו לבנות בית ה', אני אלחם בזה בכל כחי ואפרסם את הדבר בעולם", והדבר בוטל.

רכות הן התקנות שהותקנו ע"י הרב סילבר וראשי אנדתי הרבנים. נכנו מקואות וחוקמו ישיבות בכל רחבי ארצות הכרית. בערים בהם שמש הרב סילבר ברכנות הכנים שיפורים בכל שטחי הדת. באותן הערים ומכיבותיהן בנה כעשרים מקואות ובתי טבילה. עשרות בנינים צבוריים, בתי חנוך וישיבות, בתי כנסיות, מוסדות חסד, בתי חבשיל וכו'. מפורסם הוא בית הטבילה הספואר וחמשוכלל בעיר סינסינטי.

פרט אחד באופן יוצא מן הכלל שיש לציין לרבת אישיותו של הרב סילבר הוא השרשת מדת הצדקה שהשריש בכל הערים שכהן ברכנות. בכל מקום שכהן ברכנות טחולל מהפכה גדולה הוא הצליח בהצלחת יוצאת מהכלל לרכוש אימון גדול. הנדיבים שמקרבם למוסדות ומפעלי תורה וחסד, התורמים תרומותיהם תוך הכרה. גישתו של הרב סילבר לנדיב הגדול ביותר אין לה אופי של בקשת תוך הכנעה, הוא מבקש טילוי חובה מהעשיר שירים תרומתו לה'.

קר היום אם כי עברו כבר שנים שיושב בקביעות על כסא הרכנות בסינסינטי. הדוק בקשרים אישיים מאד עם הערים האריסבורג וספריןגפיעלד ונשמרים בהם כל התקנות שהתקינו. הרב סילבר בעצמו למרות שאין לו משלו אמצעים כספיים גדולים מפור חרבה מכספו לצדקה, וכשרוצה לבצע פעולה חשובה למוסדות תורה או להצלת אחים, מסשכן נכסיו הפרטיים. כן עשה חרבה פעמים. דרכו זאת מגדילה בהרבה את השפעתו.

בשנת תרצ"ג זכה הרב סילבר שבנו הגדול רבי דוד ליב, סופג בתורה ונואם בעל-כשרון נתקבל לרב בעיר האריסבורג, מקום שש שמש מקודם אביו ברכנות, ולחבר באגדת הרבנים. תופעת זו של קבלת רכנות חשובה כזו של אחד שנולד וחונך כאמריקאי היתה הראשונה בחיי הרבנות בארצות-הברית.

בשנת תרצ"ח מתה עליו אשתו הראשונה. היתה אשה חשובה מאד משכלת ומלומדת חרוצת, היתה לו לעזר. נקטפה בדמי ימיה, בשנת החמשים לחייה. תושבי העיר הקימו לזכרה מפעל גמילות-חסדים. והרבה בתי כנסיות הציבו ציון-זכרון לשמחה. הרב סילבר עומק גם בעצמו במתן עזרה בגמילות חסדים. מאותן אלפי דולרים הלכו לאיבוד שלא שילמו, הוא מנחל פנקסים מסודרים. אבל אינו נושה ואינו מציק את הלויים.

הראשון מגדולי האומות שהרב סילבר נפגש אתו, היה נשיא ארצות-הברית וויליאם הוברט טאפט, אביו של הסינמור רוברט טאפט. בשנת תרע"ב 'בהיות הרב סילבר רב בעיר האריסבורג נתקבל לרעיון ביחד עם עוד ארבעה רבנים חברי אגדת הרבנים אצל הנשיא טאפט כוואשינגטון, בדבר התביעה לנתק את הקשרים הדיפלומטיים עם ממשלת רוסיה הצארית על סירובת להכיר בתעודות אזרחיות אמריקאיות שבידי יהודי. הנשיא הבטיח וגם קיים וניתק את הקשרים הדיפלומטיים עם הממשלה הצארית, בין המשתתפים במשלחת זו היו שנים מזקני הרבנים, תלמידי חכמים גדולים, ששמשו ברכנות עשרות בשנים. הרב סילבר וחשני היו צעירים מהם בכ"ח שנים. רעת הזקנים היתה, שיש להסיר את הכובע מעל הראש לפני כבוד הנשיא. הרב סילבר סמך על דעתו שאין להסיר, אחרי דין ודברים אמר הרב סילבר כי יש כאן חשש של ספק ברכה, שחלק מכוורו וכז"י ולכן יש ללבוש את הכובע. כשנכנסו פנימה קם הנשיא טאפט מכסאו, לבש כובע והקביל את פניהם בראש מכוסה כמנהג ישראל. הנשיא אמר להם כי הוא יודע שהיהודים וביחוד התרדים הם מסורים ונאמנים לארצו, ארץ החופש. הם יודעים כי כאן משתחררים מיסוריהם

שהיו להם בארצות אירופה. הם נחשבים אזרחי הארץ כיתר האזרחים. הם מחבבים את הסרינה ודורשים טובתה ואלמלי היו כל האזרחים כמותם, כי אז היתה הארץ אדירה הרבה יותר. כן הפליג בשבח עם ישראל ודתו. הוא דבר בהתסרטות על ממשלת רוסיה בהתנקשה בכבוד היתדות.

כן נפגש ובא כחליפת מכתבים עם הנשיא תיאודור רוזבלט שעלה על כסא הנשיאות בשנת תרס"ו. כן ביקר אצל הנשיא קולידג', שניהם אוהבי ישראל.

עם הסינמור טאפט, בנו של מי שהיה נשיא ארצות הברית קשור הרב סילבר קשרי ידידות אישית נאמנה עד היום, ידידות זו התחילה לרגלי שני מקרים שקרו בעירו בעיני היהדות, שהסינמור הנכבד עזרו להציל את כבוד הדת. בשנת תרצ"ג התכונן הרב סילבר לבנות בסינמיני בית טבילה חדש במעלה העיר. לשם כך קנה בית שנמצא בסמוך ל"חיכל" של הריפורטים הקיצוניים. כאן יצאו הריפורטים נגד בנין בית הטבילה סמוך לחיכלם. בראשם עמד ראב"י פליפסון הידוע, זה שהיה בין הלוחמים נגד הצהרת בלפור, הצדיק את הערבים ולא נתן לחטליץ בעד ארץ ישראל. הוא יצא נגד הרב סילבר בדברים הריפים בעתונות. הוא טען כי חרפה היא בזמנים, נאורים כאלה להתעסק בדברים, בזוים כאלה שאין להם מקור בתנ"ך. והם מנהגים מן תחומי זרק. כת קטנה ומטורפת מחזיקת בהם. וכדברים כאלו גורמים לחשניא את היהודים בעיני הכל. הוא הלשין וכתב דברים שאין להעלותם על הכתב. אמנם המלומד מר אהרן צבי אייזיקס מסשפחת אייזיקס החרדית והאריסטוקרטית שהיתה ידועה בגדוליה ומלומדית, השיב לו כהלכת. אולם הריפורטים לקחו להם את הגדול שבקורכי הדין של סינמיני, מר סיניגור, יהודי עשיר ומלומד, ראש העיר לשעבר. הוא עכב את בניית המקוה כרובע החוא ונשאר רק מקום במורד העיר בין הכושים, שסכנה היתה ללכת שם באפילה. אז יעצו לרוב סילבר כי הדבר היחידי שאפשר להועיל כאן, הוא, אם יוכלו לחזמן כעורך דין את הסינמור טאפט, הרב

סילבר לא התמחמה רגע, הלך אל המינטור טאפט, חזר לו על דבריו אביו הנשיא בשבח הדת ודיני ישראל והוכיח לו כי הדתיים הם הרוב בארץ, השתלטה באמריקה כורות אבל היחס לדת חדור אהדה. ואין עיר, אם רק דתיים מתגוררים בה, שלא יהא שם סקוה, מר טאפט בקש ממנו לבאר לו את הענין של המקואות. הרב סילבר ביאר לו כי סקוה דרושה לכל איש יהודי לחמשה דברים (1) כל כלי מתכות יטחר רק עיי מבילה וזו טעונה ברכה לפני הטבילה כי הכלי מוגש על השלחן שהוא קדוש כמזבח, עליו אוכלים מאכלי כשר ומכרכים על האוכל, אליו מביאים אורחים הגונים ואומרים עליו דברי תורה. מן התורה ומן התלמוד אין לאכול בכלי מתכות לפני טבילתם במקוה כשרה או בנהר. (2) בכל ערב הרגל או ברגל חייב אדם להטחר ולהתקדש. דבר זה יוצא מן התנ"ך ומן הגמרא, הוא רשם לו את הדף ואת הסימן בגמרא, כרמב"ם ובשלחן ערוך. (3) כימים תנוראים מנהג הוא שהתוקע והחזן מטהרים עצמם במקוה. (4) איש שקרה לו מקרה בלתי טהור. (5) אשה לאחר ספירת ז' נקיים חייבת להטחר במקוה כשרה, אחרת אינה יכולה להיות ביחד עם בעלה. דבר זה מכואר בתניך, בגמרא ובפוסקים.

מר טאפט בשמעו את הפרטים האלה אמר: להרב סילבר כי הוא הבין שמעוף ה' הוא העיקרי אלא שהרב סידר את הדברים בחכמה וכהוגן. הוא קבל על עצמו להיות עורך-דין לצדו של הרב סילבר במשפט זה, אך בקש ממנו, לא לגלות את הדבר לאיש רק לפני המשפט. בהיודע הדבר למר סיווינגוד כי ה' טאפט קבל על עצמו את הפרקליטות של הרב סילבר, השתכחט ושלח במקומו צעיר אחד, הוא הבין כי אם טאפט קבל עליו את הדבר, בודאי שהוא יודע את הדין והענין לכל הפרטים וכך, הודות למר טאפט, בנה הרב סילבר בחלק היפה ביותר של העיר את המקוה שהיתה לתפארת העיר.

במקרה שני עזר לו ה' טאפט בענין של שמירת שבת. התלמידים היהודים שהיו תלמידי מדיצינת, היו מוכרחים לחלל

את השבת. לא היה מקום במדינה בו יפטרו את היהודים מלבוש בשבתות, הרב סילבר כשסעו את הרבר לא נח ולא שקט. שלח מכתבים למזכיר הנשיא ולמיניסטר החינוך. העתקה כן המכתבים העביר לשמונה עשר מושלים מחוזיים וגם לראשי הקונגרס והסינט ולכמה אוניברסיטאות. הוא פנה אל ראשי העיר אך כל זה ללא הועיל, עד שהציעו לו לפנות אל כומר אחד ולהשפיע עליו שידבר בענין זה עם הסינטור טאפט. ואטנם שניהם, הכומר וסר טאפט סייעו בידו עד שהושג הרבר, ותלמידים יהודים שומרי דת נפטרו מלבוש בשבתות. את כל אלה עשה בר טאפט חנם. ומאז היו שניהם לידידים נאמנים. ודברו הרב סילבר קודש בעיניו.

בימי המלחמה העולמית השנייה נסע הרב סילבר תכופות לווינגטון, להתראות עם הסינטור טאפט. הלח הציעו בפני ראשי הממשלה ותרב סילבר ניצל את הרבר והציל תלמידיו הישיבות מחובת הגיוס לצבא. כן הציל רבים מלהשלח לחוץ לארץ. הרב סילבר הוא שהשפיע על ה' טאפט לצאת בגלויה בעד פתיחת שערי ארץ-ישראל ואמריקה להגירה מאירופא. ה' טאפט השפיע בנידון זה על הנשיא טרומן.

פעם נודע להרב סילבר כי הממשלה אינה מרשה להכניס לאמריקה את נכדו של הגאון רבי שלמה'לה טווילנא. הוא נתבקש לפעול בענין זה. כששאל הרב סילבר בלשכת "היא"ם" על סיכום הרבר אמרו לו, כי אין לעשות שום דבר בענין זה הצדק עם הממשלה, ולשוא כל השתדלות. הרב סילבר חקר ומצא כי חטאו היחיד נודע לממשלה כי אינו רב שהתפרנס מעדתו. כי כל ימיו החזיק בוורשה בית מסחר וגם בשוויץ עסק במסחר ולא עשה את הרכנות קררום לתפוז בת. הרב סילבר ביקר אצל הסינטור טאפט ושאלו אם יש חוק באמריקה האומר, כי מנהיג דתי מוכרח להיות ניוון מכספי עדתו. לאחר חיפוש בספרי החוקים ענהו כי אין כל רמז לחוק כזה. אז אמר לו הרב סילבר: "האמת היא כי על פי דיני ישראל אין לקחת שכר עבור לימוד התורה לתלמידים ולא עבור תוראות ופסקי דינים. ומה שמקבלים הוא רק מפני

שאין מתפרנסים מדבר אחר וזהו הכרחי. לפני דורות נהגו רבנים, סורים ותלמידי חכמים לבקש לעצמם מלאכה או מסחר שתפרנסם, הם למדו ותורו כחנם. וזה ענין גדול לרב בישראל, וזהו נקרא חסיד על כך, וכך גם נהגו רבים מרבני חוץ לארץ. והנה רב זה שתתפרנס בוורשה וכשוויץ מססחר ולימד וחורה, היה רב בבית-הכנסת חנם. ועל רב כזה אומרת הממשלה כי אינו רב ואינו רשאי להכנס לאמריקה. הרב סילבר אמר לו כי הוא מכיר את הרב טוויילנא, כשזה למד אצלו, הוא הכיר את אביו וזקנו, כל משפחתו רבנים מפורסמים בישראל.

הסינטור טילפן מיד למקום הדרוש ותיכף הורשה להכנס ולקבל רבנות או ראשות ישיבה בכל מקום שירצה.

בר טאפט מנהיג המפלגה הרפובליקאית אשר נחלה נצחון בבחירות האחרונות של הקונגרס שודאי מהם יבחר בעוד שנה נשיא ארצות הברית, הוא הטועמר לנשיאות המדינה.

כנשיא אגדת הרבנים וכפרנס הצבור נזרמן להרב סילבר.

פעם לבא במסכוכים עם חשופטים, בעניני דת ודין, בענינים

צבוריים וכתתקרבות לטובת יחידים. רבים אשר הסתככו בודון

או בשונג נגר הממשלה וכקשו מתרב סילבר להתקרב לטובתם.

ברוב המקרים הציל את הנאשמים או הסתיק את דינם. אנשי

השלטון באמריקא מתיחסים בכבוד וברוך ארץ לכל מנהיג דתי,

וכפרט רב ראשי בישראל, חידע בבחירות את שאיפתו ודברו.

לפעמים היו מומינים אותו כמתוודך בין אנשי הרב בבית המשפט

או לימד בדברים את הנאשמים, וחיו חשופטים מסתפקים בכך,

קרה פעם מקרה ששני צעירים נתפסו בקון גניבה. חשופט פסק

את דינם לחמש שנות מאסר. קרובי הנאסרים ובני משפחתם באו

אל הרב סילבר ותתחננו אליו בעדם, כי יתושים הם, במשך

חדשים נשא ונתן הרב סילבר עם חשופט שהתקשקש, עד שלבסוף

הוחלט למסור אותם בידי הרב סילבר לשנתיים, לנסותם בכך אם

ישוכו להיות אנשים מהוגנים. ואמנם השנים נקשו מוחרים נאמנים.

כן הצליח להוציא רבים מבתי הסוהר ולמנוע חילול שם ישראל.

פעמים רבות חוסן בעד בעינים רחיים שהובאו לבס המשפט, הוא עמר וכיאר לפני השופטים הנבוחים את הפסקים והדעות השונות של גדולי התורה, דבר כזה קרה בנויארק בענין סימני עופות שהובא לפני השופטים ע"י סוכרי טריפה, גם שם נחקבלו דבריו וכיאריו של הרב סילבר והרבנים זכו כרין.

בחיותו רב במפרינגפילד פרץ סכסוך בין הרבנים החרדים לבין הראביים השמרנים בעיר קליבלאנד. הסכסוך הגיע עד לכתלי בית המשפט. שם הועמד הסכסוך באור של שאלה פרינציפיונית. השמרנים טענו כי הם הם אורתודוקסים נמורים וורכס הוא לפי רוח התורה. בראש השמרנים עמד הדיר ש. גולדמן. עורכי דין מוכהקים הוזמנו משני הצדדים. הרב סילבר הופיע בפני השופטים כחור עד. השופטים ועורכי הדין חצינו לפניו מאה וארבעים שאלות נוקבות ומקיפות הנוגעות לדיני ישראל. אך הוא עמד בפניהן בכבוד, כנאון ובאומץ. הוא ביאר להשופטים ענינים שונים כגון: דיני אישות, דאורייתא ודרבנן, תפילות ופיוטים, כח בית דין לבטל, שיטות ופלוגתות, נסתר ונגלה. כן ביאר לפניהם איסור הוצאה בשבת, בטל בששים ונתינת טעם לשבח ולפנס, הוא הסביר להם דיני גיטין וקידושין שאין למסרם לתרומות אלא לרבנים מוכהקים. דבריו עשו רושם רב על הנוכחים וקידש את השם ברבים. כמה עתונאים פנו אליו אחרי המשפט בשאלותיהם שנחקורו אצלם עם הרצאתו על הנושאים הרתיים השונים. והוא החיר להם את סבך שאלותיהם והעמידם על האמת שכתורת ישראל.

במפרינגפילד החל לסדר השאלות-ותשובות שביר, בצורה של מערכות. כך אסף כחמשת אלפים מערכות על עניני זרעים, קרשים, טהרות. עניני הלכה וחידושי תורה, ציונים פלפולים והערות. לכד זאת נמצא בגנוי ספריתו תיקים עם חליפת סכתבים שאלות וחשובות בינו לבין כל גדולי וגאוני הדור.

ארכיונו הוא בדרך כלל ארכיון היסטורי. עם אלפי סכתבים ותלגרמות מכל קצוי תכל. עם כל גדולי הרור עומד בקשר מתמיד ועירני בכל השאלות הנוגעות לכלל ישראל. והוא מראה עירנות

מפליאה מאד: עובד בלי ליאות מאשמורת הבוקר עד אחרי הצות.
בשנת תרצ"ז נשא אשתו השניה מהוללת בסדוהיה אשה
זראת ח', אשת חיל, לאורך ימים טובים. זכה וחיה לו לעזר
בכל ענפי עבודתו, עומדת לשרותו חוץ מסירות והוקרה.

פרק ג

אגדת-ישראל.

המסדרות אגדת ישראל המייצגת את היהדות המסורתית והקיפה את כל ארצות אירופא וארץ-ישראל לא הציבה יחד באמריקא, ולא הצליחה להכות שרשים בין חוגי חרבנים ויהדות החרדית. סיבת הדבר, לדעת הרב מילבר, היא העובדא שאגדת-ישראל באירופא לא השכילה לשלוח לשם נאוני התורה וגדולי ישראל להפיץ שם את חרעיון האגודאי. רק גדולי התורה המפורסמים, ביכלתם להשפיע על חמוני החרדים בארצ"ב. מלומדים אנשי שם ותואר, בעלי כשרון-נאם, אינם מצליחים בהשפעתם. לכן, בשלוח אגדת-ישראל אחרי המלחמה העולמית הראשונה את הר"ר מאיר הילרסהיימר לעשות נפשות לאגו"י, לא הצליח, למרות העובדא כי הוא היה בעל שם, בעל יוחסין ובעל מדות אצילות. גם בכוא הרב וולקין, ידידו של הרב מילבר, לאמריקא, מסיף בפורסם עם המטרה לארגן שם אגדת-ישראל, לא פעל מאומה. כן לא הצליח הגמ"י השני של אגדת ישראל ששלחה לאמריקא משלחת שהיתה מורכבת מהרבנים, הרב שפיצר והרב פלוצקי, ואחם, הר"ר מאיר הילרסהיימר והחכם נתן בירנבוים. כי אז היה כבר סאותר אחרי שתמורחי השתרש כבר. והמורחי הצליח עי"ז ששלח בראשונה את הרב סאיר ברלין בנו של הגאון הנצי"ב, ואשר הוא עצמו לסד בישיבות והיו לו קשרים ידידותיים מכית אכיו, ובתור כן גדולים הצליח להתקבל על לב רבים ושלמים מהחרדים בארצ"ב. ביחוד חרבנים שכלם היו מליטא מקום השפעת בית אכיו הנצי"ב ז"ל. בפרום הכנסיה הגדולה השלישית של אגדת ישראל, חל ספנת למובת חרעיון האגודאי. הגאון רבי חיים קוזר וצ"ל נשיא סועצת גדולי התורה של אגדת ישראל העולמית הזמין את הרב

סילבר, לקחה חלק פעיל בכנסית אנדת ישראל העומדת להחקיים
 במארינכאר, ולארגן את היהדות החרדית האמריקאית בתוך
 הסתדרות אנדת ישראל. ושם במארינכאר הטיל על שכמו לארגן
 את ראשי הישיבות והרכנים גדולי התורה להשתתף בכנסית
 הגדולה.

הגריא סילבר שלישיא יכלחים והגראיד שפירא רבה של קובנה הייד.
 התמונה היא לפני הכנסית הגדולה.

סילבר רצונו של הרב רבי חיים עוזר להכנים את הרעיון
 האגודאי לארצות הכרית, היח לו גם נימוק אישי להזמנתו את

הרב סילבר להופיע בכנסיה האגודאית, רבי חיים עוזר הרניש
 בחולשתו הגופנית וכי לא יוכל להשתתף בכנסיה הגדולה. הוא
 קרא איפוא את הרב סילבר אחובו לשעבר ובקש ממנו לדבר
 בשם הפרטי בעת הדיונים השונים. מלבד אשר ידבר בשם רבני
 אמריקא ואגדת חרונים בארצות הברית.
 הגריא סילבר נעתר לדברי הגאון רבי חיים עוזר ונסע אל
 הכנסיה הגדולה, מקודם התראה עם רבי חיים עוזר בוויילנא, והוא
 ברר וקבע לו את השקפותיו על הענינים הרציניים שיעברו לדיון
 בכנסיה הגדולה. כן הכתיר לו את השקפתו בנוגע לשיתוף עם
 המזרחי. שרץ אם המזרחי היה מסכים להפדרציה האדמוני, הציונים,
 היה אפשר לעבוד אתו עבודה חדרית למען התורה והארץ, והשקפתו
 על השפעת אנרי שבארצות שונות באשכנז בפולין וכו'.
 בוויילנא נסע לסרינבאד. שם נחקל בכבוד רב. ראו
 לראשונה ביאתיכם היהדות החרדית האמריקאית, שעד כה לא
 לקחה כה פעיל בעבודת אגדת ישראל. הוא ביקר את האדמו"ר
 מגור שהביע לו את רגשי שמחתו להשתתפותו בכנסיה. הרב סילבר
 נתכבד להיות מראשוני הנאמנים. נאיוו כמושב מועצת גדולי
 התורה היה מלא-תוכן ומשולב פלפול עסוק. באחת הישיבות
 החשובות שימש כיו"ר. שם הכיר את הגאון ר' מנחם זעמבא זצ"ל
 החידרו כידרים נאמנים. עפ"י עצת הרב סילבר החל הרב זעמבא
 לסדר חבורו על חר"ם. הרב סילבר קבל להדפיס את החבור על
 הוצאותיו. אך בעוונותינו הרבים נאבד הכתב-יד במלחמה הנודאת.
 הכנסיה הגדולה השאירה עליו רושם בל יסחה. הגאונים
 הגדולים וראשי הישיבות המפורסמים שהשתתפו בכנסיה זו אצלו
 עליה מזיו קלסתר פניהם, והוד תורתם חפף על האוירה הספוגה
 רציניות ואחריות. האדמו"רים הגדולים, צדיקי פולין, השו"ע על
 הכנסיה מתפארת אצילותם ששיוותה לכנוס נשגב זה רוססות
 מיוחדת, — כל זה הראה לו להרב סילבר את חיסוד התורתי
 הכריא והמוצק. עליו מושתתת אגדת ישראל. הוא מצא כאן התלהבות
 ומסירות-למופת אצל העסקנים והמנהיגים, צירי המרכיבים האגודאיים

השונים חבאים אל הכנסית לשאוב קידור ועצמה בעבודת הקודש המוטלת עליהם. כאן שטע הר אנתהה של היתדות החרדית הנאכקת על קיומה, צביונה וכבודה.

חרור רשמים קוים וחיות נשנכות שב לארצות הברית עם נכונות מוחלטת להפיץ את הרעיון האגודאי בחוגי הרבנים והיהדות החרדית באמריקא. הוא ניגש מיד לעבודה אינטנסיבית רחבה, הניח את היסוד לאגדת ישראל. מהרבנים החשובים נהנו לו יד והצטרפו לאגודי. גם הגר"א רוזנברג הבטיח לו לכא לעזרתו. בזמן הראשון ריכוז כבר יותר מסאה וחמשים רבנים חברי אגדת הרבנים באגדת ישראל. ולמרות העלילות והשקרים שבהם יצאו העתונים הציוניים על האגודה להשפילה כמאז ועד עתה — הגביר הרב סילבר עוז קודש והעמיד את אגדת ישראל על יסודות איתנים. בוועידה הראשונה של אגדת ישראל שהתקיימה בפאראקוויי, בה השתתפו ראשי אגדת הרבנים והארטוירים. הוכלט כבר כחה של אגדת ישראל. הרב סילבר נבחר לנשיא, והוא פעל והפעיל לכיסוסה והתרחבותה ולכבוד נקשה להיות חכר לאגדת ישראל.

הנשיא הגר"א סילבר שלישיא נואם בוועידה הראשונה של אגדת ישראל בארצות הברית שהתקיימה בפאראקוויי י"ג תמוז תרצ"ט.

תועידת הראשונה של אגדת ישראל באסרוקה הסו חרצ'ס בפאראקוואי.
מיסין לשמאל: הרב ברנר, הרב דר רוזנברג, האדמו"ר הרב פשה ליפשיץ
שלישי, הרב פינקל זיל גושא נאוס, האדמו"ר סנובינסקי, הנשיא הרב
סילבר, הרב רוזנברג, הרב דושוויץ ועוד.

הרב דפאראקוואי גושא נאוס בוועידת הראשונה של אגדת ישראל באסרוקה
סו חרצ'ס, לידו הנשיא הגריא סילבר שלישי, הרב דושוויץ שלישי
וידר ועד חרצ'ס והאדמו"ר סנובינסקי שלישי

הרב מילכר כחיותו נשיא אגרת ישראל הציע כמה פעמים
 עבודה משותפת בענינים כלליים עם ראשי הציונים, השופט
 לעונטאל נשיא הסתדרות הציונית וכן אל ראשי המזרחי בהסכמת
 מורנו רבי יעקב רוזנתיים. אולם הם דחו אותו כל פעם, ויתר
 עם זה העלילו על אגויו כי היא הגורמת פירוד ביהדות...
 עם פעילותו של הרב מילכר לארגונה של אגרת ישראל
 חל ספנת כביר ביחסה של אגרת הרבנים אל אגרת ישראל,
 הוחלש עייכ השפעת המזרחי. ולאט לאט, לא בקלות חדר שמה
 של אגרת ישראל ברחבי היהדות החרדית באמריקא.
 הוצאה רבת והרבה עסל ויגיעה השקיע הרב מילכר להחדיר
 חשפעת אגרת ישראל, כי קר אז לא חיתה באפשרות להביא
 בקהל שמה של אגרת-ישראל.
 אגרת ישראל התרחבה, רבו בה גם המרכיבות הארגוניות.
 היא עוברת זעזועים פנימיים שונים. זעזועים כאלה רגילים בחיי
 הסתדרויות, ביחוד בשנות מפנה.
 שמו של הרב מילכר יתרת כדבריו ימי אגרת ישראל שהוא
 הוא חיה זה שהניח את היסוד ליסוד אגרת ישראל באמריקא.
 רבים לפניו ניסו ולא עלתה להם, הוא ניסה ועשה ועלתה בידו.

פרק ד'

המלחמה העולמית וועד ההצלה.

כשנת תרצ"ט פרצה המלחמה העולמית השנית, שחלקה האכזרי ביותר נטלה היחדות. בימים הראשונים בפרוץ המלחמה על ארסת פולין נמו היהודים לרבבותיהם לאשר נסו, שמו את חייהם בסכנה ועברו את הגבולות. בני הישיבות התחילו לנחור כחמוניהם לוויילנא, אל גאון התורה רבי חיים עוזר שיהא להם לפטרון ולרואנ עבור סידורם וכלכלתם.

ואמנם רבי חיים עוזר, למרות חולשתו וסחלתו, העמיד את עצמו כראש הרואגים למצבם של בני התורה, שכאו לחסות כצל קורתו. הוא התקשר מלגרפית עם רבני אמריקה וקראם לעזרה דחופת. אגרת הרבנים נענתה לקריאתו והתמסרה לפעולות הצלה גדולות. רבי חיים עוזר עמד בקשר מלגרפי יום יומי עם הרב סילבר. הרב סילבר לקח לידו את היזמה לכונן את מפעל ההצלה הענקי, ועד-ההצלה שעשה נשגבות כשטח הגשח עזרה לבני הישיבות והרבנים הפליטים והגוררים. הוא, הרב סילבר השקיע מלא מרצו הכביר בפעולה זו, כקר בערים רבות והשיג סכומים גדולים למען ועד ההצלה. הסכומים נאמרים לרבע מליון דולארים. מאות אנשים צבאו יום יום על דלתות לשכת ועד ההצלה ודרשו עזרה לקרוביהם באירופא. כולם נענו ושלחו עזרה לקרוביהם. הישיבות הסתדרו פחות או יותר בקרי ליטא. היחדות הליטאית קבלה אותם בזרועות פתוחות וכלב רחב, חלה הקלה מסוימת בסצוקת בני הישיבות לחוגיהם.

אולם בסרוצת הימים והתפתחות המאורעות, גבר הצורך להגירת בני הישיבות לארצות אחרות. דרושת חיתה לשם כך פעילות סרינית קדחתנית. הרב סילבר התמסר לעבודה מאומצת,

ביקר תכופות כוואשינגטון. המדין בחוגים ממשלתיים בעלי השפעת שיבואו לקורת הפליטים ולהביאם לחופי מכתחים. בשטח העבודה המדינית נקור בחרבה עיי צעירי אגרת יש אל וכראשם נשיאם סר-אלימלך מרעם, איש המדין שהשיג לו מהלכים בין חוגים מדיניים נכוחים. גם ידירו האישי המינמור מאפט סייע לו בחרבה, וכך הלכה עבודה ההצלח ונעשתה פוריה ומקיפה.

כתוך העבודה שהתנהלה עיי הרב מילבר ובקורתם המעשית של אגרת, הרבנים, אגוי וצעירי אגרת ישראל — פנו אליו אחרים מראשי המזרחי והחאונונו על שאינו רואה צורך לשחק גם מעסקני המזרחי לעבודת ההצלח. הרב מילבר מסר להרב לווינזון דשיטת של פליטים וכקש עזרת עסקני המזרחי למען השגת וויזות עכורם. אחרי ימים אחרים אכר לו הרב לווינזון: „שלח נא ביד השלח, לא מצאנו את העסקנים...”

בפרק זמן זה התקיימה תחת נשיאותו הועידה השנית של אגרת ישראל בעיר סינסינטי. באו צירים מכל רחבי אמריקה. אולם הועידה עמדה כסימן חבשורה הנוראה על מילוקו של גאון הדור ועמוד התווך בעבודת הצלח בני הישיבות בליטא, רבי חיים עוזר. וכן הושכתה חגיגותיה. ושם הספידוהו גדולי התורה וסר היה ההספד והכבי. האברה הגדולה הורגשה בכל רחבי המדינה. בוועידה זו נבחר שנית לנשיא אגרת ישראל.

בשנת השנית למלחמה העולמית באו אל הרב מילבר מחשובי חסידי גור ומיפרו לו על דבר המצאו של גרמני אחד באמריקה, שיש לו קשרים עם הנאציב. הווא מוכן להעביר מפולין את האדמור"ר מגור ומשפחתו, המורת שמונת אלפים דולאר, שהחצי מזה יושלש על שמו של הגרמני במקום כמות עד העברת האדמור"ר מגור מפולין ואת החצי יקבל עכשיו, הם, חסידי גור כבר השיגו ארבעת אלפים דולאר. וכקשתם איפוא, להשלים את הסכום בקופת ועד ההצלח. אולם קיפת ועד הצלח היתה מרוקנת, שכן כל סכום המגיע אליה נשלח סיר אל המטרת. אך הרב מילבר לא היסס ונתן משלו, מכיסו הפרטי 1500 דולר ואכר להם כי הוא במוח.

שבצנותם לנריכים, ובחראותם להם את סספר הדולארים שנתן
 הוא עבור ענין זה, יקבלו יותר מסבוקשם. ואמנם השיגו סכומים
 גדולים לענין הצלת האדמור' ומשפחתו, הרב סילבר ביקש מהם
 שיבואו כרברים עם הגרמני הלוח גם בנוגע להצלת הגאון רבי
 מנחם זעמבא. הוא חוסיף להם עבור זה 600 דולאר. אך לדאכוך
 לב לא הצליחו להציל אותו ונשאר בוורשא עד שנספה בימי
 המרד בניטו וורשא.

בעבור חחדשיים ניצלו האדמור' מגור ומשפחתו והגיעו
 לארץ ישראל.

בעבורת החצלה יחרעם הרב סילבר לקחו חלק הגאונים ר'
 ישראל רוזנברג, רייס גורדון, רדיא לוינטאל, רינ ריף, ריח נטעלביץ,
 ריש היימן, ריא עפשטיין ועוד ועוד רבנים ואנשי מעשה.
 פעם קיבל הרב סילבר מלגרסה בתור ראש ועד החצלה
 מאת המשרד הציוני בקושטא. היות ובטורקיה נמצאים בדרכס
 לארץ ישראל שמונים איש מ, אנשי שלומי, חיינו חרדים ורבנים,
 ואם הוא, הרב סילבר בעצמו ישלח למשרד הציוני סך ששת
 אלפים דולרים, ישיגו הם כערם סרטיפיקאטים לא"י. ואם לא —
 יחזירו אותם לארצות שמהן ברחו. הרב סילבר נדהם לטראת
 המלגרסה. עושים מיקוחים אודות אנשים חנמצאים בסכנה ושכל
 פשעם הוא שהם, אנשי שלומי, חרדים ואינם משתייכים
 לציונות. גם רבני הסורחי אמרו שיש להוקיע את הרבר, ולא
 לשלוח להם את הכסף. אולם הרב סילבר חרר למצבם המסוכן
 וחשש שמא יוציא המשרד הציוני את איומיו לפועל, ושלה להם
 הכסף. הם ניצלו וכאו לארץ ישראל. ביניהם היה הגאון רבי זאב
 סולובייציג סבריסק ומשפחתו.

קיי הרב סילבר עבורו יוסדיום סכומי כסף גדולים למען
 הצלה. הוא רשע כפנקסו מאות כתובות וכל הסכומים שעליו
 לחלקם. פעם, כנסעו בעיר אבר פנקסו ממנו, הוא נכהל מאד.
 חשש לבלבולים בסדר הכתבות והסכומים המפורטים עבורן ואלה
 שנתקבלו עבור אנשים מסוימים, אך כשישב לברו התאסף בזכרונו

והעתיק אחד-אחר את הסכומים והכתבות עד כולם. למחרת הביא לו נהג אחד את פנקסו האבוד. לתסחובו מצא את כל הרשימות של הפנקס מתאימים עם אותן הרשימות שהעתיקן מזכרונו.

הרב סילבר כעומד בראש ועד ההצלה הרגיש בעננים הכבדים המתערפלים על שמי יהדות ליטא, סכנת פלישה גרמנית איימה על ארץ ליטא, וסכנת כליה רחפת על ראשי בני הישיבות שם, הרב סילבר המריץ במלגרות תכופות את הרבנים הפליטים ובני הישיבות להמלט על נפשם, כל עוד לא איחרו את הסוער. הוא השיג עבור הרכה סתם וויזות לארצות הברית דרך רוסיה ויאפאן. הוא שלח כסף לחברת הנסיעות „קוקי“ ברוסיה וגם תעודות-מסע ליאפאן. כי הושגה רשות הכניסה ליאפאן, והדשות לנסוע משם לאמריקא. כן השליש סכום של עשרות אלפי דולארים בידו חברת האניות תיאפאניות אשר בגווארק, עבור רשימה של סוכמרים לנסיעה מסובת היאפאנית. כן הושלש כסף בידו חברת „קוקי“ שבסוסקא כשביל נסיעות מרוסיה ליאפאן. יום-יום הלכו מלגרות הלך ושוב, עם כסף ותעודות מסע. ארכיב חלופי אלפי המלגרות מאז בין הרב סילבר וראשי הישיבות ותלמידיהם מענין מאד.

אולם רבים היו אשר לא שכו אל קריאת האזעקה של הרב סילבר. הרכה מרבני ליטא ופולין, ראשי ישיבות ותלמידיהם סרכו לנסוע דרך מוסקא כי חששו פן יגלו אותם לסיכר, ולטרות זה שכתבו להם כי אין כל חשש לזה, ולטרות שגם כסיכר טוב יותר מאשר תחת השטח האכזרי של הגאצים שעוד מעט ויכואו גם לליטא. הם לא שטעו לקולו ונשארו שם, גם הגאון רבי אהרן קוטל- היה תחלה בין הססרבים אך הרב סילבר הפציר בו ביותר עד שנענה לו ואתו רבים מידידיו ונסעו ליאפאן. וכה נצלו כמעט כל תלמידיו ישיבת סיר ורבים משיבת חכמי לובלין ועוד שנסעו ליאפאן.

נראה שכעניי הגיוני לא מצא הדבר חן שהרב סילבר מרבה להביא לאמריקה כל כך הרבה „כלי-קודש“ רבנים ובני ישיבות. הגיוני גם במלגרות להרב סילבר לחדול מלחביא אנשים

מרוס'א ליאפאן, כי אז ישתדלו להביא לאמריקה את כל אלה שכבר נמצאים ביאפאן, אך אם לא — הם מתרים בו שבמקום להביא אנשים מרוס'א ליאפאן, ישלחו הם בחזרה לרוס'א את אלה שישנם שמה. אולם הרב סילבר לא נתפעל מדבריהם ולא נרתע מהתראתם. הוא השיב להם בתוקף כי לא יחרל סמעשי ההצלה להביא רבנים ובני הישיבות מרוס'א ומליטא ליאפאן, ואם אפילו יאלצו להשאר שם. כי ברוס'א ובליטא הסכנת לחייהם סרובה יותר מאשר ביאפאן. הוא הוסיף כי אדרבה, הוא מעונין לראות כיצד יעשו אנשי הגוינות להרע לאחיהם ולשלוח רבנים חזרה לרוס'א.

והוא הוסיף במרץ בעבודת ההצלה, לשלוח כסף ותעודות נמיתה למשפחות רבנים ותלמידים לכל דורש. וכך ניצלו רבים עד כמה שהכסף והאמצעים שהיו ברשותם הספיקו. כך נמשך הדבר עד שממשלת רוס'א אסרה על אזרחיה לצאת את תחומיה ולא ניתנה כבר הרשות לנסוע שם וכך נשארו רבים שאי אפשר היה להצילם. בפרט סטעס אימור מממשלת רוס'א נשארו בפח כל רבני ליטא ראשי הישיבות ותלמידיהם שכלם כמעט נהרגו אח"כ ע"י הליטאים והגרמנים וכ"ז מפני אימור רוס'א לצאת.

בשעת עבודת ההצלה הבוקרת נשאל הרב סילבר מה יעשה עם כל הרבנים שהוא מביאם לאמריקה, מאין יקח למחייתם? איך יסיר מהם חרפת הרעב אחרי שהגוינות והרפיונות-סדוים ממאנים לכלכלם. הוא השיב כי בערי אמריקה יש ויש מקום לרבנים נוספים להוראה ולפיקוח בכתי המטבחים, ואם יש צורך אפשר ליסד ישיבות וכוללים, העיקר, כי עתה יש לסלק כל דאגה לעתיד, להתסגר להצלתם מסכנת ולהביאם לארצות הברית, שכן לארץ-ישראל, כמעט שאי אפשר היה להביאם מפני התנגדותה של הסוכנות היהודית, בעלת הסדטיפיקטים, להבאת חרדים לא"י. גם הציונים הדתיים לא קיזו בזה.

משראו רבני המזרחי כי בעבודת ההצלה עסוקים בעיקר

סנחיני ועסקני אגדת ישראל, וחברי המזרחי אינם עושים ולא כלום בשטח זה, החלו לכא בעלילה ולומר כי ועד ההצלה מציל רק רכבים חכרי אגדת ישראל אך לא את חברי המזרחי. הם שלחו כתבי פלסתר להבאיש את ריח עסקני ועד ההצלה. והחלו בתעמולה לטנוק כל תמיכה מועד ההצלה. אולם עסקני ועד ההצלה לא שמו לב לתעמולה זו, וזו נגדם והמשיכו בדרכם, דרך ההצלה מבלי להפלות בין איש לאיש. משאמרו להרב סילבר כי יש להביא את הרב ברוט מחברי המזרחי לא היסם וחסכים מיד לתת את הסכום תרדוש להבאתו, אך לא היה צורך בזה כי השיג מכבר את התעודות ורק לשם נסיון פנו אל הרב סילבר. אותו הרבר היה בתבואת הרב רובינשטיין ועוד.

לאסחו של דבר לא שם הרב סילבר לב ולא התענין מי שייך לאגדת ישראל ומי למזרחי. אם כי למעשה, רובם המכריע של הרכבים, ראשי הישיבות ותלמידים לא השתייכו למזרחי, אך ועד ההצלה לא עסק במפלגתיות ורק להצלת נפשות עיניו נשואות. בכל זאת חששו ראשי הישיבות שראנו לחיי תלמידיהם שהיו מפורזים בסיביר וביאפאן שם חזק התנגדות המזרחי לועד ההצלה והם לא יוכלו להציל את תלמידיהם ולכלכלם. הם ערכו אספות והציעו להרחיב את הנשיאות של ועד ההצלה על ידי צירופם של אחרים מחברי המזרחי. הצעתם נתקבלה ולעבודת ההצלה נכנסו כמה חברים ברוח אחרת. וכך גרם הדבר שחברי אגדת הרכבים הורחקו וערכוביה השתלטה בלשכת ועד ההצלה. ונעשה בקדירה דבי שותפי, הרב סילבר התרחק מחלה נגד זה. עבודת ההצלה נפגמה וחברי הנשיאות התחלפו משנה לשנה. הדלת הצלה הרכבים, ותוהו-ובוהו השתררו בועד ההצלה. הרב סילבר רצה להתפטר מהנשיאות, אך לא הניחו לו. אולם השפעתו והשפעת חברי אגדת הרכבים הלכה ונתרופפה. אי-הסדר שהשתרר היה בלי ספק לגורם גדול בהזנחת רבות בשדה ההצלה, ביחוד מועצת העובדא שברשלנות זו אבדנו כמה הורטנויות שיכלו להציל עשרות אלפי יהודים. וידועת העובדא שבסכום של מאתים אלף דאלאר

אפשר היה להציל מאת אלף יהודים ממלובקאני ולולא האנדרלמוסיה ששתררה בעבודת ההצלה היו יכולים להציל מאת אלף היהודים. ולמרות התנגדותו החריפה של הרב סילבר הלכו אל דיר זויז ועוד, העניין הסתבך ואחרו המועד.

היה זמן שלא היה מי שיעסוק בהצלת יהודים-מתם. אנשי הג'וינט טענו כי לא יקחו חלק בהצלה מכיון שדרוש לשלוח כספים ולשחד את אנשי היטלר, לחמוך באויבים ולמלא כיסיהם כסון, מה שיגרום לחלול השם. גם כשלשכת אגדת ישראל החלה במשלוח חבילות באיוורי המלחמה, העמידו אנשי ה"קונגרס היהודי האמריקאי" משמרות עם סודעות, שזהו נגד רצון הממשלה ובזה נותנים עזר לנאצים. ולמרות זה שמטשלת ארצות הברית קדיין לא הכריזה מלחמה וגם כרשותה נעשה הרבר, העלילו על אגדת-ישראל וניהלו תעמולה נגדה.

אולם הרב סילבר עמד בתוקף על דעתו כי כל עוד בממשלה ארחיב מרשה לשלוח סוון לאחינו האומללים בארצות המלחמה, ישלחו להם ולא יתנו להם לגווע ברעב. גם אגדת הרבנים תמכה ביד אנשי במשלוח חבילות הסוון. גם פועלי-ציון תמכו בזה, ואחריהם הסכימו גם אנשי המזרחי, עד ששוב הלשינו ושוב חרלה עבודת ההצלה. ונמשכה רק כמאת.

הרב סילבר בראותו את אדישות אנשי ועד ההצלה וכי אין הצלה לישראל, איום על ראשי הועד כפתיחת לשכת חדשה להצלת ישראל, באם לא יתעוררו לפעול למען הצלת היהודים, הוא ביאר להם כי אין על מי לסמוך וכי לא יגרע חלקם של תלמידיו הישיבות מכספי ועד ההצלה, אדרכא עוד יוסיפו עליהם. אלא, שרצונו הוא שיתעסקו גם בהצלת כל איש בישראל. אז הסכימו ראשי ועד ההצלה להרחיב את פעולותיהם, להציל יהודים סירי הנאצים בכל האופנים שהם, אם עיי מתן שוחד או עיי תקודות מזויפות. גם ממשלת ארצות הברית קורה בעבודה זו של השגת תקודות ממשלות רבות באמריקה הדרומית, נפתחה בווישניטון לשכת ממשלתית לעזור ליהודים. אנשי ועד ההצלה באו כמגע

עם ראשי הממשלה ועשו בזה הרבה להציל ולהכריח יהודים רבים
מסלחנות חצור, אולם לה היה די כסף למטרה זו, פעמים רבות
פנו בענין זה להגיונות, בני-ברית. ערכו אספות גדולות אבל
עזרתם היתה מעטה.

מאחר שחולט בוועד ההצלה לפעול בהצלת ישראל באופן
כללי, נצטרפו אליו כל ראשי הישיבות והרבנים ופעלו במסירות
נפש להצלת כל איש ישראל, בין פשוט בין תלמיד חכם. כן
הצילו יתומים רבים. הרב סילבר מציין כי רוב המעשים נעשו
ע"י חברי אגדת ישראל. מורנו ר"י רוזנתיים ולשכת אב"י
וצעירי אגדת ישראל. שתי הלשכות עשו רוב המעשים והביאו
כסף רב והשפעת רבת. יש לציין את העסקנות המסורה של סר
אירווינג בונים מראשי חנוכה, ישראל הצעיר.

אך הערכובית בעבודת ההצלה לא מולקה. העבודה נעשתה
ללא סדר וללא פיקוח גם בארצות אירופא לא היתה העבודה
מרוכזת.

כששבתה הסלחמה, והשלום חושב על כנו, והחורבן נראה
לעין, נתקבצו חברי אגדת הרבנים ותחליטו לפתוח לשכת לעזרה
ולקיסום עבור ארצות אירופא החרבות. לעזור להקים על
חילם את חיי ישראל, בתי מדרש, כשרות, בית-עלמין וכו' כמור
כן לארגן את היציאה משם והכניסה לארצות אחרות, ביחוד
לארץ ישראל. הרבנים היו בטוחים כי אם הם לא יקחו את היוזמה
לידם, כי אז ישחלטו החפשים על הפליטים ויתומיהם של הקדושים
יפלו לרשתם, אך גם כאן הפריעו חילוקי הדעות. העסקנים חברי
ועד ההצלה טענו כי להם להתעסק בענינים אלו. וכך לא נעשה
מאומה, וחבל. כי אילו היו מתעסקים בזה חברי אגדת הרבנים
היה אפשר לחשפיע בכל מקום שהוא ולהציל יותר.
בהבאת יתומים לאמריקא לא טיפל ועד הצלת רק הגיונות
ותיתומים קבלו חנוך שדעת חכמים אינה נוחה מהם. נוצרו
תנאים כאלה שרק הגיונות טיפלה בזה, ורבים אשמים בזה.
בעית חנוך תיתומים השרידים היתה לה גורל אחד גם

בארץ ישראל וגם באסריקא, החוגים הרחוקים סרת פרשו רשתם
על יחסי הקדושים.

הרב סילבר בתור חבר נשיאות אנדת הרבנים ונשיא אנדת
ישראל נקנה לקריאת רבני וגאוני ארץ ישראל על הסכנה הצפויה
ליחסי הקדושים מחנוך החפשים. במאבק הירוע בהבאת ילדי
הקדושים מטיהרן, הסעיר הרב סילבר את הצבוריות באסריקא.
היתה מוכנה כבר קריאה גלויה מאת אנדת הרבנים נגד הקרנות
הציוניות קרן קימת וקרן היסוד עד שיפסיקו המוסדות הציונים
ציר היתומים. אולם ידועה פניתו של הרב הרצוג להשקיט סערת
ההתנגדות לקרנות. חשבו שהובטח להרב הרצוג בהפסקת ציר
היתומים אבל עד סהרה נודעו שחבר הרצוג נאלץ לפנות תחת
לחץ המוסדות הציונים ומנחיגי המורחי.

המורחי גם, בארץ ישראל וגם באסריקא שיחק הפקיר
סגונת סאר בחנוך ילדי הקדושים. עמר לצר החוגים החפשים
שצדדו את היתומים השרירים לחנוך הכופר בקדשי ישראל.
הרב פישמן מהמורחי שביקר אז באסריקא לא נתכבד הפעם
עיי אנדת הרבנים בקבלת פנים כפי שהיה נהוג, באותו פרק זמן
ביקר באסריקא הרב יצחק מאיר לזין מאנדת ישראל ואנדת
הרבנים כן סידרה לו קבלת פנים.

הגריא סילבר שלח סכומי כסף עצומים כשאנדת ישראל
בארץ ישראל כוננה את המפעל לסען ילדי ישראל לחנוך יחסי
הקדושים. אחרי ביקורו של הרב סילבר בארץ ישראל קבע עם
הגאון רבי זאב סלובייצ'י נאביד בריסק קוי פעולה כעתיד לחנוך
יחסי הקדושים, ומתכוון כעת להקים בארץ ישראל, כפר אחיעזרי
עבור שרירי יחסי הקדושים.

בפרקי עבודת ההצלה של הרב סילבר חופס מקום שמו
של העסקן האסריקאי הירוע דיר שמואל שמירט ססינסני, עורך
השבועון, עווערי פריירעי.

בהתקבל הדיעות האיומות בראשית התפרצות המלחמה על
ארמת פולין, והשיבות נפוצו לכל עבר, ובני החזרה נדרו כבלי
לדעת לאן. התמסר הרב סילבר לפעולות ההצלה סקיפות ורחכות עבור

בני הישיבות, וחשקיע את כל מרצו וזמנו לתקלת מצוקתם. הוא
אמר לנסוע לליטא בה התרכזו כל הישיבות שנמלטו מהתופת
הנאצית ולתפגש עם ראשי הישיבות ולעמוד על דרכי ההצלה
שיש לנקוט לגבי בני הישיבות, שמצבם הלך והחמיר. אולם
בהיותו תחת מעמסת עבודת ההצלה הכבירה שהוא היה יוזמה,
מארגנה ומנהלת, לא היה יכול להתפנות מזמנו, והוא ססר את
הענין הרציני של הנסיעה לאירופא לירידו ד"ר שמואל שמידט.
ד"ר שמואל שמידט היה חבר ועסקן בפועל-יצוין, היה רחוק
מיהדות מקורית מתחילה. ועיי השפעת הרב מילבר נעשה שומר
דת אדוק. וכששלח אותו הרב מילבר אל הגאון פטרוני בני-
הישיבות, רבי חיים עוזר, היה הרב זר בעיניו של ד"ר שמידט
להפגש עם איש התורה והיהדות המסורתיים הענקי. אולם הרב
מילבר שהכיר מקרוב את תכונותיו האצילות של הד"ר שמידט
ידע שמנעו עם הגאון רבי חיים עוזר יקשו עליו דווקא, והוא
מוכשר לשליחות הגדולה הזו להציל יבנה ותכסיה וימסור
נפשו לה.

משכא ד"ר שמואל שמידט שם לכיתו של רבי חיים עוזר
ושוחת אתו על המצב, הוקיר רבי חיים עוזר שעה מיוחדת לשיחה
ממושכת, רבי חיים עוזר אמר למגור בעדם את הדלת קירב
למיטתו, שהיה שוכב, את הד"ר שמואל שמידט ואמר לו בקול
לבבי, אנא ספר לי אודותך. ד"ר שמידט נבהל קצת, נדמה היה
לו כאילו הגאון רבי חיים עוזר צופה בעיני רוחו לתתם עברו,
משהו זע. כנשמתו של ד"ר שמידט. רבי חיים עוזר חזר על
משאלתו, ספרני נא, ספרני הכל מראשיתו, אל תעלים ממני דבר.
ד"ר שמידט ישב נדמה. רבי חיים עוזר לא הוריד ממנו עיניו.
דבר ורטט עברו כל גופו. ובקול נדכא סיפר ד"ר שמידט לפני
הגאון את כל קורות חייו. סיפר לו הכל כשדמעות חמות זולגות
לו על פניו. משגבר, אמר הגאון רבי חיים עוזר תסכים לי ד"ר
שמידט לקרא אותך, רביי שמואל שמידט!
והלח התמסר להצלת בני הישיבות ועשה כבירות בשדה הצלתם.

ר' שמואל שמידט שהחזיק זמן מה בווילנא ועמד בקשר מחמיר עם הגאון רבי חיים עוזר. מענין, פעם היה לר' שמואל שמידט לחפנש עם הגאון רבי חיים עוזר בנתיים נודע לו שפועלי ציון שבווילנא עורכים אספה, אמר הנרחיק היום לא נפגש, הרי יש לר' שמואל אספה בפועלי ציון...

מששב לאמריקא נשלח ע"י הרב מילבר לאמריקא הדרומית, ושוב נשלח לארצות אירופא למען הצלת הישיבות. גם בכלות המלחמה נשלח שוב לאירופא לארגן את החיים היהודיים הצבוריים והדתיים. וכעת נשלח שוב לאירופא ועומד בראש משרד ועד-ההצלה האמריקאי בפריז.

מר שמידט מספר עד היום לכל ענין הדדי. יד ימינו של הרב מילבר בכל פעולה צבורית. ביחוד מתחבר רבי שמואל שמידט למגביות הנערכות בסינסינטי לטובת הישיבות. מספר זמנו לכל דבר טוב ומועיל לחזק התורה ויהדות. הוא עוזר גם במסירות רבה למגביות מחוגי אגרת ישראל. במגביות האחרונות למען "קול-ישראל" שנערכה בסינסינטי עזר הרבה. גם בעתונות, עוועדי פריידע"י נותן מקום רב לעניני הרת ולעבודת ההצלה.

***

כשנים סוקרות אלה של עבודת ההצלה אשר הרב מילבר שם לילות כימים ולא ידע מנוח נדד מעיר לעיר ברכבות וטס ממדינה למדינה בימי נדודיו במסעיו ברכבות ובאווירונים, בחוץ כל העבודה הקרחתנית בא הרב מילבר במשא ומתן הלכתי עם כל גדולי התורה ערך כבר כששת אלפים מערכות חדושי תורה מכל הראשונים והאחרונים, הלכות פסוקות, ופולפולים על עניני זרעים קרשים ומתורות ועוד.

איך אמר רבי חיים עוזר: "בין נברא לנברא עסקתי

בחדושי תורה..."

פ ר ק ה'

מסעו לאירופא ולארץ-ישראל.

בשנת תש"ו ירח סיון אחרי חג השבועות עלה להרב סילבר הרעיון לגסוע לאירופא וארץ-ישראל. הוא, איש ההצלה הסובבה, העומד בחוך עבודת העזרה הענקית, רצה להפגש פנים-כפנים עם שארית הפליטה, להתראות עם יהודי הסחנות והנודדים ולבחון אפשרויות העזרה הניתנות להתגשם עבורם, לראות את אחיו לנחםם ולעודדם ולהושיט להם עזרה פרטית לכל איש ואיש.

רכים מידידיו ניסו למנעו מנסיעתו. והימים ימי פוגרומים בפולין והסתות אנטישמיות בארצות אחרות, והיה חשש לחייו. אולם הרב סילבר לא שם לב לזה. הוא אמר: "אם אחי בני עמי לאליהם ולרכבותיהם נתונים בסכנה — אשתחף עמם בצרתם!" לרעתו, הנסיעה הכרחית. הוא בקש להיווכח את המצב של יהודי אירופא בסוֹרֵעֵינוּ ולארגן את מידת העזרה בתיקפים נרחבים, סילבר מה שהתכוון לחלק מכוסי כסף למסדות ולעסקנים. במסעו לארץ-ישראל רצה להפגש עם הרבנים הפליטים, ותלדים הניצולים, לנחםם ולעודדם.

תחלתו לערוך את חססע עוררת התענינות מרובה בכל חוגי היהדות האסריקאית. אגדת הרבנים ערכה לפני הפלגתו מסבת רבת רושם, כל העתונים היהודים הקרישו מאסריהם הראשיים. ומכל קצוי אסריקה פנו אל הרב סילבר בשליחויות סצות לקרובים וידידים בסחנות. ואופיני היה לעקוב איך שסילא בשלימות ובססירות את כל הבקשות שנתבקש הן ססוסדות והן מיחידים. הראה כזה רוסכותו העילאית והשתתפותו בסצב כל יחיד ויחיד. הנסיעה היתה בחודש סיון תש"ו סנויארק לאסשטרדם בדרך האויר. תמיסה ארכה 17 שקות.

בכזאו אסטורמה מצא שם את הרב הרצוג מירושלים
כליות בנו והרב גולד ממנהיגי המזרחי.

בפגישתו עם הרב הרצוג, הציע האחרון לפניו, לנסוע יחד
ללונדון לשם התייעצות על המצב. כסורכן לערוך כגבית באנגליא
עבור היתומים השרידים. הרב סילבר השיב לו על הצעתו, כי
התייעצות מקומה הראוי הוא באירופא, שם יוכלו להשתחף גם
הרכנים שנשארו לפליטת. בנוגע למגבית עבור היתומים, ענה לו
כי הוא לא בא מארצות חברית לשם אוסף כספים, כי אם
לחתראות עם אחינו באירופא.

בכל זאת באו שניהם לידי המכם על שטח עבודתם. הוחלט
שתרב סילבר יבקר בפולין והרב הרצוג בשאר הארצות. הרב
סילבר העיר להרב הרצוג שרצוי יחד שחוא יסע רק עם בנו,
כלי ליות אנשים מפלגתיים. הנסיעת, צריך שתקבל אוסי נייטראלי,
כתור רב בישראל. גם הוא, הרב סילבר נאות לנסוע בתור נשיא
אגדת הרבנים, למרות חיותו נשיא הסתדרות אגדת ישראל בארה"ב.
הרב סילבר אחרי שהותו שם זמן-מה המשיך בנסיעתו לכלגיא.

ב ר ג י א .

הרב סילבר הניע לאנטווערפן. נפגש עם בני הישיבות,
אלה שהעבר שלהם גרוש עניים נוראים, עכורת פרוך במחנות
הסגר ואבדן המשפחת. אולם, חזקים ברוחם, ואיתנים ביהדותם.
מיד בכזאם למדינת כלגיא התמסרו להצלת ילדי ישראל מידי
הגוים ולהכנסתם בכתי חינוך מסורתיים. הרב סילבר קוראם:
גבורי ישראל האסתתיים. כן מצא אותם פעילים בהגשת עזרה
לאלה המתעתדים לעלות ארצה ישראל. הרוב מהם כבר הסתדרו
בפרנסה.

חוא ביקר בבית היתומים הנחטך ע"י ועד-ההצלה. היתומים
משם, הם אותם שנפרו מהגוים כשהצלמים הלזים להם על
צואריהם. הוא מצא אותם מתנהגים כרות מסורתי ומתחנכים

חינוך של אהבת תורה. הילדים וחילדות לומדים באופן נפרד. הרב מילכר מציין שהחינוך הוא לטופת ולדוגמא. כן ביקר בישיבה גדולה שלומדים בה מכונרים. כל זה מתנשם עיי עסקני היהדות החרדית מבין הפליטים המחדשים כאן את חייהם החדשים.

הוא תרם סכומים הגונים לבוסדות יהודיים ולאנשים פרטיים. נתן סכום מסוים עבור בית הישיבה ולמען יסוד „בית-עליה-לאיי“. הושיט את ידו הנדיבה למען חכנסות-כלה חרבות והשתתף בשבתה כלולותיהם. עזר בכספו לתיקון בית המדרש המרוכב. אופיניות היו כמה בקשות של כלות שביקשו עזרתו לקנות פאות נכריות כי זה היה מבוקש הוריהן. הוא נענה לבקשתן.

מאנטוורפן נסע לבריסל והסביבה. עיר זו גדולה פי-חמש מאנטוורפן. אבל המצב של היהדות המקורית, ירוד מאד לעומת אנטוורפן. כל אחר פונה לעסקיו ההולכים ומתפתחים, ואין מתעסק בחקטת בתי חינוך, מקואות וכו' כאלה אשר מצא מאנטוורפן.

בכאן לאנטוורפן עשיק בהעלותך נחקבל בכבוד רב. הוא דרש בבית-הכנסת הלכה ואגדה. ביקר את קבוץ „בנות אגדת-ישראל“ ויתר הקבוצים האגוראיים שמקורם לא עמד הרב מילכר על טיבם. כבדו אותם נוכח בחשיבותם. הם, הצעירים והצעירות הצילו רבים מרעות בשדות זרים, הקבוצים מתנהגים כרוח התורה. הוא נתן להם את תמיכתו, עודד אותם וחזקם.

בחיותו כבלגיא תחת הרושם הנעים של פעולותיהם החשובות של העסקנים מאנטוורפן רצה להקים שם ישיבה גדולה עבור הפליטים מפולין ומרוסיה. הוא שבר שם שדה ויער עם בית מלאכה, כדי להקנות הכשרה מקצועית לאלה הרוצים לעלות לאיי.

בסך-הכל מסר בידי המוסדות והעסקנים כבלגיא סכום של 10,000 דולרים.

את אגדת ישראל מצא במצב של פריחה. קיימים שם כל הארגונים האגוראיים: „צעירי אגוי“, „פועלי אגוי“, „בנות אגוי“, בית יעקב. כולם פעילים, ותקוה גדולה נשקפת שמהיהדות החרדית המאורגנת.

צ ר פ ת.

מכלגיא עשה הרב סילבר את דרכו לפארים.

כאן נפגש עם שרידי היהדות החרדית, אגרת ישראל. חברים נאמנים ומשרדים פעילים. ישיבות גדולות שלומדים שם בחורי חדר, פלימי פולין ששבו מרוסיה. גם קיימות ישיבות קטנות הסתגלות ע"י עסקני היהדות החרדית ונמצאות תחת השגחה מעולה. הם תחזקונו בפניו על מצבם הכלכלי החמור. אם כי מקבלים את חלקם מעד ההצלה ומעוד קרנות חרדיות אבל אין זה מספיק. הרב סילבר חלק להרכנים, למנהלים ולתלמידים סכומים שונים, עם הבטחה שבשובו לביתו יתאמץ לבוא לעזרתם.

בפארים התקנין בעבודת ועד ההצלה וקיבל פרטים בקשר לאי תהבנה, השוררת ביחס לעבודת ועד ההצלה, בעיקר עבודת סר שטרנבאך. גם בבקרו את בית היתומים מיסודו של ועד ההצלה מצא כסח דברים עקרוניים בטובן תרזחני שדרוש תיקון היתומים זרים לרוח המסורה. אם כי מצבו טוב, תיקן את מצבי הכשרות במטבח בית-היתומים, שרק ישראלית אחת ספקחת זקנה מצא שם.

לראכוננו מצא שם פילוגים במחנה היהדות החרדית. חברים לדעת דחוקים מאחדות. גם הרבנים אין להם שפה משוחפת, וכתוצאה מזה, השפעתם בלתי מורגשת.

בעצם, לא לצרפת היו פני הרב סילבר מעדות. כל כגמטו היתה להפגש עם השוררים אשר מאחורי הנבולות של פולין, גרמניה, צ'כוסלובקיה, אוסטריא, וכו'. הוא לא שהח איפא, זמן רב בצרפת ועשה את דרכו הלאה.

טשכיא

בערב שבת פרשת שלח הגיע לעיר העתיקה פראג.

בתחנת הרכבת בפראג:

מר גולדשטיין יו"ר אגדת ישראל, מרת רחל שפירגוביץ ביכ ועד הצלה, חגריא סילבר (בסדי צבא), ח"ח אשכנזי, רוסנברג, שנקלבסקי.

בפראג מצא עבודת רבה הנקשית כשרת הושמט קורה למען הפליטים הזורמים כאן, כיחור מערי רוסיא הקרפטית, באימחם את המשטר הכולשכיקי. אבל גם בבואם הנה, לא סר פחדם מעליהם פן ישלחו אותם חזרה לרוסיא. כי כידוע קוסדת צ'כיא כתחום ההשפעה המוכייתית. רבים הם המחביאים עצבם. מורגשת נחיצות רבה לעשות מה בשכילים, להצילם ולהעבירם אל מעבר לגבול.

רובם של הפליטים האלה הם שומרי מסורת, מהם בני-תורה ודבנים. הוא מנש ביניהם חרבה שהיו מקודם בעלי הון ונתרללו. לרבים מאלה קור עיי התקשרות עם קרוביהם שבאסריקה,

שבקשם להוריע לו כמת הוא יכול להלוות להם על חשכונם. כאופן זה קור בהרכבה, כן התראה שם עם שלוחים שבאו אליו מאונגריא, רומניא, פולין, ונרמניא. כולם במצוקה איומה. זה קתה נצולו מתגרת יד הצורר. לרובם אבדו בניהם וכל משפחתם. היו מהם שמצאו אח"כ את בניהם אצל הגוים ונפרו לשכחת לב הוריהם. אחר הרבנים שאבדו לו כל אחת-עשרה בניו מצאם אחת-אחד על כולם. הוא לוח עבדום מכומי כסף הגונים. כמו כן צוה לעסקן ועד ההצלה מר שטרנבאך לחסוך בהם, והוא הבטיח לו.

משמאל לימין: הנריא סילבר, מר שטרנבאך נציג ועד ההצלה, ומר גורמן, בנו של ה' גורמן מלונדון.

את לשכות אגודת ישראל וועד ההצלה מצא חרב סילבר, חוסות מרוב עבודה. חודות להרב פארהאנר ומר גולדשטיין מחקדמת העבודה יפת. שם נפגש עם העסקן המופלא מר יעקב גריפל. חרב סילבר אומר עליו: דומני שאין דוגמתו בעסקנות לטובת

הצלת אחים אומללים. יום ולילה לא ישבות מעבודתו. וכל זה, למרות שחסרים לו האמצעים הכספיים. עוסר על דעתו ולוחם באמיצות לשיטתו. מר גריפל דיבר עם הגריא סילבר על עבודת ההצלה. אולם הרב סילבר קובע בצער כי עדיין אי-אפשר היה לשנות לעת עתה בעניני ועד ההצלה.

הוא דרש בבית הכנסת שכפראג בהלכת ואגדה. התפלל בבית הכנסת העתיק של המהר"ל. שם שמשו ברבנות, הגאונים רבי יהונתן איבשיץ, רבי יחזקאל לנדא ובנו, גם זקן זקנו של הרב סילבר — בעל התוספות יום-טוב.

קהלת פראג נמצאת בידי המתבוללים. והחרדים עומדים כעני כפזח ומבקשים סאת המתבוללים תמיכת על כיהכ"ג, סקוה, בית-אוכל כשר וכו'. הרב סילבר לא מצא שם אישיות תורנית מרכזית שיוכל לסמוך עליו כראוי. הרב רפפורט, הלסיר חכם, אבל אין לו השפעה רבה. הרב פארהאנר איש ישר ועסקן אבל גם השפעתו מצומצמת, בכל זאת מסר לידי האחרון סכומים חשובים למען מוסדות ואישים. לבסוף פתח הרב סילבר בפראג לשכה מיוחדת מטעם אגדת הרבנים באר"י להיות לעזר לחפליטים וכו'. הוא העסיר כראשית את הרב רפפורט ואחריו עסקנים מפליטי הקרפאטים. אולם במרוצת הימים התגלעו מריבות ומכסוכים מסביב ללשכה זו והרב סילבר נאלץ היה לסגרה.

הוא ביקר בקרלסבאד. דרש שם ותרם סכום חשוב למען המקות ובית-אוכל כשר. בשתי הערים נערכו כיומנתו אספות-הצלה חשובות, בהן השתתפו ראשי ונכבדי היהדות. כן נפגש עם האמבאסדור האמריקאי שטיינהארט, עם ראשי הממשלה ועם הגנרל האמריקאי קניג. זה האחרון הרשה להרב סילבר לנסוע בפולין עם מרי הצבא האמריקאי. והוא עצמו עבר לו, להרב סילבר סמליים צבאיים. גם עשה שם בעד פליטי קרפאטין ופולין. בחיותו בפראג נפגשו אותו ראשי אגדת ישראל בפולין ואמרו לו כי היהדות הפולנית מחכה עליו, ובקשוהו לשוחח עם ראשי

השלטונות ולהשפיע עליהם, כיד השפעתו הכבירה לטובת שארית
הפליטה ולהקלת מצוקתם.

פולין.

בשכונת הרביעי לנסיכתו הגיע לפולין. בדרכו לוורשא עבר
על פני ערים אחדות, סרוקנות מיהורים, את העיר וורשא מצא
הרכב ב־90 אחוז. לא ראה בכל העיר רחוב או רובע אחד שלם.
כל הבניינים רעועים. וסכנה לעכוור בקרבנם. רובם של הבתים,
נכנו מביכם גדרות כדי שלא יוכלו לנשט לחם, מחשש מפולת.
ואמנם אירעו כאן כמה תאונות. הוא פגש שם יהודים אחרים,
מנין אחד של מתפללים, וגם אלה, חולים וחלשים ונמצאים
ב"בית הזקנים".

בפראגה שקעי וורשא מצא כאלפים איש, בית כנסת ועל
ידו בית הרב אפרת, ספריה ובית הקהלה. הוא נתקבל שם בכבוד
רב עיי ראשי המזרחי. הם תודיעו לו את רצונם לתעמיד עכוור
מ־שמרי שלא יאונה לו כל רע כהתהלכו ברחוב. אולם הרב סילבר
הודה להם והדגיש כי אין הוא מסחר כלל. הוא ביקש רק מורה-
דרך. הוא התהלך ברחובות העיר במדי הצבא האמריקאי.

ראשי הקהלה נפגשו אתו וספרו לו על דלוחם, אין להם
הוצאות לנסור את בית המכילה בית התבשיל וכו'. הוא מלא
את מבוקשם, כן באו מאות-מאות לכקש נדבות, הרב סילבר בכה
ברמקות שליש: "הזאת היא וורשא הגדולה והעשירה מלאה תלמידיו
חכמים, אנשי מעשה, צדיקים, עסקנים ונדיבי לב — תחזור על
הפתחים?" — — —

חרור רושם מכא התראה עם הציר האמריקאי והוכיח לו
העובדא שאין הוא רוצה לתת וויות-יציאה מפולין לאמריקא, כו
בזמן שיתר הצירים האמריקאיים בפאריס, בפראג ובגרמניה כן
נותרים וויות לארצ"ב בלי הגבלה ליהודים הבוחרים מפולין, וכל
הרוצת להשיג וויות כזו, עליו להסתכן ולעכוור מקודם את הגבול

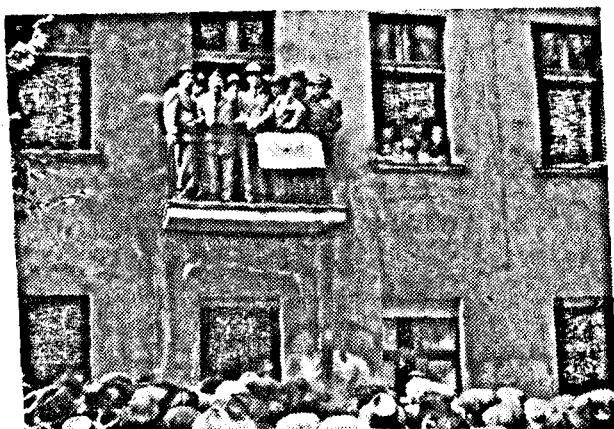
ולגרוד קר פארים או פראג ולקחת את חוויזה הסקווא. הציר קנחו תירוצים שונים אבל כלתי מניחים את הרעת. בכל זאת הכטיח להרב סילבר שיקבע עכורו ראיון עם הפרסיר הפולני ועם שר החיצון זוסובסקי. זה האחרון הכטיח להרב סילבר בעוד היותו מלפני שנה בארתיב, שישתדל לתת תעודות יציאה לכל בני חשיבות ותרכנים אזרחי פולין שנשלטו לרוסיה שישוכו לפולין, והוציא לפועל מה שהכטיח ושכו עתה לפולין, וכעת אין ברעתם להשאר שם מחמת הרדיפות והפוגרומים.

שלוחים רבים מלודז, קרקוי, ביאליסטוק ועוד קרמוחו וחזמינוחו לבקר בעירם. אולם הרב סילבר החליט לנסוע ללודז. העיר היותר גדולה בפולין במספר יהודיה המגיעים ל-35 אלף. בדרך מסעו ללודז ביקר בערים סוכטשוב, טשנסכוכ וכז' יהודים אחדים וכודדים נמצאו שם.

הגריא מילבר בין אחינו שרידי לאדז

בערב הגיע ללודז. כמעט כל יהודי העיר יצאו בחסון לקבל את פניו. זקן ונער נשים וטף, רבנן ותלמידיהון. כולם הצטופפו וחכו לבואו. קהל של כעשרת אלפים איש התכנסו

הגרי"א סילבר נושא משאו לפני עשרת אלפים אחים בלאדו
תחת כפת השמים

הגרי"א סילבר נואם באספת קבלת פנים בלשכת אנדת ישראל
בלאדו

בדוחק בחצר רחבה לקבל את ידו לשלום. הוא נישא על כפיים אל הגוזזטרא הוא נאם ארוכות בפני הקהל העצום שהתאסף לכבודו ובלע כל הגה שיצא מפיו. עיני הרב סילבר זלגו דמעות מהתרגשות למראתו. הוא חבק את הילדים שנדחפו לראותו וברכס בדמעות-ניל נחמס ועודם. בחכמת-חכה בל תתואר נתקבל הרב סילבר בין התמונים היתורים שנהרו אליו מכל העיר.

הוא נפגש שם עם כל הרבנים, הרמייס וסנהלי הישיבות ותלמידיהם. גם אותם שהיו בסיכור ואשר הרב סילבר עשה הרכה למענם ועיי השתדלות אנדח-חרבנים אצל חסיניסטר הפולני לעניני חוץ חזרו מרוסיא לפולין. הוא נפל על צוארי התלמידים, תסך ועזר לכל תלמיד לחור.

בשבת אסר דרוש ופלפול לפני הקהל הרב שסלא את בית-הכנסת מפה לפה. כן דרש פלפולים בישיבת תלמידי ישיבות ליטא ם בישיבת תלמידי ישיבות פולין. כן דרש בביהכ"נ דחסדי לובוויץ וסמר להם דרישת שלום מאת הארמויר מלובוויץ שליט"א.

הרב בנימין גורודצקי מחסידיו. הארמויר מלובוויץ שליט"א
סקבל את פני הגרי"א סילבר שליט"א

הגריא סילבר שלישיא, הארמליר סלובוויץ שלישיא

הוא ביקר בקכוץ אגווי, בתית, ובכל בתי החינוך גם של הסורח.

הרב סילבר עבר שם במלא חסר. עשרים שעות ביום לא ידע מנוח. הסלון הכי גדול שהוקבע בעבורו חסח מרוב אנשים שבקרוחו. היו אלה ראשי מוסדות, מנהלי בתי חינוך, עסקנים, מנהיגי הסתדרויות ואנשים פרטיים. את כולם קבל בסבר פנים יפות וחושט יד נדיבה לכל נצרך.

הילדה שושנה נקריץ חברה מבית מוסדת פרחים להרב סילבר שלישיא בחצר אגדת ישראל זאכאדניא 66

ביום ב' נקרא לראיון אל הפרעמיר בוורשא הוא נתקבל אצלו בידירות. הרב סילבר גולל בפניו פרשת הסבל של יהודי פולין. הוא התאונן על כי הממשלה לא התירת את השחיטה לפי דיני ישראל, וחיא מסשיכה באיסור שחוטל על ידי הנאצים שבפולין. ראש הממשלה השיב לו כי ממשלת פולין שומרת קחה על כל צעירות. הזעזעים שחלו במדינת קרקו את כל יסודותיה ואין ביכולתה להתמסר עכשיו לרברים מסדרגת שנית. ביחוד כשמאיימת על היהודים סכנת הפוגרוסים וכל שנוי לטובת היהודים

קלול להנכיר את הסתירות, הרב סילבר נתבקש ע"י הפרסיד להגיש
 לו את כל מסמלוחיו בכתב, והם יובאו לדיון רציני.
 גם הציר האמריקאי בקש מכנו העתקה ממסמלוחיו שהגישן
 בכתב למסמלת פולין, והבטיחו להמליץ עבורן.
 מורשא הגיע לקראקא. נפגש שם עם הרבנים ראשי הישיבות

קבלת פנים להגריא סילבר בסניף אגדת ישראל בקראקא

הרב ר' דוד ווייצעל אבריק בר נוביץ מקבל פני הגריא סילבר שלישיא

ותלמידיהם שבאו לקבל את פניו. דרש בבית הכנסת הגדול, ביקר בכל המוסדות ופזר לחם את תרומותיו. אולם המלאי שלו כבד, אול והוא נאלץ להשיג חלואות ולא חדל מלתרום על כל דבר נחוץ.

הוא ביקר את בית הקברות העתיק ומצאנו חרב בלי מצבה וגדר. הרב סילבר ציוה להציב גדרים מסביב לקברותיהם של הגאונים בעל, מגלה עמוקות. התוספות יוסטוב, הרמ"א, והבית ועוד. משם הזמינו הרב מסוסנוביץ, איש אמת ותלמיד חכם, לעירו. אולם בתיוותו במסוסנוביץ נקרא לכא ביום ששי לוורשא ולהתיצב בפני המיניסטר אלשבסקי, בדבר תעודות-הבסע שהרב

הגריא סילבר קורא ספר שנתקבל בערו בסניף אנרת ישראל
בצנסטוב

סילבר ביקשם עבור בני הישיבות והרבנים. את הראיון יום
הפרוט' גורקא לפני עובו את וורשא. גורקא ראה את מכתבי
התמלצת של הנשיא הסנות רובלט, ומהסינטור מאפט מנחיג
הרפובליקאים שאוסרים להציגו כסועטר לכסא הנשיאות של
ארמ"ב. מכתבו של האחרון היה רצוף ידידות ואהדה להרב סילבר
שהוצג שם בתור מנהיגה של היהדות הדתית באמריקא.

שלוחי מצות אינם נזקים. כל מסעו של הרב
סילבר ביחוד בקרי אירופא היה מלווה נסים על כל צעד ושעל.
זכויותיו הרבים ביחוד בעבודת ההצלה ושלחות הגדולה והנשגבה
עמדו לו ושלוחי מצות אינם נזקים.

להלן מסופר איך שהרב סילבר ניצל מנוב אריות, הרוצחים
האורזים מבצעי הפוגרום חידוע בקילץ בקיץ תשי"ו.

היה זה אחר חצות לילה כאור ליום ה', הרב סילבר הלך
אל תרכבת החולכת מסוסנוכיץ לוורשא. היה לו כרטיס במחלקה
הראשונה. אולם בדרכו לרכבת נתקל בחסון אנטישמיים פולניים
שקללו אותו במבטי שנאה למרות שהיה לבוש מדי צבא אמריקאי
ודבר אנגלית, הכירו את יהדותו בהזקן שלו. אולם הוא לא נרתע
בפניהם והתחיל לגרף אותם באנגלית. תקיפותיו ואנגליותיו עודרו
אצלם מפך אם הוא אמריקני או יהודי. הרב סילבר ניצל את
החפזנה שבאה מתוך פקפוקם ועבר כמתירות עד הגיעו אל
מקיטו. ימים אחרים אחרי סקרת זה נודע לו כי
אותם הפולנים שהכחיטו מבטי השנאה ובקשו להחנפל עליו נסעו
ברכבת זו עם השמירה להשמיר פלוגות רוסיות שתורו לארצם דרך
פולין. ואמנם נהרגו באותו יום 150 חיילים רוסיים. כן נערך בו
ביום על ירידת הפוגרום האיום בקיעלץ, בו נרצחו ארבעים וחמשה
יהודים ונפצעו יותר מחמשים. אך הרב סילבר בלכתו אל משרדי
הסיניסטריות הפולני לעניני חוץ לא ירע קריין מכל הסתרחש,
וחוא הניע בשעת הקבועת אל הראיון עם ה' אלשבסקי, אולם
התוא הכיע את תשחורנו לבואו בשעה זו, כשהאווירה מלאה זעם
וחרדה. שם נודע להרב סילבר מהפוגרום והראיון נדחה למחרת

ביום השבת. הוא ססר את כל הדוקומנטים שלו בירי פקידו של
ח' גורקא שימסרם לח' אלשכסקי, מכיון שאין הוא יכול לשאתם
בשבת.

הרב סילבר חזר אל מלונג, פשט את סדיו הצבאיים ולבש
בגדי משי לכבוד השבת, ויחד עם הרב מ. נכר הנריי מלנטר
ראש ישיבת בלודז ועם עורך ה"היינטי" הריגאי הלך בין חורבות
וורשא. בדרכם המטירו עליהם פרחים באכנים, כאן ניסח הרב
סילבר את "תרופתו" ונער עליהם באנגלית והללו התפזרו. אולם
בין חורבות וורשא הורגשה סכנה ללכת. הוא נכנס לבית הכנסת
היחיד שנשאר שם. כביהכינ גפנש עם העסקן מר קירשברוין בנו
של המנהיג האגודאי ר' אלי' קירשברוין ז"ל לשעבר כראשי קהלת
ורשא, ועם מר זוסמן מאמריקא בי"כ יהודי גליצא. למחרת
התפלל שם בבית הכנסת, עלה לחזרה ונרב סכוסים הגונים לטובת
המוסדות. דבר על לבם של הזקנים שנשארו בעיר ועודרם.

בחצות היום לבש את סדיו הצבאיים הרשמיים. גם
העסקנית המפורסמת הגב' שטרנבאך נצטרפה אל הראיון, ושניהם
הלכו אל הפרופ' גורקא, אותו שהיה צריך לחיות המתורגמן בין
אנגלית ופולנית. בהכנסו אל לשכת המיניסטרוים כבר מצא שם את
הרב כהנא. המיניסטר קבל את הרב סילבר ככבוד ובידירות.
אחרי שהביע הרב סילבר את צערו וחרדתו למעשה קיעלץ
אמר אל המיניסטר כי ברצונו שהוא ירשה לו לשוחח כמו רב
בישראל בלי להטי דיפלומטיא מורדניים. ח' אלשכסקי השיב לו:
הלא בין ידידים אחת נמצא, וחוכל לדבר כרצונך!

הרב סילבר אמר:

שר נכבד!

באתי מארצות הברית להחראות עם אחי בני עמי הנאנחים
תחת אימת האנטישמיים הפורעים כהם ומעמידים את חייהם
בסכנה, בשעה זו עוד התגברו הזורעניות על שארית הפליטה של
עמנו, ומתקבל הרושם, בעיקר, בארצות הברית, שאין לממשלת
פולין כחות עצמיים שיוכלו להגן על חיי היהודים, בלתי אם

המדינה הגדולה השכנה הסכים...

אלשכמי ענה לו:

סדברין אני סכיר כך כי יש לך ידיעה הנונה כהלכות פוליטיקא... אבל אין אמת בדברים שאין לממשלה פולין די-כח להגנת חיי היהודים. מדיניותנו אינה מוכתבת על ידי אחרים. העם נתן בנו את אימונו הנסור וממשלתנו סוססכת לקשותה כרצונה המוחלט.

הרב סילבר הזכיר לו את דברי הפרסיד הפולני שקוד לפני הפוגרומים, כבר אמר לו שאין הוא סוכן להתמסר לדברים קלי ערך, מכיון שמאיימת על היהודים סכנת פוגרומים, וכל זאת לא נעשת כל דבר מצד הממשלה לקדם את פני הרעה. על זה ענהו ח' אלשכמי כי אין הוא סיחם כל חשיבות לדברי הפרסיד... ואין הוא אחראי לדבריו...

הרב סילבר אמר לו:

נוסע אני בעוד כחדש ימים לארצות הברית. רצוני עז לדבר אך טוב על ארץ פולין, על ממשלתה ועל משטרה הדיסוקרטי. אולם הפיגורם הקיעלצי סכביר על רצוני להביע את אהדתי כלפי הממשלה הפולנית. בקשתי, איפוא, מאת ראשי הממשלה הפולנית להקניק ליהודי ארצות הברית ארבע סתנות ולהבליט בזו את יחסת האוהר כלפי היהודים הנמצאים במסותה:

(1) לארגן את כחות הכטחון לסען הגנת חייהם ורכושם של היהודים ולהרגיע בזה את יהודי העולם בכלל ויהודי ארה"ב בפרט.
(2) סתן פספורטים בעד כל הרבנים, התלכירים, בני-הישיבות והיתומים, האלמנטים הרתיים שמצבם אינו נוח בפולין. ולהרשות את יציאתם מפולין, לארץ ישראל, לארה"ב וכו' (דרושים בערך עשרת אלפים העודות כאלה).

(3) רשיון להעברת הספריה הגדולה שהייתה שייכת לישיבת חכמי לובלין, ושנקנתה ע"י אהדתי ארה"ב. הספריה אינה נחוצה כאן. ואנו ברצוננו ליסד את ישיבת חכמי לובלין באמריקה.

(4) פתיחת לשכה בוורשא סמסם אנד-הרבנים בארצות-

הכרית, חברי הלשכה יהיו רבני פולין, ואנו נשלח ללשכה זו את
ביכ אגרת הרבנים. לשכה זו תייצג את האינטרסים הרתיים בפני
הממשלה: לחקור בענין הכאוב של הקגונות ולחפש עבורן דרכי היחר
לחוציא ילדי ישראל סהבתים הנוצריים ולהחזירם אל חיק יהדותם
(לשכות אגרת ישראל, מזרחי, ועד ההצלה וכו' לא חורשו עדיין).
הסיניסטר אלשכסקי חשיב להרב סילבר:

אנו משקיעים מאמצים כבירים לבלום את ההתפרצויות
האנטישמיות ואת הפגרומים. כל הרוצחים יבואו על ענשם, בנוגע
למתן תעודות עבור בני הישיבות והרבנים — הסכמתנו נתונה לזה
אף על פי שדעתנו היא שחיהודים יכולים להשאר כאן ולהנות
מהזכויות של יתר האזרחים.

העברת הספריה הלובלינית לארציב טעונה הסכמת הועד
הרתי של היהודים בוורשא. מצדנו, אין כל יסוד להתנגדות. ועד
דתי זה הוא גם הקובע בנוגע לפתיחת לשכה מטעם אגרת-
הרבנים שבארציב.

(לשאלת הרב ענהו אלשכסקי כי ראש הועד הרתי הוא
הרב כחנא).

בהסתיים הראיון אסר לו הפרופ' גורקא כי הוא מצא חן
בעיני הסיניסטר, והוא יעץ אותו להפגש עם נשיא הסרינה סר
ביירוט ועם שר החיצון זומובסקי (זה שהבטיח להרב סילבר את
סתן התעודות לבני הישיבות וכו'). אולם הדבר נדחה לרגלי
הקנינים הרחופים בעיני ההצלה שהיה לו לנסוע לפראג. הוא
נסע לפראג ויחר עם ביכ ועד ההצלה סודרו כמה קנינים רחופים
וחשובים.

כחיותו זמנית בפראג ביקר בלשכת אגרת הרבנים ואגרת-
ישראל. התקשר טלגרפית עם ארציב ועזר להשליחים מאונגריא,
ורומניא שנפגשו אתו.

ביום שלישי שב לוורשא. הראיון עם הנשיא נקבע למחרת,
יום רביעי בצהריים. כבקר הלך הרב סילבר ועמו גבי שטרנבאך
אל הפרופ' גורקא ללכת יחד אתו אל הראיון. אולם גורקא הודיע

הגריא סילבר בסרככת בחוצות וורשא

לו כי רק אותו יקבל הנשיא לראיון. בשעה הקבועה נכנסו שניהם, הרב סילבר והשרוף גורקה לבית הנשיא הפולני. הנשיא כבדם והזמיןם לשבת.

אחרי חילופי דברים שכניסום אסר הרב סילבר אל הנשיא:
הוד מעלתו!

האלקים נחן מכבודו לכשר ודם והעמידו סדרנה עליונה לסען נסותו, האם יהא נאמן לאלקים וינהל את הנתון למרותו בחכמה ובצרק. תודתי מובעת לכך לכבודו, נשיא העם הפולני על ששמו דין אמת לפורעי עמי, עורכי הפוגרום הקיעלצי. בו בזמן שאף בקשה יהודית אחת לא נתקבלה אצלו בנוגע להענשתם הנמרצת והמתחם הסידית של הרוצחים.

עוכרא זו הסגלה את מידת היושר המקננת בלב הוד מעלתו, היא שנתנה לי את האומץ לתבוע מאתו המשך הפעולות הנמרצות לשם ביעור כוחות הרשע.

הרב סילבר הוסיף ואמר:

אנו היהודים הננו מאז אורחים מסורים ונאמנים לכל ממשלה שהיא, אם רק האמת והשלום נר לרגלית. על פי דתנו אין לנו להבריל ביחסנו זה לגבי ממשלה יבנית או שמאלית,

חכמינו פוסקים לנו: "רינא דמלכותא רינא" ומכל-שכן מסשלה הסנהגדה בארצות סדרים דמוקרטיים ומשטר "הוגן" — ודאי שאנו חייבים להיות מסורים ונאמנים לה.

סדינה פולין סקוררת אצלנו רגשי הערצה עמוקים. בה חיו הנאונים הגדולים הצדיקים המפורסמים אנשי מעשה, נדיבי לב ואצילי הרוח. כל יחורי שתיה בא לוורשא, לקרקו וללובלין, היה סרגיש את עצמו כמו בכיתו. עתה אחרי השואה האיומה שירדה על יהדות פולין ותשעים אחוז מהם הושמרו כידיו הטטאות של הצורר הגרמני—לא נותר על עשרה האחוזים שנשארו בה, גם עכשיו, רצוננו שהיהודים יוכלו להיות בה בשלום. רצוני אני, שאוכל לדבר טוב על מסשלת פולין בשוכי לכיתי כארצות חברית.

ובכן אבקש בכל לשון של בקשה כאת כבוד הנשיא, למנוע את השנותן של הפורעניות שיררו על עמנו הנדכא והגנרדף. אמנם יש לציין כי איני זוכר מקרה של ביצוע עונש מות בימים אחדים לרוצחים ופורעי עמנו, כאשר נעשה זה עתה לעורכי הפוגרום הקיעלצי. שמו של הנשיא ישאר לתהלה ברכרי ימי עמנו. אך היהודים עדיין סלאי חרדה לעתידם. הם מפחדים לצאת מכית. אינם סתעסקים בסלאכת ובססתר מחשש פרעות והתנקשות בחייהם הכלכליים מצד הפורעים האנטישטיים, סתחלכים כמיואשים ויחפשו לסו מקומות סקלס סחוץ לנכולות הסדינה כהיתר וכאיסור.

ברור הרבר שאם יכסיתו להם את הגנת חייהם, ישינו כערס עבודה ותנאים נוחים לסחר וגם יסירו סתם את כל הנשאר סחוקי היטלר כנון איסור שחיטה וכר. וכסורכן ישרור חופש גמור בנוגע ליציאת סארץ פולין, בעיקר לכני הישיבות והרכנים ששאלת יציאתם אקטואלית סאר—בטח שהיהודים ירגישו את עצמם בטוב תחת חזות הססשלה הדמוקרטית ויהגו חבה להארץ בה נולדו וחכבוה.

הרב סילכר סיים את דבריו ואמר:

נעים יהא לי למסור את כל הרכרים שסססתי כאן על הסשטר הדמוקרטי ועל גלויי האהדה כלפי היהודים הבקונים — ירירי ססתי הססלגות הדמוקרטית והרפובליקאית, ביחוד לירירי הסינסור סאפטי.

הנשיא מר ביירוט השיב לרבני חרב מילבר:
 „אנשי תרוח הפולניים ואני נכוש ונכלם נוכח מעשה קיעליץ.
 לא נוכל להביט בפני העולם וכפני אישי המדע והרוח, אחרי
 התרפת שאותם הפראים הרוצחים גוללו עלינו. אולם יודע אני
 כי אותם הפורקים מהיום מיעוט בלתי ניכר בתוך המדינה
 הפולנית. רובם גרמנים המתחזשים כפולנים, נאצים מושחתים
 שונאי ארצנו. אנו גמרנו אוסר לבקדם ולכלותם מאדמת פולין.
 אנו נכוונים גם למלחמת-אחים! לא ניתן שמקרה קיעליץ ישונה.
 היהודים אזרחים טובים הם אתנו חפשים לעבודה ולכל דבר.
 השחיטה היהודית לא נאסרה. יש רק להתאימה עם חוקי
 החגיגה הממשלתיים. (חרב שאלהו אם יוכל לפרסם את הדבר,
 ותוא ענהו: בלי כל פחד!)

המיניסטר אלשבסקי הכטיח לך כעשרת אלפים תעודות-
 יציאה עבור חרבנים ובני הישיבות — ודאי שנקיים את ההבטחה.
 אבל אין ברצוננו שהיהודים יעזבו את ארצנו, ואין אנו רוצים
 שהרוצחים יתפארו ב„נצחונם“ שגירשו את היהודים. כל „גבורתם“
 היא רק מאחורי גבך... אנו נבער את כחות הרשע מארצנו.
 חרב מילבר ברח את הנשיא וממשלתו. הביע את תקותו
 שכל דבריו של הנשיא יקוימו ונפרד מסנו בלבביות. הפרופ'
 גורקא הורה לחרב מילבר וניה אורחו כל הזמן.

למחרת ביום חמשי כצהרים התראה עם ה' זומבסקי. הוא
 הביע לו את תורתו על אשר קיים את הבטחתו לפני כשנה
 (כחיותו בנויארק לסען מאמציו שארצות הכרית תכיר רשמית
 בממשלת פולין) בנוגע ליציאת בני הישיבות מפולין. ועל קיום
 הבטחתו להבאת רבבות הפליטים מרוסיה לפולין וכתיבם אזרחי
 ווילנא השייכת כבר לרוסיה (130 אלף יהודים שבו כידוע
 מרוסיה לפולין).

ה' זומבסקי הכטיח לו חגיגת לפעול גם להבא בשטח זה
 חרב מילבר נפגש עם הפליטים שבאו מרוסיה. עם הרכבים
 ותלמידים שכבר התעתדו לצאת את פולין ולבוא לארץ-ישראל,
 לאמריקא ויתר המדינות.

סלובקיא.

ספולין שב הרב סילבר לפראג ועשה שם בענין לשכת אגרת הרבנים, ופנה לערי סלובקיא. לראשונה ביקר בעיר העתיקה ותמיוחסת, עיר ה'חם סופר', פרעשבורג, (בראטיסלאווא) בבית הכנסת התאסף הסון רב לקבלת פניו. הוא דרש בפניהם, הגיד פלפולים בפני בחורי הישיבה. בקר בכל המוסדות. הוא מצא בת תלמידיו חכמים, עסקנים ואנשי מסחר. אולם השנאה לישראל מפעפעת כאן יותר מכל הארצות, אפילו ספולין. היהודי אחוז פחד. השנאה לשפה לא מלכודת וכפרט לגרמנית היא עזה מאד. הגרמנים הנמצאים שם נושאים אות-קלון כשם שעשו זאת מקודם ליהודים. הם מפתחים להתכלת, מסתירים את עצמם. פעם התהלך הרב סילבר עם אחרים מדייני העיר ושוחחו באיריש. שכור סלובאקי אחד עבר על פניהם בשעת זו. סיד הביא שומרים ואמר לאסור את הדיינים על עבריותם לרבר שפה. לא סלובאקית. אך, הרב סילבר שהיה ענוו סמלים אמריקאיים איים לסמור את הדבר אל הקונסול האמריקאי, עזבם השוטר והלך לו. אבל השכור הסלובקי התנקס אחיז ביהודים אחרים שרדפם ופצעם. הדבר גרם לכהלת חשבו שפוגרום בעיר. הוא ביקר בגיטו היהודי ותרם סכומים חשובים לעניי המקום. קהל רב התאסף ללוותו בצאתו את העיר. הוא עבר את הערים סרעהקל, נייטרא, קושיצא ועוד. נפגש עם בני ישיבות רבנים ותלמידי חכמים. מכל קצוי הארץ באו להפגש אתו, גם כאן מצא שלוחים טאונגריא, רומניא לשם התיעצות על המצב. הוא התראה עם השלטונות וביקשם להכיר בפליטים בתור אזרחים. כן התראה הציר האמריקאי היהודי שטיינהארט. הלח הכביחו לעשות סת שיכול בעד הפליטים וכפרט עכור בני הישיבות. הרב סילבר חזר לקרלסבאד, יחד עם הרב הרצוג שפגשוהו

כפראג, בדרכו מלונדון, הם התיעצו על המשך עבודתם, ובנוגע לחלוקת הסרטיפיקטים, הם דנו לסייש צורך לססרם לראשונה. הרב מילבר שב לפראג ונפגש עם התלמידים שכבר החלו לנתור מכולין, רובם מכניי הישיבות הליטאיות, שכבר השיגו את תעודותיהם כתוצאה מתשתדלות הרב מילבר אצל ראשי המסשלה הפולנית. גם יתומים רבים באו לפראג. והרב מילבר מירר עכורס מקומות לינה בכתי מלון. השיג עכורס בגדים ולבנים, השתקשע אחס בדרכי תורה ועודר את רוחם.

גרמניא.

הרב מילבר הגיע לשטח הכבוש האמריקאי בגרמניא. מיר בהגיעו על אדמת גרמניא נתגלחת לפניו המרגריא של הפליטים הנודדים מסקום למקום ואין להם מנוחה. כל הקינים נשואות אל משרדי אונגריא והגזינט. אנשי הצבא מתנהגים עם היהודים כאדונים עם עבדיהם. היהודים האומללים אחוזי חרדה. המסמר סאיים על כל אחד הרוצה להשיג מצרכי מזון נוסף על המנות הזעומות הנתנות להם ושאינן מספיקות בהחלט להשקיט את הרעבון. יהודי אחד נענש במסמר חצי שנה עכור ה.חטאי שנמצא אצלו סאת ביצים, ושני נאסר לקשר שנים מפני שמצאו אצלו כסף אמריקאי שנשלח לו סאת קרוביו באמריקא (הכמיתו לו סאם "יתנהג כחונן" — ינכו חסש שנים...) חתן אחד שחתונתו עסדה להתקיים למחרת, נתן לו במשרדי אונגריא בקבוק יין לצרכי שבע ברכות. הצבא תפס אותו כ.קלקלתו והוא נאסר לזמן של 6 חדשים, לא חועילת עדות אנשי אונגריא כי הם עצמם סכרו לו את חיין. וכך בטלה חחתונה. הכלה בכחה לפני הרב מילבר שהיה שם בשעת המעשה והוא שוחח על זה עם הגנרל. ההוא חכטית לו...העמידו למשפט חדש (!) ולנכות מימי מאסרו.

מעשים כאלה קורים באיזור הכבוש האמריקאי, ושם מצבם

של הפליטים, משכונ רצוני לעומת המצב בשטחים הרוסי, הבריטי והצרפתי. אין הרמוניה בין הצבא והאוניברסיטה והסכל נופל על הפליטים הצריך לסכול שניהם ולהתחנך לפניהם. הנרמנים גרים בבתים יהודיים ונתנים מהחם ששדרו אצלם. פיהם מלא שחוק-לעג ובזז נגד היהודים האומללים שעדיין מסתובבים כצללים, זה כשנת אחרי הנצחון. ועיני הפליטים כלות. אוי לו ליהודי שיתנת את מר גורלו... בקצרה: כל אשר אלה או שוט בידו נוגש על היהודים, חיילים-נקרים מטילים אימתם על הפליטים הנחשבים כעברים להם.

אחרי השתדלויות מרובות אצל ראשי אוניברסיטה ואחרי שתראה להם מכתב הברכה של הנשיא הסגנון רוזבלט אליו בחור נשיא אנדרת-ישראל בארצות הברית ומידיו הסינטור טאפט — קבל את הרשימות הדרושים להכנס לתוך המחנות באיזור האמריקאי. הוא ביקר בעיר מנט-אמיליע ונפגש עם הרבנים והעסקנים, עזר להרב סניעג להרפים גסרות אחדות עבור תלמידיו הישיבות. ביקר בבית החולים היהודי בעיר, נחמד למראה וכתנהל ע"י אנשים אצילי-רוח מליטא ומאונגריא.

אחרי זה ביקר בפלרפינג. כאן מצא אנדרת ישראל הזקנה. עסקנים חרדים בעלי סרץ. אך מתחרים מהם הסניפים האגודאיים העומרים תחת השפעת הרב מקלויזנבורג. וכך התפלגו ליסיניי"ם ו"שטאלים". הרב סילבר התאמץ לאחזה את הקרעים, ביקש משני הצדדים להעביר את כל השאלות השנויות במחלוקת אל חבר הרבנים שכראשם עוסר הרב סניעג גדול בתורה ואינו נוטה לשום צד.

ברצותו להמשיך במסעו ליתר ערי גרמניה באיזור האמריקאי, נודע לו על ידי אנשי אוניברסיטה שהצבא מתנגד למסעו, מכיון שהוא פונה תמיד אל משרדי אוניברסיטה ואין הוא רואה צורך לפנות בדבר רשימות, אל הצבא... על הרב סילבר היה איפוא לנסוע לפראנקפורט למשרדי הצבא האמריקאי ולשבות בינתיים במינכן. אולם הוא הודיע שאינו סוותר על תכניתו לשבות בסביבת חרדית

של ישיבות ובתי חית, ואם יאלץ לנסוע מקודם לפרנקפורט —
הריחו עוזב את אדמת גרמניה וחוזר לציכומלובקיא הדברים עשו
את השפעתם, והוא קבל רשיון מאת הצבא הסקומי לנסוע
ללאנרסברג, שם קבלו חסונים את פניו, כליל וביום שבת דרש
בבית הכנסת, ביקר בתלמוד תורה בקיבוץ, בכנות אנרת ישראל,
בית יעקב, ונתן סכומים הגונים לנצרכים.

ביום ראשון שב לסינכטן, נפגש שם עם הרבנים הצבאיים,
וחם השיגו בעדו את כל התקודות הפורמליות הדרושות לנסוע
כאותו יום לפרנקפורט הנם. בפרנקפורט התראת עם הרב רוקמאן
בלשכת הצבא. וחלה השיג עכורו כל הדרוש למסקו לכל קרי
גרמניה כחור איש צבא וחבר לאונרריא. ביום השני לסחרת הל
ערב תשקה באב והוא הגיע לצלמתיים. דרש שם לפני התלמידים.
כלילת אחרי הקינות וקריאת איכה, נאם בהתלהבות דברי נחמה
והתקודרות. ביום הצום חושים יד נדיבת לכל הפונה אליו.

הרב סילבר נפגש עם מר פלאטא בנו של הרב פלאטא
מניאריק. יהודי נאמן לקמו, חובב תורה ותוגית, בעל מרץ וכשרונות
מצוינים, הוא השפיע על השלטונות לגרש מחקיר כסאתיים
גרמנים אנטישמיים ואת בתיים נתן לפליטים שחתגוללו בקיר
בלי מחסה וקורת גג לראשם, הרב סילבר מסר לו לאות-הוקרה
חמש מאות דולר למען הפליטים.

משם נסע לפרנוולר. נפגש עם גדולי תורה ובני ישיבות
חברים נאמנים לאגדת ישראל, הוא כילת יחד אתם כל השבת
בתורה וכזירות. במוצאי שבת חלק סכומים מסוימים עכור
מוסדות ויחידים.

מפרנוואלד עבר דרך האיזור חבריטי וחרוסי לאוסטריא.

אוסטריא.

יחד עם הדיר יצחק לוין נסע הרב סילבר בכל קרי
אוסטריא. כאן מצא הרב סילבר הזנחה סבהילת בשרת הגשת

מזרה להפליטים. בעיר אחת מצא שהפליטים מקבלים יום-יום כחצי ליטר לחם עם סרק-קטניות. חילדים חולים וחלשים, במסעונות הפליטים דולפים הגשמים דרך גגותיהם הרעועים על הסמטות. תלמידי הישיבות נקוץ-כפן ומיואשים בלי בגד לגופם הרצוף וכלי כר מתחת ראשיתם. הרב סילבר ציוות לאפות על חשבוננו לחם עבור הילדים, שוחח עם בני הישיבות, עודדם, עודדם והשתקשע אתם בדברי תורה.

כן נפגש שם עם הנרל אמריקאי גבוה, ושוחח אתו על המצב האיום של הפליטים. הלח השיב כשונא ישראל מוכהק. העלה בפני הרב עלילות מהמין הגרוע ביותר, כגון שהפליטים אינם נקיים. והם גורמים למגפות הארץ, הם גונבים מהגרמנים וכו'. הרב סילבר ענה לו כיאות על דבותיו ואמר לו כי על השלטונות טוטל הרבר להקל את מצוקתם. הרעב עושה שמות בין הפליטים. רק השלטונות אשמים בזה.

הנרל הכתיח לו להתעניין להבא במה שאפשר לפעול למען הפליטים.

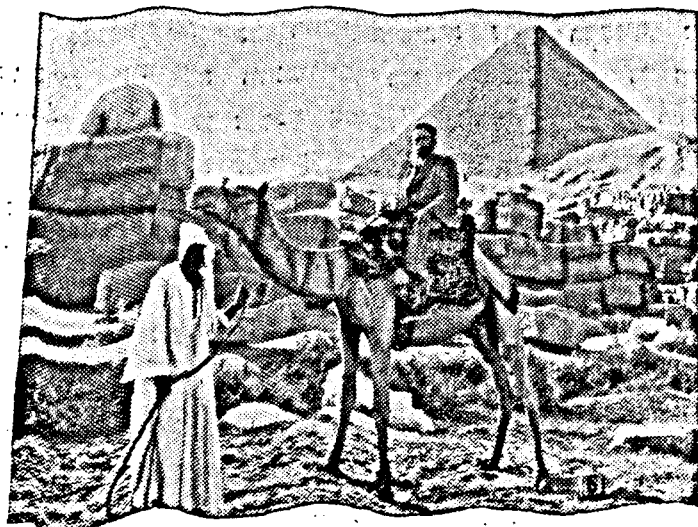
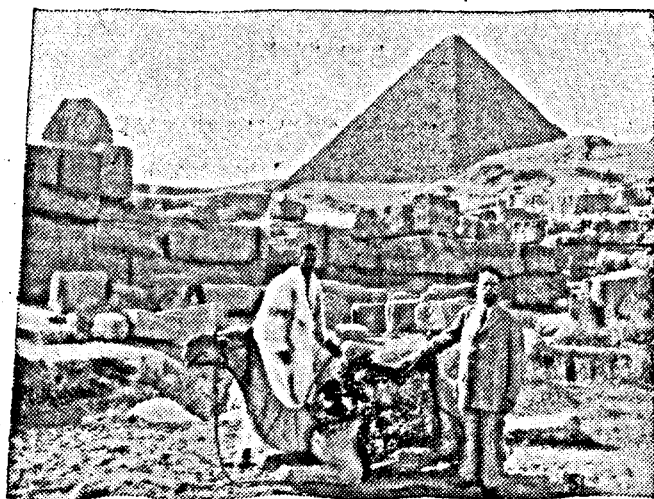
הרב סילבר עבר את ווינה ואת כל קרי אוסטריא. שם גורעו לו כי חוגי הצבא עוקבים את צעדיו. הוא עזב את אוסטריא וחגיק דרך שוויצריא לאיטליא.

איטליא.

הרב סילבר הגיע לרומא. ביקר שם בישיבת, מאור הגולה ונשא פלפול ונאם נאומי עידוד ותקוה. כן ביקר בכל הקבוצים האנוראיים בתי החינוך וכו'. במילאנו שוחח עם ראשי הגוינט ואונרריא. הכיע את תורתו לאנשי הגוינט שאינו מבחין כאן בין יהודי ליהודי ועוור לכולם סכלי חברל שיטח והשקפה. הוא נפגש עם העסקן המהולל מר בענריקט, בעל השפעה בחוגים צבוריים רחבים ועושה למען אחיו היהודים.

משם מס באוירון ללוד דרך קהיר.

הגר"א סילבר ליד הפרמידות במצרים

ארץ-ישראל.

ביום ששי הגיע הרב סילבר ארצת ישראל. התחנה האחרונה בדרך מסעו הגדול וההיסטורי. כאותו יום הגיע לירושלם עיר הקודש. בהוצות העיר הודבקו מודעות גדולות שמסרו על על כואו. קבלו את פניו ראשי אנדת ישראל ומנהלי מוסדות התורה.

לראשונה ביקר אצל האדמו"ר מגור וסרן הגר"צ דושינסקי. לקבלת שבת הלך אל הכותל-המערבי (מחמת החשש של ספק קריעה) בסעודת ליל שבת חיח אורחו של הגאון רבי זאב סולובייצ'וב מבריסק. מכירו מאז סעת שלמד אצל אביו הגאון רבי חיים זצ"ל. התפלל שעות אחדות עם הגאון הנ"ל והתענג על חירושי תורה ושיחות תלמידי חכמים, יחד עם בניו של הגאון והתנו הרב הגאון ר' מיכל פיינשטיין הי"ו.

נפגשו איתו כל ראשי הישיבות גדולי הרבנים, מנהלי המוסדות התורניים והצבוריים, בני הישיבות ותלמידי חכמים שעיר הקודש. כן נערכה מסיבת עתונאים, מביכ כל העתונים היהודיים בא"י, בה מסר על מצב היהודים באירופא. ביום השבת הסת ביתו מביקורי הרבנים ואישים צבוריים. ביום ראשון ביקר במוסדות התורה, וכן בכיקור חולים, בית החולים וואלאך. כן ביקר במוסד התורני הגדול לקרות הסודת. תית וישיבת החבורים, בני-ציון. לפנות ערב חופיע בישיבת חברון-סלבדוקא שהתמלאה טפה לפת, אחרי שתוצג עיי ראש הישיבת הגר"י סרנא, נשא את פלפולו הסרתק. כשעתיים וחצי נשא ונתן עם בחורי הישיבת. בלילה נערכה לו מסיבת עיי כל האינסטנציות של אנדת ישראל, בה לקחו חלק כל אירגוני אגו"י.

ביום שלישי ביקר לפי הזמנת הרב הראשי של פתח-תקוה, רבי ראובן כ"ץ. השתתף בחגיגת אכ"ף-הפנה לכנין, בית-יעקב בפת

הנריא טילבר עותח את רחוב ה־93 בפחד-הקוח

ושתיחז, "רחוב ה־93" על שם תשעים ושלש מורות בית יעקב בפולין שנהרגו על קידוש השם. הסונים קבלו את פניו. הוא נאם בעברית על גושאי היום. משם בא למושב החרדית בני-ברק והתראה עם הגאון תחזון-איש' שהיה מוטל באותה שעה על קרש-דוי. כן ביקר שם בישיבת פוניבז'.

ביום רביעי שב לירושלם. הוא הוזמן לראיון עם הנציב-העליון. בלויית הרי' משה גליקסמן-פרוש מראשי מרכז אגדת ישראל בא"י וכן לויתו ככל ביקוריו השונים. נתקבל בארמון הנציב בחור ראש רבני ארצות הברית.

הרב טילבר תיאר בפני הנציב את סבלות אחיו היהודים באירופה ואת השנאה הכבושה המסעפעת שם לשארית הפליטה. הרב מסר לו כי היהדות החרדית באירופא, פניה מועדות לארץ הקודש, מתוך גענוקים עזים לחונן את עפרה. שם יוכלו לקיים את התורה והמצוות בלי כל מפריע. סגירת שקרי הארץ בפני היהודים, כמות כחורבן הארץ ע"י העריץ טיטוס בשעתו. הארץ ניתנה לנו ע"י הקב"ה ולנו היא.

היהודים החרדים הם המתנגדים הקיצוניים ביותר למעשי

המירור, המשתוללים בארץ והפוגעים באנשים חפים כפשע. כבר חשביע הקביה לישראל שלא יסדרו באומות. אולם יחד עם זה לא נוכל להלחם אתם. הא תתעבב על מדרון הפוליטיקא האנגלית מאז הכמתתה לכלול את עבר הירדן במנדט ועד קויה הפוליטיים הנוכחים לצמצם את זכויותינו בארץ ישראל עד לאפס.

הרב סילבר הציע לפניו לנהוג בארץ ישראל כמו שמשלת ארצות הברית נוהגת בנוגע לעליות רבנים ובני הישיבות, שאינם נכנסים בחשבון הסכמה הקבועה. הרב הדגיש שקיי הכאת אלטנטיים דתיים בארץ והרחבת השפעתם בזה שהללו יפעלו להעמיד בתי-חינוך מסורתיים וישיבות בכל הארץ — היו-משפיעים בהרבה על הנוער לבל יתן את ידו לכחות החרם והמירור.

לבסוף הרצה בפניו את השקפת אגדת ישראל על כל השאלות העוסקות על הפרק. הביע לו את הזקרתו על יחסיו האדיבים עם ביכ היהדות החרדית המאורגנת באגדת ישראל. הרב סילבר מסר לה. מ. הנציב העליון שכתור נשיא אגדת ישראל באמריקא מודיעו בזה שאחרי פטירתו של הרב ששה בלויא ז"ל יש לאגדת ישראל באמריקה אימון בהריר בשת גליקסן-פרוש בפעולותיו אצל השלטונות.

הנציב העליון הראה התענינות מרובה בשיחה והכמיה תשומת לבו למשאלות הסיוחדות. נפרדו בלבביות.

בירושלים ביקר את סגור הרבנים הפליטים העומרים לבנות מעונות לרבנים מטעם, ועד העזרה לרבנים" בחסיכת עזרת-תורה ואגדת הרבנים הוא הכמיה שאגדת הרבנים תבנה על שמה כשה כתיים. כן ביקר בכניני, פאני, הסחויים שכונת שלמה, והכנוים לפי טעם מודרני. נשא ונתן בדבר, לחקמת כפר אחיעזר וישיבת מאור הגולה בא"י.

הוא ביקר בכל בתי החינוך בירושלם, בחישיבות הגדולות, בישיבת עץ חיים נשא פלפול בפני בני הישיבת ובנוכחות הגאון רבי איסר זלמן מלצר ראש הישיבה. במלוננו בקרו אותו טרן הגרייז

דושינסקי, הנריץ סופר וראשי הישיבות עץ חיים סיר, חברון, שפת אמת וכו'. כן בקריתו עסקני היהדות החרדית בערים חיפה מכריא נתניה וכו'.

הוא השיב ביקורים להגראיז סלצר, הגרזיר בננים, הנריץ סופר, הגרציץ פרנק, הנרשיי חילמן והגרזיים חרליץ, כן ביקר בבתי הכנסיות של העיר העתיקה.

ועד הישיבות ערך מסיבה לכבודו, בה לקחו חלק כל הרבנים וראשי הישיבות. גם הרבנים הפליטים ערכו מסיבה לכבודו השתתפו בה מסלחה ומשמנה של ירושלים.

כן ביקר במערכת קול-ישראל ובדפוס החדש, התעניין בעבודת הר' מנחם גליקסמן-פרוש ששהה באמריקה לרכישת מכונות הדפסה להקמת בית דפוס גדול להוצאת קול-ישראל וספרים חרדיים. כמובן ביקר במשרדי ומוסדות היהדות החרדית אגודת ישראל פועלי אנריי, הנוער האגודתי, ובית יעקב. ובקבוץ חפץ חיים ו'יסודות'.

בהתכוננו לחזור אל ביתו קבל טלגרמה על הוולד לו נכד. בנה תראשון של כתו. הוא מהר להזמין מקום באוירון כדי להניע בעוד מועד ולקחת חלק בכרית המילח של נכדו. אך לא עלה הדבר בידו. נסע לרומא, משם לפאריס. השתתף שם בעבודת העזרה לפליטים וחזר לארצות הכרית לפני ראש השנה. באמריקה קבלו את פניו וערכו מסיבות לכבודו בערים, ניוארק, סינסינטי, באסטאן פילדלפיה ועוד. כהן הופיע בהרצאות מרתקות על מסעו באירופא וארץ ישראל. אגדת הרבנים נכנסה מושב מיוחד וחבר סילבר מסר דרישת-שלום בשורתו.

חבר סילבר שב מסעו הסמושך, ספוג רשמים עזים ממצב עמו האומלל, ומלא סרץ חדש נכנס לעבודתו הכבירה ביחוד בשדה ועד-ההצלה.

עם שובו מסעו החיסתורי הגדול הזה נכנס בשלב של תקופת חדשה של מעשים ומאמצים לרומם קרן עם ישראל עם-התורה.

עסקנותו ועמידתו על המשמר במה שנוגע לכלל ישראל,
 במה שנוגע לקהלות ישראל בפזורי ארצות חבריה לחקן תקנות
 בכל הענינים השונים, כל זה אינו מונע את עינו הפקוחה מכל
 דבר גדול וגם קטן שבקהלתו בסינסינטי גופא. מדי יום ביומו
 מניד פעמיים ביום שעור בביהכ"ג הגדול. ובכל שבת נושא פלפול.
 הרבה מאד פעל ועשה בחיקון תקנות במה שנוגע לכשרות הוא
 בעצמו סבקר תכופות בכתי הסמכיים ועוקב אחרי כל דבר גדול
 וקטן. הוא גם הקים מסעדה עירונית כשרה שעלתה לו בהרבה
 עמל. הוא הקים סקוה מודרנית כשרה. כל עניני העיר נחתכים
 על ידו.

גם במה שנוגע לעבודתו הצבורית בסינסינטי וגם במה
 שנוגע לעבודתו הצבורית הכלל ישראלית עודנו מלא תכניות מלא
 סרץ ויזמה.

יומן עבודתו הצבורית הולך ונכתב גם הלאה עם המשך
 עבודתו.

יארץ ח' את ימיו ושנותיו וישב בשלוח בטוב ובנעימים על כסא
 מסלכתו, ממלכת התורה והעבודה, הרוחנית והצבורית, כעסוד
 התווך בעבודת הצלת כלל ישראל וכמנהיג תהירות התרנית בארצות
 חבריה.

והיו ימיו ימי ישע ליהודה וישראל, ימי הרמת קרן התורה
 וימי גאולת עולם לעם עולם.

אנו מוצאים למצאים להעתיק כאן כמה גרגרים מתוך
האוסף הגדול של שו"ת חר"ת וחליפת דברים ומכתבים בין
הגר"א מילבר שליש"א ובין גאון ישראל. זה אינו עוד חומר
מעובר, הוצאנו את זה מתוך הכתבי יד והעסקנו ככתבם
וכלשונם עם הכתיבה הראשונה.

בהיותי בקיץ שנת תרס"ו אצל הגאון האמתי ר' מאיר שמחה
זצ"ל לפני נסעי לארה"ב לקבל ברכת הפרידה הצעתי לפניו קושי'
נפלאה שאת"כ הצעתיה לפני כמה מגאוני תבל ועדיין אין תירוץ
מספיק וב"ה מקום הניחו לי להתגרר ה"ה שדברי תום' הרא"ש נדה כ"ג
מרפסין איגרא שכ' שכלי עור ועצמות העוף מקבלין טומאה לא ככלי
עור ועצמות דגים והוא נגר משנה כלים פי"ז מ"ד בחמישי אין טומאה
וכן מטמא בתו"כ וגם'.

והגרמ"ש אחר עיין הרבה בר"ס בדיון דם שניתז ובתו"כ אמר
שלנגע כוון אבל עניתי זה דם בעור ולא בעצם וכשנכנסתי אל הגאון
הראנאצאווער ז"ל ענה מיד: מדרס. ואמרתי נכון בתו' שבת פ"ד דברי
כ"ג ואמר כן כאן בסיני עוף טהור אבל אני חקרתי אם זה טומאה
או דם מטמא וגם' להכנים כמקדש ואמרתי שטוב לאמר בפינו בעור
עוף דין נגע. והודה לי ב"ה.

וכשבאתי אל הגאון ר' דוד'ל מקארלין תי' בזה מושית רע"א
והמלי"ם על רש"י מנהדרין ערובין ונדה שלכלים כרת שנגד החו"כ
ואמרתי שהתו"כ במת ששם כלל אחר שתלוי בגזיר ונזיר גם לא דביעית דם
מת ולא רובע קב עצמות רק חצי וכן כלי מטמא ע"כ וכן מספרי נשא
לא קשה ששם בעוף טהור שאני שלא טמא רק מטמא ונתעוררתי לזה
מראש הנ"ל הו"א ומסקנא פליגי. אבל שאר כלי טמא כרת.

בשנת תר"ס-א כשהייתי בכריסק הצעתי פי' חדש לפני הגאון
ר' חיים זצ"ל על יכיר למה לי מינו שרבו השו"ס ואמרתי שלא
ככל מינו רק דבריו בקנין עם ההודעה וגם לקטן וכו' ור' חיים ענה
לי שכן האמת וכה אפרש גם אני.

גם ביארתי לפניו כדן לפני רבו שטעם שאין הודאה בנט
בשניהם מודים הוא שאין זה כריתות אם צריך להודאתו ומטעם

כריתות אמרתי הטעם שפסול משלחה וחזרת אחר דין התורה ולכן אין בכללי הגט בר"ם כלל זה. והסכים אדמו"ר ל"א

בשנת תרע"ה הצעתי החמיה על רגמ"ה שבשם"ק מנחות ה' : התמוה מאד שנגד המשנה ועל דבריו בחולין ט' : כפהן שצ"ג ותי' היטב בעז"י שליטתו מהתם להכא כ"ז הצעתי לפני הגאון רח"ט זצ"ל במעמד פמה מרבני ווילנא ושכחו כ"ה דברי' וטוה דנתי בדין גובר כבעלים משם ופי' הסתירה טר"ם פ"ז ערובין על פ"ט מכירה והובא באור שמח ואני תירצתי בה עפ"י הירושלמי בדין גובר כבעלים וכן פירשתי בזה המחלוקת ירושלמי ובבלי בפ"י משנה גדרים ל"ה : שתלוי בזה ובמחלוקת ר"ש ור"י מעילה י"ט שנעלמו לפי שעה מהתומים. הקצות והנה"ם וצ"ע. ובי"ה כל השומע הסכים לי ראש וכיום הניחו לי.

בשנת תרנ"ט הצעתי לפני הגרמ"ש זצ"ל קושי' במשנה פסחים פ"א : ותירצתי עפ"י שיטת הראב"ד תמיד ורדב"ז, שאח"כ נתקדש ושבחני ומצאתי אח"כ באו"ש בשם שמעתי.

כן אמרתי לפניו בשנת תרע"ה הטעם שבד"ג נאמר שנים עדים לא כחסי הדקדוק ובר"ם שני עדים משום המבואר במדרש מסעי ששנים פרים של אלי' תאומים היו כי שנים כמו כרים מספרים וידים זוני' הוא ותאומים ולכן ד"ג שבתי הרא"י והגדת עדים יחד לכן כתאומים שנים כתיב לא רס שני עדים אך יחד תאומים יהיו העדים ובר"ם שסג"י אחד רואה כחלי' : כ הגדת עי"ן מנהדרין ל' לכן שני עדים כתיב אף שמשפט אחד כתיב וכן חדשתי בשתיים מערכות שזה שנאפות שתיים היינו א' במערכה ימנית וא' מהשמאלית וב' הלחם רק אחת שלא יתקדשו שלא מלאים וע"כ נאפות בפנים וער"ש ולא יתקדשו כי שלא בזמן וב' לריעותא כרש"י תמורה כ"ב : ותוס' סוכה ג.

•

॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥

ਮਾਣਕੀਆਂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਹੈ।

[illegible]

Handwritten signature and scribbles.

ב.

RABIN
CH O BRODZIENSKI
WILNO.
000

חיים צוויגר בראדווענסקי

1111
000

ה' ה' ה' ה'

מי שיהיה חכם ונבון ויחזק את ידיו ויחזק את רגליו
ויעזב את כל חטאיו ויחזק את כל מצוותיו

אשר הוא אדם נבון ונבון ויחזק את ידיו ויחזק את רגליו
ויעזב את כל חטאיו ויחזק את כל מצוותיו

וזה שכל אדם יודע שכל המעשים האלו הם
הם ויחזק את ידיו ויחזק את רגליו ויעזב את כל חטאיו
ויעזב את כל חטאיו ויחזק את כל מצוותיו

אשר הוא אדם נבון ונבון ויחזק את ידיו ויחזק את רגליו
ויעזב את כל חטאיו ויחזק את כל מצוותיו

אשר הוא אדם נבון ונבון ויחזק את ידיו ויחזק את רגליו

ויעזב את כל חטאיו ויחזק את כל מצוותיו

ויעזב את כל חטאיו ויחזק את כל מצוותיו

CH. O. BRODZIŃSKI
WILNO

ה'תר"ל ט' שבט

חיים עזר גראדוענסקי

ווילנא

היו שני ימים חורף קשה ורעידות רבות ושלג רבה ושלג אדום
ובלתי אחרת קשה ביותר ושלג אדום רבה

אולם היום ה' עזר גראדוענסקי אשר הוא שני ימים חורף קשה ורעידות רבות ושלג רבה ושלג אדום
ובלתי אחרת קשה ביותר ושלג אדום רבה

היום ה' עזר גראדוענסקי אשר הוא שני ימים חורף קשה ורעידות רבות ושלג רבה ושלג אדום
ובלתי אחרת קשה ביותר ושלג אדום רבה

היום ה' עזר גראדוענסקי אשר הוא שני ימים חורף קשה ורעידות רבות ושלג רבה ושלג אדום
ובלתי אחרת קשה ביותר ושלג אדום רבה

היום ה' עזר גראדוענסקי אשר הוא שני ימים חורף קשה ורעידות רבות ושלג רבה ושלג אדום
ובלתי אחרת קשה ביותר ושלג אדום רבה

הגריא סילבר שלישיא כמסכה עם גדולי חרבנים בירושלם.

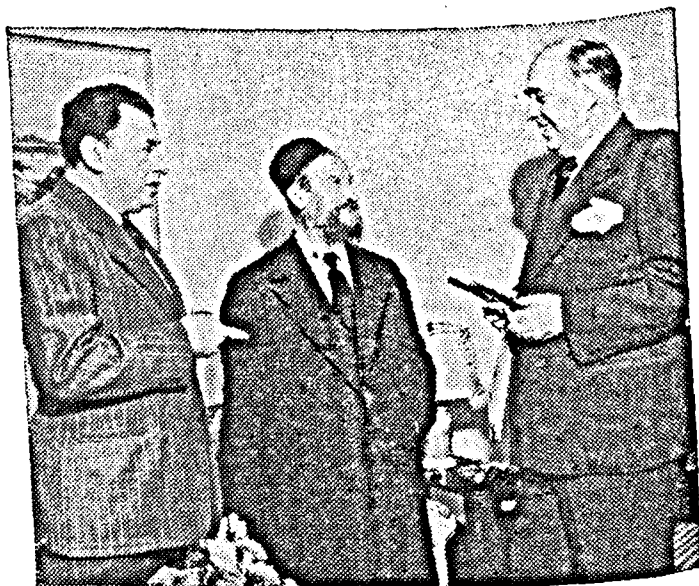

מסכה לכבוד הגריא סילבר מסעם ועד הישיבות בירושלם

מסכה לכבוד הגריא סילבר מסעם התאחדות רבנים פליטים בירושלם

הגריא סילבר עם אחד מגדולי אומות העולם מר רושאן מאסאריק
מניסטר החוץ הצכוסלובקי.

הגריא סילבר שליט"א (במרכז) בשם אנדת הרבנים לארצות
הברית וקנדה מודה לסר רושאן מאסאריק (בימין) מניסטר החוץ
הצכוסלובקי על שמדינתו העניקה אזרחות ליותר בשלושת אלפים
יהודים מפליטי קרפט רוסיא. מר וואקסמאן (בשמאל) מלווה את
הגריא סילבר שליט"א.

פגישה אינטימית בין הגריא סילבר שליט"א וסר מאסאריק